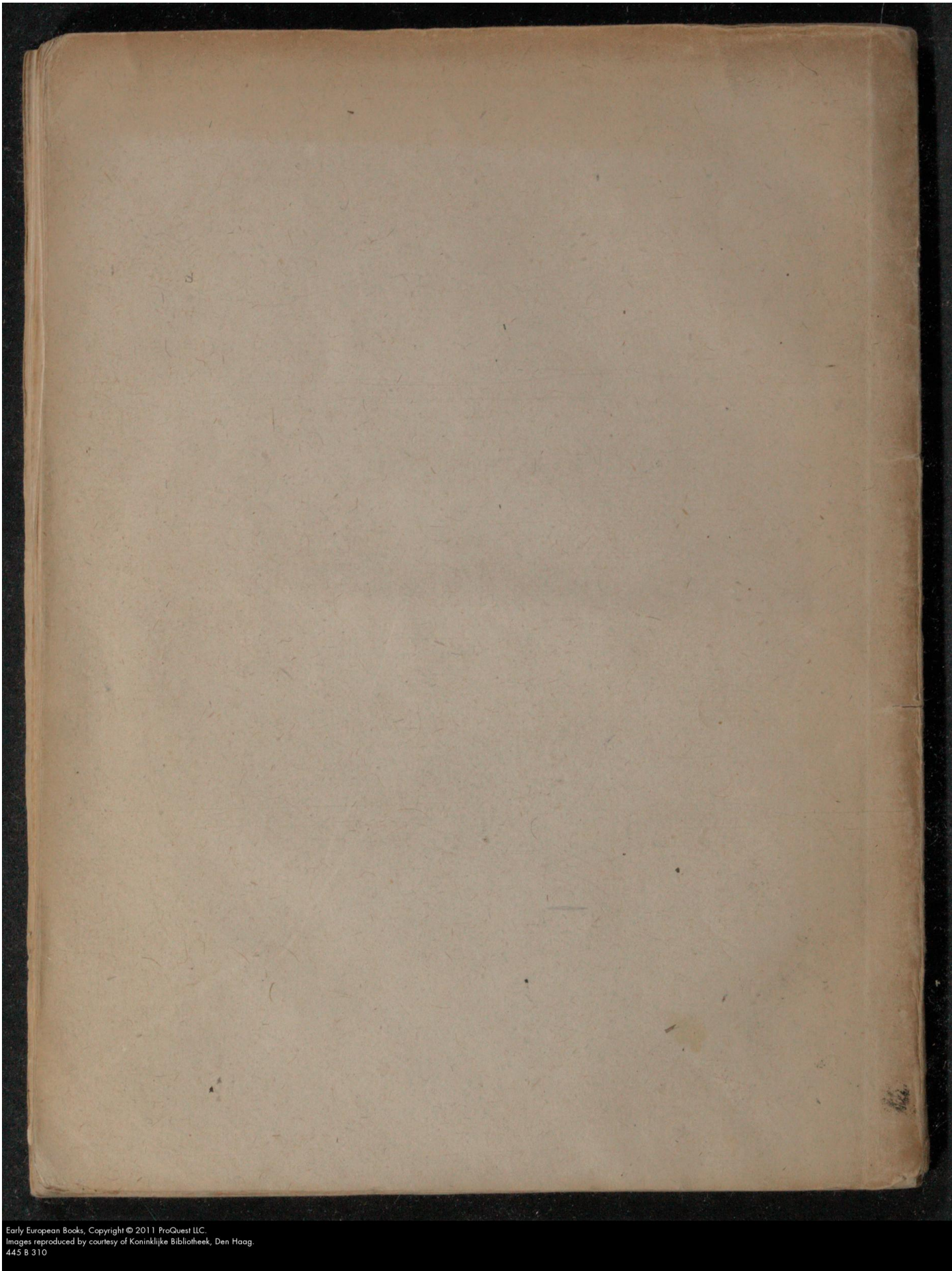

~~502 A - 312~~

445

B

310

W 445 B310

Beschryvinghe van MOSCOVIEN

OFTE

RUSLANDT,

Verhalende den eersten standt des Rijcks/ en
hare Oorlooghen/ Rechten en Godts-diensten/ als mede de manieren
van haer Leben/ en gewoonte der Geestelijke en Wereltlycke Persoonen.

Mitsgaders :

En Wegh-wijser / om te Reysen door Moscovien / en
De aenhoorige Landen/ Steden en Gebieren/na Groot-Cartarpen.

KONINK
BIBLIOTHEC
TE SHAGE

t'AMSTERDAM, Gedrukt

By GILLIS JOOSTEN SAEGHMAN, in de Nieuwe-straet /
Ordinaris Drucker van de Journalen der Zee- en Landt-Reysen.

June 1686

445 B 310

Beleidsplaatje van

M O S C O V I E N

OSTR

R U S L A N D T

Wetende den eersten stand des Rijcks en

van de oostersche Keijzeren en de oostersche Keijzerin.

Wijziging

van de oostersche Keijzeren en de oostersche Keijzerin.

in G. J. van der ...

Beschrybinge van MOSCOVIEN of RUSLANT.

Moscovien heeft den naem van de Sibiere Moscho, de welke vooz by de groote stadt Moscou loopt / andere noemen het Landt generalityck t' Keyser-rijck van Ruffien oft Rußlandt. Het leyd in twee deelen des Werelts / d'ene helft van dien in Europa, en d' andere in Asia. De Noozt-zijde strekt aen de witte Zee / die genoemt wert Pezorka. Aen de Oost-zijde grenschet het aen Tartaryen. In 't zuiden leyt de vermaerde Stadt Astracan, waer by loopt de Zee genaemt Mari Caspium en streckt tot aen de frontieren van Perſien. Teghens 't Westen grensen Lijfland, Finlandt, en Litauwen. Het Landt is seer spatieus / en heeft onder hem vele Hertochdommen / waer van de voornaemste zijn / het gebiet van Moscou, daer de Keyser zijn Hof hout / Smolenskij, waer by loopt de Sibiere Borſtines, welckers gebiet den Coninck van Poolen nu geheel gheincorporeert heeft / ende het Voostendom van Novogardia, liggende aen de Sibiere Wolga, die haren uytloop heeft in de Zee / ghe-naemt Mare Balticum. De andere Provincien sijn veele / en verscheden / als Wollodimeria, Syberia, Maitailkia, Plefcovia, Euweria, Ingaria, Permia, Viatkia, Bulgaria, Cernigonia, Kafania, Woletkia, Rolchouia, Vodorja, Obdoria, Beloia, Rostouia, Ierissania, Bieloforia, Condonia, en Petzora, welke alle behalven de gene die nu van de Coningen van Polen en Sweden geoccupeert werden / onder des Russichen Keyfers ghebiet staen. Maer de selve ligghe seer wijt / ja sommighe ober de 200. mijlen van malkanderen / en

meest gesepareert met verscheden Sibieren / waer van sommighe ober de 1200. passen breeet sijn / om welke oorzake het Landt te swacker is / door dien / by Sommer-tijdt / om de menichvuldighe Sibieren / en vele Mozasschen / d'ene Provincie de andere s' waerlijck eenighe assistentie van Kirijchs volck / oft andere noodigheden kan toevoeren / gelijk veele uytlanders d' experientie van dien wel ghehadt hebben.

Wanneer de Russen van hare Geschiedenissen, yet hebben beginnen te beschrijven.

Geen Natie is / waer in meestendeel de dronkenschap / outuchtig en onordentlijck leven alsulcken plaetse heeft / dat sy haer seer weynigh / ofte by nae gantsch niet en delecteren in het ondersoeken / wat by haren tijden op andere plaetsen mach geschieden / ofte vooz hare tijden / binnen hare eyghene Land-palen mach geschiet wesen : soo ist dat men niet seker weten en kan wie dat eerst het Kirijcke gefondeert / ofte geregeert heeft. Alleene beintmen dat sy een weynich hebben beginnen te beschrijven int Jaer na de geboorte Christi 1471. soo van het gene dat by hare tijden passeerde / als doch het gene sy van hare Dooz-ouderz verstaen hadden ober langen tijt gepasseert te sijn. En onder anderen / hoe dat daer eertijts eene groote dissentie / twist ende binnenlantische oorloge ter oorzake van de regeringe is geweest / d'welck geduerende / so isser binnen de Stadt Novogardia eenen voornamen Man gheweest met namen Gistomissel. begaest met een sonder-

linge experientie/en in grooten aensiene/
desen/aenmerckende de groote tumulte/
en dat mitz de selve het Lant begofte tot
der adventie te komen/ heeft goet ghevon-
den en ten lesten oock te wege gebracht/
dat de Russen eendrachtelick Gesanten
hebben uytgesonden aen dyn gebroeders/
woonende by de Waregosien, de welke
om hare hooge afkomst en groote erba-
rentheit/ so in krijgs als politijcke saec-
ken/by eenen pegeliken seer geestineert
waren/ en de selve hebben sy de regerin-
ghe van haren gheheelen Rijcke aenge-
hoden. Dese gekoninc zijnde/ hebben 't
selve geerne geaccepteert/ ende is onder
haer eene sekere verdelinge gemaect/
als namentlicken/ den eersten Broeder
genaemt Aurick kreegh het gebiet van
Novogardia, en hiel sijn Hof tot Laddega
eenen Stadt ligghende aen de Riviere
Wolga, 36. duysche mijlen van Novo
gardia. Den tweeden Broeder genaemt
Sinanus werde gegeven het gebiet by de
witte ofte de staende Zee: Hy hiel sijn
Hof op verschedene plaetsen. Den der-
den Broeder/ met namen Troiwor nam
het gebiet van Plescou en hiel sijn Hof in
de Stadt Zworock. De Russen beroe-
men haer (doch sonder eenich bewijs) dat
dese gebroeders van Kroomijnschen af-
komst waren. Als dese de regeringhe
hebben aenghenomen/ is gheweest in 't
Jaer na Christi gheboorte 951. Maer
seer kortz beyde de jongste Broeders ge-
storven sijnde/ is Aurick alleen aengeno-
men ende gheproclameert Souberijn ge-
bieder des gantschen Russen Rijcks:
Doch 't selve duerde eenen kleynen tijt/
dooz dien hy seer haest sijne Broeders ge-
volcht is/ achter-latende eenen Soone/
ghenaemt Igor, neffens den welcken/al-
so hy om sijn jonckheyt noch niet rege-
ren en konde/ verkosen wierdt een van
sijn geslachte/ met nameu Oleck: Dese
twee nu eenige Jaren te samen in de re-
geringe geweest zijnde/ hebben grooten
oosloch gevoert tegens de Grieken/heb-
ben eenen indal in het Lant gedaen tot

voorz de Stad van Constantinopolen toe/
doch genootsaecht geweest wederomme
te keeren. Als nu Oleck 36 jaren gere-
geert hadde/ heeft hy eenige woemen in
sijnen voet gekregen/ dewelcke den sel-
ven also geïnfecteert hebbe/ dat hy daer
van gestorven is.

Groote wreetheydt van de Vor-
stinne Olka, en hoe sy de Griekische
Religie heeft aengenomen.

I Goz nu zijnde Souberain / gebieder
des geheelen Rijcx / troude eene Doz-
stunne van Plescou/ genaemt Olka / en
na eenighe jaren den Krijgh tegen de
Grieken weder aennemende, trock met
sijnen Heer-leger tot Heracleam en Ni-
comedian toe / alwaer sijnen vanden
hem met veele duysent mannen gemoe-
tende / hebben hem slach geleverd en de
victorie behouden. Igor op de vlucht
sich begevende / is gevallen in handen
van de Derwillianen / op een plaetse
genaemt Cozeste / alwaer sy hem met
eenige andere / om 't leven gebracht/ en
op deselve plaetse begraven hebben. Sij-
ne vrouwe Olka hadde hy achter gela-
ten eenen sone met namen Swatisslaum
noch kleyn sijnde/waer ober sijne Broe-
der / met bewilginge van alle de Onder-
saten/ de regeringe voorz hem heeft aen-
genomen. De Derwillianen vreesende
dat sy ober haer Mans dootd waercke
soude soecken te nemen / hebben by alle
middelen gesocht haer met Olka te
reconcilieren / en daer ober haren Dozst
geinduceert dat hy haer ten houwelijck
soude epfschen / hy daer toe bewillicht
zijnde / heeft twintich personen van sijn-
ne ondersaten af gesonden/ dooz de wel-
cke hy Olka zijn voornemen dede te ken-
nen geben: Maer zy/ wiens herte/ om
het bergooten bloedt van haren Man
niet anders en sochte als waercke/ dede
dese twintich boden miserabelijck omme
brenghen / en sont eenen Ambassadeur
aen den Derwilliaenschen Dozst / hem
ont-

Igor
alu cht.

Olka
neemt
de rege-
ringe
aen.

Schic-
helijcke
wreete
heyt.

Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

5

Twede
vrees-
heit.

ontbiedende / dat so hy haer tot eene Doz-
sinne begeerde / hy haer beter boden oft
gesanten soude seyn den als hy eerst ghe-
daen hadde / 't welck hy nock dede / en
sonde tot haer vijftich van sijne vooz-
neemste Bojaren oft Edel-luyden / de-
welcke sy (sonder haer eenige audientie
te verleenen) alle te samen in een badt-
stove dede versmooren. Daer na heeft
sy den Derwilliaenschen Dozst / de wel-
cke ontwetent was van het ombyzengen
sijnder Gesanten / haer aenkomste doen
verklaren / en vergadert hebbende eenen
grooten hoop volcks om met haer te
repsen / gaf zy te kennen dat haer vooz-
nemen was haers Mans doot / op de
plaetse daer hy begraven lach ('t welck
aldaer des Lants maniere is) te gaen
beschypen / en alsoo is zy na de Derwil-
lianen getroken / der welcker Dozst geen
quade suspitie hebbende / heeft haer beele
Bojaren en de principaelste van sijne
ondersaten tot onthalinge te gemoet ge-
schickt : maer sy simulerende de wraeck-
giericheyt die sy in 't herte was woeden-
de / is van de Derwillianen minnelijck

ontfangen geweest / doch na dat sy die
met drank / die sy tot dien eynde mede
geboert hadde / soo hadde overwonnen /
dat sy als versmoort lagen / en gantsch

van haer selven niet en wisten / heeft sy
die door haer volck alle doen om 't leven
brenghen / sonder dat een eenich Mensche
daer af is ontkomen. Dit geffectueert

A 3

heb

hebbende / is sy wederom nae Chiobien
getrocken / en heeft vergadert alle haer
Krijghs volck dat haer mogelijk was /
deselve voor houdende de doodt hares
Mans / en de groote eere die zy behalen
souden / soo sy met geweld van wapenen
wzake daer over namen ; door dese rede-
nen heeft het Krijghs-volck lichtelijck
sich laten bewegen / en sy is met haren
Leger na den Derwilliaenschen Dorst
getrocken / de welke verstaen hebbende
het ombrengen sijns volcx / heeft oock al-
le sijne magt by een gebracht / en is daer
mede op ghetrocken ; Maer Olka met
haer volck is hem onversiens op den
hals geweest / en hem slach leverende /
heeft de victorie behouden. De gene die
van de Derwillianen overbleven / heb-
ben de blucht ghenomen naer een sterck
Slot / het welke Olka beleegert heeft / en
alsoo benauidt / dat niemandt daer in of
uyt en mochte komen. De belegeringe
nu een gheheel jaer gheduert hebbende /
heeft die van binnen d'ammunitie van
oorloge beginnen te faillieren / waerom-
me sy versochten met Olka te parie-
menteren / de welke 't selve accepteer-
den / met conditie / dat haer eerst uyt elck
huys ofte familie / die in 't Slot waren /
twee levende Dupven soude ghesonden
werden / de welke ontfangen hebbende /
heeft sy die onder de vleugelen sekere in-
strumentkens met vuyz-werck doen
binden / en deseleve alsoo weder latende
vliegen / is elcke Dupve in sijn gewoon-
lijck huys en nest gekomen / waer door 't
voornoemde vuyz-werck aengaende /
is tot verscheyden plaetsen den bzant in
de huysen gekomen. Het welke wel
eenichsins de waerheyt gelijk schijnt te
sijn door dien de huysen daer al van den-
nen-hout gemaekt zijn / het welke som-
tijts door het Herst of Terpentijn so vet
is / dat het met het alderminste vuyz
aen bzant raecht / en een huys aen bzant
wesende / zijn alle de andere in grooten
noot / door dien sy seer dicht gebouwt zijn.
Die van het Slot den brandt siende heb-

En trecht
te veldr.

Wonder-
lijcken
brandt.

ben sich in de genade van Olka begeben /
maer haer en is geene andere geschiedt /
als na dat het meesten deel omgebracht
was eenige gebangen gehouden en als
slave verkocht zijn. Daer na heeft Olka
meest alle de sterckten der Derwillianen
onder haer gebiedt gebracht / uyt ghenom-
men eenige / tot dewelcke de Dorst / ont-
komen sijnde uyt de batalie / sijnen toe-
vlucht genomen hadde / om sich voor de
woertheit van Olka te salveren. Maer
zy / meynende den doodt hares Mans
nu dier ghenoech ghekocht / en haren
lust door genoechsame wzaecke gheboet
te hebben / is weder naer Chiobien ge-
trocken / alwaer zy haer eenen tijdt
lanck stille ghehouden hebbende / heeft
door eppen begeerlijckhepdt ghedreven /
voorzghenomen haer op de Griek-
sche maniere te laten doopen / hare
Religie aen te nemen / en de selve on-
der hare Onderfaten te planten / waer
over sy met eenen grooten staet naer
Griekenlandt is gerepft / de Coningen
haer voornemen te kennen gevende /
het welke haer seer aengenaem zijnde /
is sy vande selve wel ontfangen ghe-
weest / en strax met veele van de gheene
die sy by haer hadde gedoopt / met eenen
haren voorzighen naem veranderende /
werde in plaetse van Olka ghenoeit
Helena. Daer na is sy met groote giften
van den Coninck van Constantinopolen
begaest zijnde / weder nae Chiobien ge-
repft. En dese Olka is d' eerste geweest
die 't Christenen gheloobe (soo het alsoo
mach ghenaeit worden) aengenomen
heeft : Maer alsoo sy 't selve onder hare
Onderfaten dede verbzypden / en vele 't
selve aen namen / nochtans en heeft sy
noyt door geene middelen haren Sone
Swatisslaum konnen bewegen om van
gelijcken te doen. Dit is geschiedt in 't
jaer nae Christi gheboorte 987. Als nu
Swatisslaus tot sijne jaren ghekoomen
was / heeft hy selfs de regeringhe des
Kijcks aenghenomen / hy was een goet
Krijghs-man / hy trock ten oorloge son-
der

En ver-
andert
van Re-
ligie.

Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

Swatislaus neemt de regeringe au.

der tros ofte bagagie / te beide zijnde / hiel hy hem te vreedem met seer slechten kost / hy nam sijn nacht-ruste op de aerde / eene sadel was sijn oorkussen : Hy heeft vele oorloghen diemen niet particulierlijck beschreven en vindt / geluckelijck ten eynde gebracht / en onder anderen heeft hy de Bulgarijs tot Danubium overwonnen / en de selve onder sijn ghebiedt ghebracht. Hy hiel sijn Hof tot Jerislaus / segghende tot sijne Moeder en Raedts-Heeren : Hier hebbe ick vercosen de middelste en beste plaetse / want upt Griekenlandt werden my toeghebracht gout / silver / wijn / en beelderley vruchten / upt Hongarien oock silver en peerden / en upt Ruslandt / leder / wasch / Honich / en krijchs-volck. Kortz daer nae is Olka sijne Moeder seer kranck gheworden / en geboelende dat het leven haer begheven wilde / heeft sy haren Soone ontboden / en den selven vele vermaninghen voorzgehouden / en onder anderen tot het aennemem haerder Religie / de welke onder een groot deel sijner Onderfaten alreede verbruyt was / als oock tot volherdinghe in 't voeren van den Oorloghe / waer inne sy verhooyte dat de fortun hem alle fabeur (gelijck sy aen haer gedaen hadde) bewijsen soude / en ten laetsten heeft sy van hem begeert / dat hy na haer overlijden / hare sepulture met de aldermeeste pompen en ceremonien bereere soude / en also sy drie daghen daer nae overleden is / heeft hy 't selve / soveele hem moghelijck was / volbracht. Dese Olka werdt noch hondendaeghs als eene Santinne gebiert / en haer H. dag wert op den 11. Julij na de oude-stijl / ceremonialijck onderhouden.

Olka sterft.

Hoe Stanislaus Oorlogh voert tegens de Grieken, en voorts hoe na sijn Doodt, sijne Soone twistigh wierden.

SWATISLAUS hadde drie sonen / en sijne moeder overleden zijnde / heeft hy geoydneert dat nae sijne doodt / dese alle drie gelijck souden regeeren / en heeft on-

der haer dese verdelinghe gemaeckt: aen den oudsten sone / genaemt Teropolchus / heeft hy ghegeven Chiobien / aen Diego den tweeden / 't ghebiedt van den Derwillianen / en aen den jonghsten sonen met namen Dollodimer / het rijcke van Nobogardia. Dit gedaen hebbende / is hy selfs met alle sijn macht ten oorloge getrocken tegens twee Griekische Koningen / Basilium en Constantinum / en als hy tegens deselve te beide quam / so isser onder de Russen / aensierende het over groot getal der Grieken / eene grote verbaestheyt gekomen / d'welck Swatilaus merckende / heeft haer op dese maniere aengesproken : vrome Soldaten / en vrees niet / maer volcht my alleen / want ick zweere by u bechtende te sterben / of de Victorie te behouden / en alsoo wy alle vromelijck bechtende sterben / sullen wy daer mede eenen onsterffelijcken name achter laten / en vluchtende sullen wy eben wel ons leven niet alleen in perijckel stellen / maer 't selve met een ceuwoige schande beblecken / soo veel my aengaet / ick sal altydt vast staen / en mijn hooft voor u luden als eenen schilt te pande stellen / waer op de Russen gelijckelijck antwoorden : waer u hooft blijft daer sal 't onse oock blijven / en hier dooz gecouragieert sijnde / zijn hare vanden te gemoet ghereden / en de hebben niet alleen de victorie behouden en veele dupsent mannen verslagen / maer hebben veele stercke plaetsen in Griekenlant ingenomen en verdestrueert. De Griekische Koninghen dit siende / hebben seer getracht haer met Swatilaus te versoenen / waer toe sy hem veele giften / als peerlen / Goudt en andere kostelijckheden gesonden hebben / dewelcke Swatilaus niet en heeft willen ontfange / maer nochtans eenigsinz sich met haer versoenende / is voort getrocken naer Constantinopolen / alwaer hy dooz bedroch om 't leven ghebracht wiert van Curis Prince van Pierre Magoz / die hem dede sijn hooft af-snijden /

Swatislaus heeft victorie.

werdt dooz bedroch om 't leven ghebracht.

af-snijden/makende van't bekenneel een kop oft drinck-beker / waer op hy rontom met goude letteren dede stellen dese woorden: aliena quaerens, propria perdit, dat is; Soeckende vreemde dingen; heeft hy sijne verlooren. Swatistlaus nu doodt sijnde / is eenen Bojar Swatoldus genaemt / wiens broeder met name Luta van Olega den tweeden sone Swatistlai omgebracht was / hier door tot wrake ingenomme sijnde / metter haest afgerest naer Jeropolchum den oudsten sone / dien hy met veele reden onderwees / dat een Rijck maer van eenen Heere geregeert en behoorde te worden / even gelijk het lichaem door een hooft; en naedemael hy den outsten sone was / en dat daerom de regeringhe met recht hem alleen toe quam / soo riet hy hem dat hy zijne Broeders uyt het Rijck verdriyven soude. Jeropolchus / wiens herte meer met ambitie / als eenige broederlijke affectie bevangen was / is met alle sijne macht tegens sijnen broeder Oleam opgetrocke / maer Olega door dese overwachte overvallinghe heeft sich op de vlugt begeve / ende over een Brugge rijdende / hebben de gene die hem vervolchden / hem aldaer achterhaelt / en alsoo gedrongen / dat hy van de brugge in 't water gevallen / en met veele andere aldaer verdroncken is. Wollodimer den jonghsten broeder / van sijnes broeders doot verwittigt sijnde / en dat Jeropolchus sich bereyde om hem van gelijcken te overvallen / is van Nobogardia ghevlucht naer de Warefkope Nozi / en Jeropolchus trock naer Nobogardia / en 't selve met weynich resistentie ghesubjugeert hebbende / is Monarch van gheheel Ruslandt geproclameert. Maer Wollodimer heeft by Warefkope so veel te wege ghebracht / dat sy hem ghelooft hebben met alle hare macht en ghewelt by te staen / op dat hy den doodt van sijnen jonghsten op sijnen outsten broeder mochte waken / waer over hy veele dyssenden van de Waregen by makande-

Jeropolchus verholcht
sijn broeder.

St
tel

ren gekregen hebbende / is daer mede tegen sijnen broeder ghetrocken / en booz eerst hem ghedreven hebbende uyt Nobogardia / vervolchde en belegerde hem binnen het Slot Chioz / daer inne sondt hy heymelijcker wijze eene boode aen Bludo oberste Raets-Heer van Jeropolcho / den selven excessive groote schatten belobende / so hy sijnen broeder woude ombreugen / ofte hem alsulcken raet geven dat hy door den selven in sijne handen mochte vallen / het welke Bludo geloofde te doen / met instructie dat Wollodimer het Slot metten eersten soude bestormen / 't welck geschiedende / riedt hy Jeropolcho dat hy daer niet inne en soude blijven / welken raet hy volchde / en vluchte by nachte / nemende sijnen toevlucht tot Roden / alwaer hy / also 't selve sterck was / meynde by te wesen. Maer Wollodimer / naer dat hy het meestendeel van Chiobien sich subject hadde gemaect / en aldaer ordze gestelt hebbende / trock met al sijne macht nae Roden / en belegerde dat sterck. Als sy nu binnen het Slot begosten benaauwt te worden / so door gebreck van victualie als alle amonitie van oorlooge / soo riedt Bludo / (dewelcke niet anders en trachte als den beloofden schadt te genieten) dat Jeropolchus met sijnen broeder vrede soude maecten / door dien hy hem niet langer en soude kunnen wederstaen / en dienbolghens sondt hy heymelick aen Wollodimer / hem belobende dat hy wel haest sijne belofte soude te weghe brengen. Jeropolchus volgende desen raet / schreef aen sijnen Broeder dat hy vrede begeerde / hem biddende / dat hy genadelijk met hem handelen wilde. En alsoo Wollodimer scheen daer toe niet te willen verstaen / en dat booz die van binnen genen anderen uytvlugt en scheen te wesen / soo riet Bludo Jeropolcho / dat hy selfs in persoon tot sijnen Broeder soude gaen / met hoope dat sijn broederlijk herte met medelijde soude beweeght worden / en 't selve heeft Jeropolchus
(niet

Beschrijvinge van Moscovien ofte Rußlandt.

9

niet teghenstaende eenighe van sijnen
 slaet hem 't selve seer ontrieden) voorge-
 nomen te doen; Maer so haest hy buy-
 ten het Slot ghegaen was/wert hy van
 twee Waregen aengetast en om 't leven

gebracht / inde presentie van sijnen broe-
 der Wollodimer / dewelcke autheur hier
 van zijnde / hadde hem selven op eene
 hooge plaetse gestelt / om 't selve specta-
 kel te beter te mogen aenschouwen.

*Hero-
 polchus
 wert om
 gebracht.*

Van het ongeregelt ende superstitieus Leven van Wollodimer, ende hoe
 hy noch met de reste sijner Onderfaten het Griekische Gelove aen nam.

Wollodimer nu zijnde Souberain, sich tot een superstitieus en ongheregelt
 gebieder des gantschen Rijcx/ heeft leven begheben/ en onder anderen heeft
 hy

hy in Chiobien (niet teghenstaende een groot deel van de Inwoonders de Griekse Religie hadden aenghenomen) vele Afgoden doen oprichten / den eersten ghenaeamt Perum / met een silveren hooft / d'andere waren geheel van hout / als Hsdal / Corfa / Paswa / Striba / Simozcha / en Macabeck / den welcken hy offerde en aenbadt: Hy was uptermaten seer geneghen tot de luxurie / hy hadde vele ghetroude Vrouwen. Daer-en-boven hadde hy in Alto Castro drie hondert Concubijnen / in Sulgraedt noch drie hondert / en in Berestub Soluy twee hondert: Maer alsoo Wollodimer om sijne Monarchie seer gebreeft en in groter estime gehouden wierde / niet alleen van sijne Onderfaten / maer oock van uptheemische Coninghen ende Dorsten / soo quamen diversche Griekse Gesanten ende Orateurs tot hem / verfoeckende van wegghen hare Koninghen / dat hy met de sijne het Christengelobe wilde aennememen / waer ober hy wederom sijne Gesanten aen Constantinum / Coninck van Constantinopolen gesonden heeft / hem aenseggende / soo hy hem Anna sijne Suster tot een Huysvrouw wilde gheben / dat hy belooft de met alle sijne Onderfaten / niet alleenlijck haer gheloof aen te nemen / maer oock Cosmam en meer andere plaetsen die hy in Griekenlant hadde / hem wederom te geben / van 'twelck Constantinus den Coninck Basilius verwitticht hebbende / is 't selve hy haer goet ghebonden en geaccoordeert. Also is Wollodimer naer Cosman getrocken / alwaer hy met alle sijne Onderfaten in de presentie van de Coningen Basilius en Constantini gedoopt is / en't Griekse geloobe heeft aengenomen / veranderende sijnen name / en wert in plaetse van Wollodimer / Basilius geheeten. Aldaer heeft hy oock des Coninck suster Annam tot sijne Huysvrouw genomen / Anno post natum Christum 1060. en sedert desen tijdt is geheel Ruslandt in de Griekse Re-

Deran:
deert sijn
geloobe.

ligie gebleven / en is tusschen de Griekse en de Russen eenen langen tijt eendracht geweest. Anna sterft drie en twintich jaren nae dat sy getrouwt was geweest / sonder eenige kinderen achter te laten / en Wollodimer ofte Basilius vier jaren daer na: Hy heeft in sijn leven een Stadt doen bouwen / en de selve na sijnen naem doen noemen / dese is gelegghen tusschen de Rivieren Woscha en Occa / en werdt als noch gheheeten Wollodimeria / desen Wollodimer wordt noch jaerlijck op den 15. Julij gebiert als eenen Apostel.

Hoe dat na de doot van Wollodimer, grooten twist was om de Monarchie des Rijcx.

Nae de doot van Wollodimer oft Basilius / alsoo hy by sijne laetste Vrouw Anna geene kinderen en hadde / isser onder sijne voorzige Sonen / doordien sy soo veel in getale waren / eene groote dissentie geweest / en bysonder tusschen Swatopolchum en de twee Broeders Bcrits en Cheb / want Swatopolchus het ghebiedt van Chiobien met geweld ingenomen hebbende / maekte veraders upt / de welke door list Bozus en Cheb om het leven brachten / hy dede hare namen veranderen / ende den eenen David / den anderen Romany noemen: dese twee werden als noch op den 24. Julij ceremonialijck ghebiert. Dit niet teghenstaende en kost Swatopolchus noyt tot sijnen booznemen gheraecken / maer alsoo veel na sijn leven stonden / werde hy ten laetsten door vergift om het leven gebracht. Na sijn doot heeft Serwoldus met toenamen Monomach Ruslandt wederom tot een Monarchie gebracht / en eenige jaren geluckelijck geregeert hebbende / is hy gestorven in 't jaer naer Christi geboorte 1124. Desen Serwoldus heeft eenighe ceremonien achter gelaten / de welke als noch ghebruyckt werden in het verkiezen van eenige Dorst / Knees / oft Bevel-hebber. Na

Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

11

Na deses doot en bevintmen vooz veele jaren niet beschreven wat sijne nakomelingen uytgericht hebben/door dien (also de Russen seggen) geen van sijnen stamme opt eenich memorabel exploit te wege gebracht heeft. Tot eenen langen tijt daer na dat eenen Georgius en Basilius te samen in de regeeringe succedeerden / en dese boerden eenen geweldighen oorloch tegen de Carters / overwonnen den Carterschen Konink Batum in eenen belt-slach / namen met geweld in de stad Malcou / verbranden en verdestruerden veele andere plaetsen in 't jaer 1236. maer kortz daer nae is Gregorius met bergift om het leven gebracht.

Hoe dat nae desen tijt de Russen grote oorloge hebben ghevoert teghen de Tarters.

NA de doot Georgij en Basilius / sijn tot de regeeringe verkosen twee geboeders / den eenen Andreas / den anderen Demetrius genaemt : maer Andreas hebbende onder sijn gebiedt gekregen eenen grooten hoop verloopenen Carters ofte ghelijck men soude mogen segghen / genuytneerde / is met deselve tegen sijnen broeder Demetrius ghetogen / dewelcke gheen macht by malkanderen hebbende om te moghen resisteren / heeft sich in de genade van den Koninck van Cartarier / Asbeek genaemt / begeven : hy werde van hem in 't eerste aengenomen en wel ontfanghen : maer alsoo hy eene carelle kreegh teghen een Cartarschen knees met namen Georgio / ende den selven om het leven brachte / heeft den Koninck hem oock den selven wech doen passeren. Sijnen broeder Andreas en ginck het niet veel beter / want hy van sijn eygen volck gedoodt werde. Naer desen tijt is Ruslant wederomme eenen langen tijt in trouble gheweest / sonder dat sy in het verkiezen van eenigen Vorst hebben konnen accordeeren / totter tijt toe dat eenen Demetrius / dewelcken noch huydensdaechs by de

Russen seer geroemt wert / met de bewillighingh van alle Voraren en ondersaten / in de regeeringe gestelt is. Desen namde oorloge tegens de Carters wederomme aen / hy overwon in een batalie den grooten Cartischen Konink Mammy / alwaer men seyt dat den wech meer als 30000 schyeden met doode lichamen bedekt lach / en den Koninck selfs verflaghen. Maer eenighen tijt daer nae / hebben de Carters weder eenen anderen Koninck Tachtamiseck ghenoeemt / verkosen / dewelcke alle sijne macht by malkanderen vergadert hebbende / is daer mede tegens de Russen te velde gekomen / en Demetrius hem met alle het krijgsvolck dat hy met haest vergaderen koste / te gemoet treckende / is met alle sijn volck verflaghen gheworden. De Russen seggen dat de dooden in desen slach in sulcke menichte ghelegghen hebben / dat men vooz de tachtentich eenen roebel (t'welck is seven gulden) gaf / om die te begraven / en dat de somme beliep tot drie duysent robels. Tachtamiseck verbolghende sijne victorie / belegerde de Stadt Moskobia : Maer door dien sijn volck te seer ghematteert / en eenighe oock onwillich waren / moest hy wederomme daer van / en met eenen uyt het landt vertrecken. Demetrius hadde eenen sone achtergelaten genaemt Basilius / de welcke na sijnes vaders doot de regeeringhe aennam / hy boerde oock oorloch tegens de Carters / doch met meerder voorspoet als sijnen vader ghedaen hadde / hy hadde vele en verscheyden batalien daer teghen / doch meest tot sijnen voordeel / hy verdreef hen uyt Bulgarien dat by Wolkanum leght / en bracht 't selve geheelijck onder sijn gebiedt.

Desen Basilius regeerde eenen langen tijt met grooten voorspoet / ende bracht het Rijk alle menschen in fleur. Hy hadde by sijne huysvrouwe eenen sone oock Basilius genaemt / den welcken hy niet sien en woude / om dat hy hem suspect hiel (gelijck veele hem 't selve te kennen gaven)

Basilius
neemt
aen de
regeerin-
ge.

Basilus
soone
leeft in
bloeds-
schande.

gaben) dat hy met sijne eygen moeder die hem gegeneroert hadde / Amastigia genaemt / in overspel leefde. Hieromme terwilsen Basilus noch leefde resig- neerde hy de Imperie aen sijnen Broeder Georgio / en niet aen sijnen soone / waer teghens alle de Bojaren (niet achtende de onmenscheijke bloet-schande die den jonghen Basilus begaen hadde) haer opwierpen / seggende dat hy een legitime Erfgenaem was / en dat sy daeromme begeerden dat hy na sijns Vaders doot in 't gebiedt soude succederen.

Hoe den jonghen Basilus na sijns Vaders doot, met sijn Oom Georgio twistich was om de regeeringe.

Basilus
d' oude
sterft.

Basilus eenigen tijt daer na komen- de te overlijden / meynde sijn broeder Georgio / als de resignatie hebbende / in de regeeringe te komen / maer hier is den jonghen Basilus / en alle de Knesen en Bojaren seer tegen geweest / en hebben Basilium ten lesten met ghewelt in het gebiedt ghedrongen : maer Georgio die meest al 't gemeene gepeupel en veel Soldaten op sijne zijde hadde / heeft eenen Heer-leger by malkanderen vergadert / en daer mede sijnen Heve Basilium uyt het Rijcke verdreven. Desen de blucht nemende / begaf hem voor eerst tot Aglitz / maer in 't eynde geenen anderen uytvlucht siende / heeft hy met sijnen Oom Georgio geacordeert / belovende dat hy hem onderdanich soude blijven / mits conditie dat hy nae zijne doot / in de possessie des Gebiets soude mogen komen / 't welcke hem beloost werde : En also kortz daer nae Georgio haestelijck is gestorven / is Basilus in de regeeringe gestelt. Maer alsoo Georgio twee sonen achter gelaten had / deneenen Andreas / en den andere Demetrius genoemd / soo hebben deselve eenichsins tot hare jarē komende / beginnen te murmureren / seggende dat men haer van haer Erf-goet berooft hadde / waeromme sy eenen grooten hoop volcx by malkander

Basilus
wert ver-
dreven en
sijn oom
Georgio
in gestelt.

Georgio
sterft.

vergadert hebbende / belegerde de stadt Moscovia / daer den Vorst Basilus inne was : Maer niet tegenstaende hy alle defentie dede die hem mogelijk was / so bedrogen sy hem nochtans door een strategema / te weten : Sy maecten bedektelijck veele Wagghens toe met ghewapent volck / deckende deselve ghelijck oft het koopmanschap oft victualie was geweest / en alsoo sy te voren alrede eenighe Wagghens met alderhande Levensmiddelen / waer toe eenighe mede treckende / gheinstrueert waren wat sy segghen souden / in de Stadt hadden ghesonden / en deselve met blijdschap binnaen gelaten werden : so zijn ontrent den avont de voor-genoemde Wagghens met Krijghsvolck oock voor de poozte gekomen / en sonder eenighe suspietie binnen geboert / alwaer sijnde / hebben sy de wacht overvallen / de poozten geopent / en de andere binnen ghelaten hebbende / is daer eenne groote bloet-stoeringe geschiet. Den Vorst Basilium in een Klooster geblucht sijnde / hebben sy gebangen genomen / en beyde sijne oogē uyt gesteken hebbende / hem voorts met sijn huysvrouwe naer Aglitz ghesonden. Also hebben dese twee geboederz de possessie genomen / maer 't selve en duerde niet langhe / want de inwoonders des Rijcx al gelijk begosten te murmureren / om den grooten overlast die Basilio haren rechten Erf-heere aen ghedaen was en hieromme conspireerden sy heymelijck teghens haer / 't welck Andreas merkende / heeft sich strax op den vlugt begeben / en Demetrius in 't eynde ghedwongen sijnde / nam sijnen toevlucht naer Novogardia / alwaer hy ontfangen zijnde / kortz daer na gestorven is : Alsoo is den blinden Basilus wederom in de regeeringe gekomen / maer door de groote zwarichepdt die hy maecte om sijne blindheyt / is hy mistroostelijck gestorven. Demetrius hadde een sone achter gelaten met namen Ivan / 't welck is Johannis / dese was begaest met sulcke

Mosco-
via inge-
nomen.

Basilij
sijn beyde
ooghen
uyt geste-
ken.

Basilij
sterft
mistroostelijck.

Beschrijvinge van Moscovien ofte Rustrandt.

13

vrolichheidt en wetenschap / dat hy van een pegelyck bemint werde / met een gemeyne suffragie gheproclameert is als Souberain gebieder des gantschen Rijck: Hy was seer geluckich in alle sijne aenslagen / hy subiugeerde in korten tijt / en met weynich volck alle de rebellerende plaetsen. Hy hadde eene Huysvrouw Sophia genaemt / een Dochter van een

nen Dorst Thomas Emanueli / die zijn gebiet in Polopeni had. By dese Vrouw hadde hy vijf sonen van Edelen moede: En soo haest hy ghestorben was is Gabriel den oudsten verkosen tot Groot-Dorst / hy veranderde sinen Naem Gabriel / en dede hem Basilium noemen. Dit is geschiet in 't jaer een duysent vijf hondert en vijf.

Hoe desen Basilus hem alder-eerst den Tijttel van Keyser gegeven heeft.

Hoe den Groot-Dorst van Moscovien hem Keyser laet noemen. **D**esen Basilus is d' eerste gheweest die hem Dair / d' welck is Keyser / heeft doen noemen / en aengenomen / den Tijttel de welke noch huydens daechs gereserveert wert / als: Dea Grootvorst

Basilus met Godes Genade Keyser ende Dominateur over alle Russen en Vorsten, van Wolsodimerien, Moscou Novogardia, Pleseou, Smolintsky, Euweria, Ingaria, Permia, Viatki, Bulgaria, Heere en

B 3

Groo-

Grooten Prince Novogardiae terrae inferioris en Cernigoniae, Kafaniae, Woletkia. Roschowia, Pelojæ, Rostowia, Ierusalemia Pielosofia, Udora, Obdoria, Condonia, &c. Desen Basilius was een langen tijd in deliberatie upt wat stamme hy een hupsvrouwe soude verkiezen / maer ten lesten hebben de Bosjaren hem voor ghebracht 1500. Jonckvrouwen / alle van booznemen geslachte / en begaest met groote schoonheit / op dat hy daer upt nemen soude die hem't beste soude behagen / maer hy en heeft maer eene willen nemen / Solinea genaemt / de Dochter van den Knees Johannes Sapur : En als hy nu 21. jaren met haer in houwelijken staet was geweest / en geene kinderen en generende / so werdt hy toornig om hare onvruchtbaerheit / en sont haer na een Clooster 1526. maer den We-trapolijt by haer komende / om volgens d' ordze / haer het hay af te snijden / en de Kappe aen te doen / heeft sy de Kappe genomen / en die seer onweerdelyck ter aerden werpende / trapte sy niet hare voeten daer op : Waer ober Johannes Schigonna Overste Raet des Keyfers haer niet alleen en heeft berispt / maer ook met spietsen oft sweepen seer gegefelt / waer ober sy seer weenende / badt Godt dat hy dit ongelijck woude wrecken / Maer dit niet tegenstaende / en wat tegenweer sy dede / heeft sy haer teghens haren danck in't Clooster moeten houden / en is kortz daer na despererende van verlossinge / miserabelijck gestorven. Hier naer nam den Keyser te houwelijck de dochter van de Knees Basilio Linski / en by haer kreegh hy eenen sone genaemt Ivan Basilowits / de welke naer sijns vaders doot in het Rijkke succedeerde. 1528.

Van de overgrooten Wreedtheit van Ivan Basilowits.

Desen Ivan Basilowits tot sijne jaren gekomen sijnde / heeft niet al-

leen de alder-grootste Tyrannen die opt op den Hert-bodem geregneert hebben / gelijk geweest / maer deseibe verre te boven gegaen. En onder ontalliche andere sijne onmenschelijcke fouten is dit remarkable : Hy hadde op eenen tijdt sijn alder-grootste Dorsten en Princen met hare Vrouwen te gast genoot / en also sy nu vrolijck en met den dranck bevangen begosten te zijn / heeft hy eenige / der welker Vrouwē (volgens 's lants wijse) regt tegen ober haer waeren sittende / beginnen te vragē / wiens Vrouwē is dat ? Waer op den Man antwoorde / mijn en des Keyfers. Maer ten lesten op gestaen sijnde / en beneden aen de Tafel sich voegende / heeft hy van gelijcken eenen Knees gevraecht wiens Vrouwē is dat ? dewelke sonder achterdenken antwoorde / de mijne : Waer ober hy sijnen sabel oft zweert upt getrocken / en den selven Knees het hooft van malkanderen heeft geklooft : De Vrouwē heeft hy van de Tafel gheruckt / en hare klederen en hemde boven haer hooft te samen bindende / heeft hy eerst sijne Edel-luyden gedwongen / in harer presentie / daer mede te converseren / 't welck gedaen sijnde / heeft hy de minste sijner Dienaren tot dit buyle werck gheroepen ende gedwongen / en de geene (ghelijck door natuurlijke schaemte wel geschieden kan) die haer onbequaem en onveerdich vonden / dede hy stracx met een Mes haer Mannelijckheit afsnijden. Dese ende veele andere diergelijcke daden heeft hy in sijn leven te wege gebracht. Hy heeft oock sijnen epgenen sone / sonder eenige oorsaeck / als alleen dat hy hem beklaegt hadde over sijnes vaders comportementen / in de presentie van alle sijne Heeren / met sijnen Sabel het hooft afgeslaghen. Hy was so seer gevreesd / dat sijne Heeren oft Edel-luyden noyt haer tegens hem om sijne misdaden / en dorsten opposeren / want om de minste suspitie bracht hy haer met sijn epgen handt om het leven. Hy was seer liberael / begiftichde groote-lycks

Wat
t 520.
Jonck-
vrouwen
een tot
hupsvrou-
wen horen.

Dreem-
den han-
del.

Daer
sijn sone
mer een
sabel het
hooft af.

lijcks de gene die hy dochte hem toe gedaen te wesen. Hy verkleede sich dickmaels des nachts / en converseerde onbekent onder het ghemeyne volck / om te weten wat men van hem seyde / en wie hem favoriseerde ofte niet. Hy is eens op eenen nacht also onbekent een koopman te gemoet gekomen / tot den welken hy seyde: Goede Vrient / so ghy wilt / wy zijn beyde ons leven rijck ghenoech / want ick weet eenen middel om door eenenghe passagie in des Kersers schatkamer te komen / en wy sullen daer upt nemen de kostelijcxste juweelen / ende het geene dat ons goet duncken sal: Den koopman twijffelde oft desen van den Kerser hier toe wel mochte gheapposteerd wesen / antwoorde hem / schaemt ghy u niet dat gy so een schelmstuck wilt aenbanghen? Doet ghy wat u goet dunckt / maer wat my aengaet / ick en wil onsen Kerser sulck een ontrouwe niet bewijfen. Desen koopman heeft hy des anderen daeghs met veele gaben begifticht / en tot grooten staet ghepromoveert. Hy heeft oock eenen Italiaenschen Ambassadeur / de welke aen hem ghesonden was / wreedelijck ghedoot / om dat hy niet ghestadelijck / terwijl hy sijne propositie dede / sijn hooft ontdeckt en hiel / en als den Ambassadeur sich sochte t'excuseren / allegerende dat sulcx sijnes Landts maniere was / en dat hy geenstins hier inne tegen sijne Majesteit en docht misdaen te hebben / so beval den wreden Kerser datmen sijn hoet oft e bonette / met eenen nagel aen sijn hooft soude vast maken / twelck strax geschiede / en hy seyde daer by seer schimpelijck / dat hy hier door hare Landts Wet niet en soude bzeken oft verminderen / maer veel eer bebestighen en vaster maken.

Desen Ivan Basiliowitz / niet tegenstaende sijne onmenschelijke wreetheit / heeft nochtans veele jaren gheregeert / maer weynich oorlogh geboert.

Geduerende sijn regeringe int jaer 1572 heeft den grooten Cham van Tartarien

met hondert en twintich duysent peerden eenen inval in Moscovien ghedaen / en de platte Landen alomme ghedevastreert hebbende / is booz de Stadt Moscovia ghekoomen / en door verscheden buywercken die hy in de Stadt dede werpen / is den brandt daer inne ghekomen / en is in korten tijt met sulck een belementie so vermeerdert / dat in den tijt van dzy uren dese soo wijdt-vermaerde stad gheheel tot polver verbrant is / soo dat de menschen / die met groote menigte daer inne ghebloden waren / om den brandt te moghen ontgaen / alsoo ober hoop dronghen / dat sy tusschen de poorten wel dzy hoogh op malkandere klontmen. Daer zijn ober de thien duysent menschen doot ghebleeben / eenighe in het dringen ver smacht / andere in de besten verdroncken / en veele in handen van de Carters (alwaer haer oock geene genade en geschiede) gheballen / eenighe zijn noch gesalveert / de welke haer in de Kelders onder de aerde verborghen hadden. Nopt en heeftmen van schrikelijcker brandt hooren spreucken / door dien de stad vol rijckdom en alderhande koopmanschap was / also datmen naer maels noch inde aerde menige klonten vangsintolten silver gebonden heeft.

Den Carter / also hy gewoon is niet lang op een plaetse stil te blijven / dit volbrocht hebbende / is wederomme uyt het Landt getrocken. Den Kerser Ivan Basiliowitz vergaderde wel metter haest eenen hoop volcx om hem te verolgen / maer het was te laet. Hy hadde behooren in plaetse van sijne Tyrannye t'execeren / goede ordze te stellen om den vbandt geenen voet in 't Landt te laten nemen. Ivan Basiliowitz siende geen middel om yet tegen sijnen vbandt uyt te richten / is wederomme gekeert / en heeft noch langen tijt so tyrannijck geregeert. Dit niet tegenstaende is hy de eerste geweest die so veele jaren regneert heeft / en is noch ten lesten van sijne eygen sieckte op 't bedde gestorven.

Hoe

Brandt
in de
stadt
Moscovia.

Stomen
wel
10000
menschen
om 't
leven.

Den
Tyr
van
steef.

Eenen
Ambassa
deur sijn
hoet op 't
hooft na
gelen.

Hoe Ivan Bafilowits over-leden sijnde, sijnen oudtsten foone Theodore eenen kleynen tijt regeerde.

Desen Tyran overleden sijnde / liet twee sonen achter / maer den derden gelijk boren gheseyt is / hadde hy selfs om het leven gebracht. Den outsten van dese was genaemt Theodore Ivanowit en den anderen / noch jonck sijnde Demetrius Ivanowits. Theodore / als de outste sijnde / wert tot de regeeringhe verkosen. Desen hadde de nature gheheel contrarie als sijnen Vader / want hy boven maten lankmoedich / vroom en mededoogent was / waerom hy sonder eenige ambitie toeliet / dat eenen Boris Fedrowits sijnes Hysvrouwen Boeder neffens hem regeerde / hy werde oock (al soo men meynde) door toe doen van den selven / kortz daer na door vergift om 't leven gebracht. Den kleynen Demetrius werde van eenige Bojare heymelijcker wijze wech gheboert / en in sijne plaetse gesteken eenen anderen jongen / hem geheel gelijk sijnde / dewelcke door Boris Fedrowits / die verhooyte hier door te beter tot het Souberaine ghebiedt te geraken / en meynde den jongen Demetrius selfs te hebben gedoot. Doch men houdt voor secker dat het selve een valsche uytgeven / ende dit den Demetrius selfs is geweest.

Dit geschiet sijnde / is Boris Fedrowits tot sijn voornemen gekomen / en geproclameert als Souberain gebieder des Rijck / hy heeft oock met groot geluck en voorspoet tot het jaer 1605. gheregeert. Daer en tusschen is uytgegheven hoe den jonghen Demetrius ontnomen / in Poolen gheboert / aldaer opgeboert by den Palatin Sandomer / ende in de Jesuitische schoole ghestadelijck gheinstrueert was. Desen Demetrius tot sijne jaren gekomen sijnde / is onder de protectie van den Koninck van Polen (wiens intentie was door desen middel 't gantsche Lant van Moscovien

te incorporeeren / en de Roomsche leeringe inne te voeren) met eenige duysenden so Polen als Casacquen / in Ruslant gevalen.

En also hy door de vrese ten eersten een grooten toeval der Russcher Bojaren gekregen hadde / heeft hy stracks eenige sterckten en plaetsen ghesubjungeert / twelck Boris Fedrowits soeckende te beletten heeft hem eenighe duysenden Kasacken en Strilitzen (de welcke zijn Boochschieters) te gemoet gheschickt. Maer alsoo eenige daer van haer aen de sijde van Demetrio / en d'andere verstaegen en gevanghen zijn geweest : so heeft Boris Fedrowits 't selve alsoo ter herten genomen / dat hy daer door desperaet wert / en eenig vergift geprepareert hebende / heeft hy sijn selven daer mede om het leven gebracht. De Edelen en Bojaren hebben stracks sijnen soone noch geheel jonck zijnde / genaemt Feder Boriswits / tot Keysers verkosen / en geordonneert dat om sijne jonckheyt / sijne moeder hem in de regeringe soude assisteren. maer 't selve duerden eenen kleynen tijt / door dien / gelijk de Russen van naturen wanckelbaer en onghetrou zijn / houdende (so men seyt) met de geene die 't wint / so hebben oock veele / so Edelluyden als ghemeyne soldaten haer aen Demetrijzide begeben / waer door sijne macht dagelijcks accreterende / heeft hy hem met alle sijne macht naer de stadt Moscovia begeben / alwaer hy den twintichsten Junij 1605. met weynige resistentie inne gelaten is.

Van het leven, regeringe, en doot des valschen Demetry.

Demetrius de Stadt geoccupeert hebbende / heeft meest alle de Oudersaten des Lants / meer door vrese als genegenthendt / op sijne zijde gekregen / waer door hy voor Keysers aengenomen en geproclameert is. De Roomsche leer dewelcke allens kens aldaer begosie inne te dzingen / heeft so vele te wege gebracht / dat men

Theodore
neemt
aen de
regeer-
inghe.

sterft.

Demetrius
wert
wech ge-
boert.

dat men den jonghsten Keyser Feder Boritzwitz/ met de Dozsinne sijne moeder/ en de Princesse sijne suster/ in de ge-
 banckenisse heeft gewoopen / alwaer zy
 seer smadelijck ghetracteert werden.
 Maer de Dozsinne/ wiens edel gemoet
 desen smaet en klepnachtinghe niet en
 koste verdragen/ heeft dooz hulp van ee-
 nige die haer in de ghebanckenisse qua-
 men besoecken/ eenen fenijnigen dranch
 bekomen/ waer van sy niet alleene haer
 selven/ maer oock haren sone en dochter
 te drincken heeft gegeven. En als het
 fenijn begost te opereren / heeft sy hare
 kinderen met een stantvastigh gemoet
 tot de doot vermaent/ haer voozwerpen-
 de veele redenen / als onder andere dat
 het beter waer dooz desen middel met ee-
 ren en al gelyck te sterben/ als haer in de
 handen harer vyanden te begeben ende
 dooz deselve met oneere ten spectakel van
 alle menschen/ ongebzagt te worden.

Ten lesten hebben sy malkanderen
 vriendelijck omhelst/ en Adieu gesept/ de
 Dozsinne en haren Sone zijn stracx ge-
 storven/ maer de jonge Princesse / wiens
 natuer het fenijn opwierp / heeft ghe-
 bzaecht/ en al wat sy gedroncken hadde/
 wederomme overgegeven/ waer dooz sy
 na eenigen tijdt weder genesen sijnde / is
 van Demetrio naer een klooster ver-
 sonden / alwaer zy haer tegens haren
 danck eenige jaren onder de Religieusen
 heeft moeten behelpen / en ten lesten al-
 daer haer leven eyndig e.

Demetrius nu in de Monarchie zijn-
 de/ heeft eenen Ambassadeur naer Po-
 len gesonden/ versoekende de Dochter
 van den Palatijn Sandomer ten hou-
 welijck. Hy dede oock sijn Konincklycke
 Majestept ten hoogsten bedancken van
 sijne assitentie / met belofte dat hy allen
 middel soude aenwenden om hem te hel-
 pen reconbreren de possessie van het Ko-
 ninckrijk van Sweden. Hy heeft mede
 ontboden veele Jesuiten / om dooz haer
 toedoen de Roomsche Religie aldaer te
 mogen implanten / oock heeft hy Jesui-

ten als Gesanten aen den Paus van
 Rome gesonden / en sich selven onder
 sijne protectie begeben / d'welck nopt te
 voren eenigen Keyser gedaen en hadde.
 Den Palatijn Sandomer met sijne
 Majestept hier inne geraetslaecht heb-
 bende/ heeft vooz ghenomen selfs in per-
 sone sijne Dochter naer Moscovia te
 conbreren / den Koninck sondt van sij-
 nent wegē / tot vermeerderinge van den
 train/ een groot ghetal van sijne vooz-
 neemste Heeren en Sojaren. Den Am-
 bassadeur sijn afschept hebbende/ is vooz
 henen gereyft / en op den 26. April bin-
 nen de stadt Moscou ghearriveert / al-
 waer hy den Keyser gerappoortert heeft
 van de goede onthalinge en expeditie die
 den Koninck hem verleent hadde. Den
 tweede dach van Mey is de nieuwe Doz-
 sinne met groote pompe en solemnitept
 inne gehaelt / sittende in eenen gouden
 wagen/ die den Keyser expresselijck daer
 toe hadde doen maken/ en sonder eenich
 iustiel hebben sy oock hare Zyplosts-
 feest gehouden/ en de nieuwe Dozsinne
 heeft volgens 's Lands wijse de Keyser-
 lijcke Kroone ontfangen.

Dit geduerende / en de Polen die met
 de Dozsinne gekomen waren/ sijnde ont-
 trent 1500. sterck / sonder eenich achter-
 dencken haren tijt verdrjvende / hebben
 de Russen/ dewelke al te voren hadde be-
 ginnen te murmureren/ uytgegeven dat
 dit den rechten Demetrius niet was/ en
 dat zy van een Legitimē Keyser niet be-
 hoorde geregeert te worden. Eenige van
 de principaelste hebben 't selve oock vooz
 gewoopen/ als onder anderen den Heere
 Basilus Ivanowitz Soutsky/ dewelke
 ke affirmierende dat hy den rechten De-
 metrius selfs hadde doen begraven / is
 daerom dooz toe doen van Jesuiten ter
 doot verwesen / en oock gebzacht ter
 plaetse daer hy soude ghericht werden/
 dan dooz veele intercessien / en oock dooz
 vrees van tumulte / heeft Demetrius
 hem wederomme begenadicht.

Dit niet tegenstaende/ is dese murmu-
 ratie

ratie meer en meer onder de Russen aengewassen/ en hebben gecomplotteert ten effecte te brenghen 't gene sy al eenighen tijdt te voozen gepraetiseert hadden/ te weten : dat sy de Polen secreteelijck sou- den oberballen / ende aler sy tot defen- tie soudent konnen komen/ om het leven brenghen.

Groote
Moort.

Maer op den 17. Nap smorghens ten seben myren/ hebben alle de Bojaeren met hare suiten / haer ghewapent met rinck-holders/ lancien/ zabelen/ andere met bogen en pijlen/ het gemeyne gepen- pel met bylen/ halff piecken / stocken en ander sintz/ zijn al soo met een groot ghes- dups dooz de straten geloopen roepende Moort/ moort/ in den eersten om 't leven brenghende alle die sy in Poolse klee- den gekleet vonden. Daer na hebben sy beset de logementen/ waer inne de Pool-

sche Bojaeren laghen/ alsoo dat de selve niet by een en konden versamelen om haer te defendeeren. Eenem anderen hoop liep met geweld naer het Casteel/ alwaer sy dooz hare groote menigte lich- telijck in drongen. Den Keyser dese tu- mulde hoorende/ spronck uyt het bedde/ en met haest aendoende synen Nach- rock/ vzaechde wat daer te doen was/ waer op eenighe hem antwoorden dat ter brandt was/ dooz dien sy alle de klo- ken van der stadt hoozde alarm luyden.
Kortz

Roets daer nae wert sijne kamer be-
stozmt / de welke hy gesloten houdende /
meynde met sijnen zabel eenige defentie
te doen / verwondert zijnde hoe zijne
Guarde / de welke al waren Duyt-
schen / Francosfen / en andere uptlan-
ders / hem also hadden laten overballen /
ten lesten / also die van huyten de deure
begosten open te bryken / is hy van ach-
teren upt de kamer gevlucht naer eene
badt-stove daer hy hem placht te baden /
en geenen anderen uptvlucht siende / is
hy door een Venster / 't welck seer hoogh
en brandende was / nederwaerts ge-
spronghen / waer ober een van sijne die-
naers af loopende / vant hem noch leven-
digh / maer sijn hooft was seer gequetst /
ende sijne borst alsoo verstuipcht / dat het
bloet hem ten monde upt liep. Hy wert
strax boben gedragen / en door kout wa-
ter en eenighe confortijben wederomme
tot sijn selven gebracht. De Bojaren
hem omringhelende / onderbraeghden
hem noch op eenige punten / maer wat
hy daer op geantwoort heeft / en is noyt
gedibulgeert geworden. Dit gedaen sijn-
de / hebben sy hem met gelijckerhant ge-
kerft / gehoudwen en gestreecken / so lau-
ge daer eenich leven in hem was. Het
doode lichaem hebben sy met een koozde
aen sijn mannelijckheyt vast gemaect /
ende naer de Markt gesleept / 't selve
aldaer op een hoogen verheven plaets
settende / ten spectael van alle men-
schen. Daer-en-tusschen werden de Po-
len in haere logementen bestozmt / en
beele menschen om het leven gebracht /
eenige deffendeerden haer noch seer vail-
liantlijck / en onder anderen den Pala-
tijn Sandomer / wiens huyfinge eenich-
sints rontomme gebarricadeert was /
maer dit niet tegenstaende / heeft hy / en
alle die by hem waren / door de groote
menichte der Russen / ten lesten moeten
succumberen. Sy werden daer seer mis-
rabelijck getracteert en geplundert van
beele juweelen en excessiven grooten
rijckdom die sy mede gebracht hadden.

Demetrius wert
vermoort

De nieuwe Keyserinne dit dzoebigh
spectael aensijnde / werde docht be-
rooft van al't gene sy in de werelt had-
de. Hare royale kleederen / kleynodien
en karquanten waeren qualijck om
waerderen / maer alle 't gene sy behiel
was eenen onder-rock met haer hemde.

De Keyserinne
wert be-
rooft.

Ende in somma van alle dese Polen
schappeerden seer weynige / waer onder
was eenen Bojaer genaemt Dituens-
ky / de welke also hy eenen grooten sui-
te by hem hadde / defendeerden hem met
den selven eenen langen tijt / maer siende
't gedrang voor sijn logement altyt ver-
meerderen / heeft hy een groot deel Hon-
gersche ducaten door de venster gewo-
pen / naer de welke de Russche canaille
soo onbesuyft toedronghen / dat hy met
sijne dienaers uptvallende en in den
hoop slaende / van de selve meer als hon-
dert om het leven brachte / en door desen
middel upt komende / hebben eenighe
Bojaeren hem in saubegarde genomen /
alsoo dat den oploop allenskens begost
te stillen en 't gemeyne gepeupel / werde
door toedoen van de Kinesen en Boja-
ren / van de straten gesonden.

Van 't gene daer Demetrius mede be-
schuldicht wierde , naer dat sy eenen an-
deren Keyser verkosen hadden.

Demetrius sonder eenighe Pompe
oste ceremonie begraven zijnde / en
naer dat de overgeblevene Poolsehe
Heeren in verseeckerde plaets gestelt
waren / hebben de Russen strax doen
versamelen alle hare voorneemste Kne-
sen en Bojaren om eenen anderen Key-
ser te verkiesen / en sonder eenich uptstel
is op den 20. dach May met gemeyne
suffragie als Keyser geproclameert Ba-
silius Ivanowits Soutschy / die gelijck
voren verhaelt is / ter doot was verwe-
sen geweest. Op den 29. is het doode
lichaem Demetrius wederomme upt de
aerde gegraven en ter plaetsen gebracht
daer het te voren ten spectael gestaen
hadde / en is aldaer tot aschen verbrant

Basilus
Ivanowits
wert Keyser.

getworden / men imputeerden hem / dat hy was een tobenaer / en dat het dooz zijn toedoen geweest waer / dat het den volgenden nacht nae sijn overlyden / soo seer gebroosen hadde dat alle de vruchten op de velden geer stirpeert ende verdooven lagen / om welke oorsaecke daer oock 't selve jaer eene groote dierte geweest is. Den 30. hebben sy publijckelijck geproclameert d' artijckelen en beschuldigen teghens Demetrium / om welcker oorsaecke sy sijn lichaem wederomme ontgraven en ten vuyze gecondemneert hadden.

Ten eersten om dat hy was een gheschooren verloopen Monnick / wiens vrienden noch in't leven waren / en dat hare rechten mede bzenghen (gelijck het selve alsnoch geobserveert werdt) dat een Monnick oft Bagijne uyt haer klooster oft orden verloopende / sonder genade dooz het vuyze gedoot werde.

Ten tweden om dat hy een toobenaer was / dooz welcken middel hy tot dese dignitept gepromoveert was.

Ten derden om dat hy een openbaer Ketter was / verachtende hare vastendagen / feestten / en behoorlijcke ceremonien.

Ten vierden om dat hy met den Paus en den Coninck van Polen gheconspireert hadde om hare religie aldaer uyt te roepen / en de Jesuitische Leeren daer inne te planten / tot approbatie van het welke / daer gelesen wierden des Paus eyghen brieven / waer dooz hy hem vermaende dat hy boven alles beneerstighen soude de propagatie der Jesuiten / als waere Leeraers Christi.

Ten vijf den / om noch andere brieven die ghevonden waren / waerinne hy sijnen schoon-vader Sandomer belooft hadde het Dorstendom van Smolensky / aen sijne Huysvrouwe het ghebiedt van Nowgardia / aen haren broeder het lant van Siberien / en dat hy by alleen mogelijcken middel de Russische Bojaren soude soecken om te bzingen / en de Poolsehe Ecellupden in hare plaetsen te stellen.

Ten seften beklaecheden sy haer grootelijcks / dat de principaelste der Russcher Bojaren by hem in soo klepne achtinge geweest waren / dat hy haer dickmaels onwaerdich gehouden hadde / audientie te verleenen / daer de Poolen / het sy van wat conditie sy waren / tot hem altijt eenen vryen toeganck gehadt hadden.

Ten sebensten dat hy de schatkamer des Rijks geer haurieert en uytgeput had met veel onnoodige verquistingen.

Als onder anderen / dat hy hadde doen maecken eenen vergulden thoon / waer inne stonden aen elcke sijde ses leeuwen als van sijn silber / het welck noyt te voren eenighen Kepsers gedaen en hadde.

Ten achsten / om dat hy geprofaneert hadde het klooster daer inne hy sijne bruyt quam besoecken met spelupden / dansen en andere lichtbeerdicheyt / dat hy eenghe maechden daerinne ghebioleert hadde / dat hy oock op eenen seer hylighen dach / die van haer in groter waerden gehouden werde / sijne bruylofts feest gecelebreert hadde.

Dat hy het Beelt van S. Maria aen 't hoof den-epndt van sijn bedde hadde gestelt / in welckes presentie hy met sijne vrouwe geconber seert had / dat hy eenige religieusen / sonder oorsaeck / met sweepen had doen kastijden / en dat hy uyt een ander klooster wel 10000 roebels / 't stuk tot seben gulden / ontleent hadde / met intentie de selve nimmermeer weder te geben.

Ten negenden dat hy ghesuborneert had eenen / hem uytgebende vooz de soone van Feder Ivanowitz. Dat hy veel Casacken int landt soude bzingen / waer met hy overgroote schade op de riviere Wolga ghedaen hadde / om dooz desen middel hem te beter van des Rijcs schatten te verseecken. Dat de 22. milioenen die de Kepsers jaerlijck inne komen hadden / hem om sijne prodigalitept niet genoegh gheweest en waren.

Ten thienden dat daer ontallijcke veel klachten ghedaen waren / d' welck eene onlijdelijcke saecke was / ober de groote info-

insolentie der Polen/ want sy en achten de Russen niet anders als honden / haer dreyghende en slaende gelijk oft haren slaven gheweest waren.

De Bojaren dochters en andere Jofrouwten en hadden niet meer derben over strate gaen/want sy die met geweld in hare huysen trocken en schoffierden / en dit niet tegenstaende / sonder t' aenhooren/ 't aenklagen / 't welck daer daegelijcx geschiede / en werde daer geen recht over gedaen. Gens was het gebeurt dat eenen Pool om sijne onlijdelijcke misdaet ter doot was verwesen/maer also men hem ter plaetse bracht daer hy soude gerecht werden/hebben de Poolen gelijcker hant eenen uytval gedaen/den Scherp-rechter om 't leven gebzacht / en den misdadigen uyt de handen van de Justitie ontnomen. Dese artijkelen voorgelesen zijnde / werden oock by geschifte op andere plaetsen overgesonden. Dit gedaen zijnde / werden de gevangene Polen naer Simolensky / en eenighe naer Hyberien versonden / doch wepnighe sijnder daer nae afgekomen / waer onder is geweest Sandomer en eenige van Adel.

Van den oorloch tusschen de Russen en de Polen.

DEn Keyser Basilius Ivanowits / sonde eenighen tijdt daer nae eene Ambassade in Polen / sich beklaghende dat men teghens alle recht ende reden in Moscoviam gebzacht hadde eenen valschen geschoren Nonnick / hem voorden rechten Demetrio uytgebende / begerende ober sulcx te weten / of 't selve met voozweet oft door ingheven des Coninckx geschiet waer / waer door hy genoeghsamelijck bewesen hadde / haer voorszaten alliantie geviolert te hebben / en dat hy ober sulcx sich veroorzaeckt soude vinden (ten ware hy hem wederomme sonde alle de schatten die den valschen Demetrius naer Polen doen voeren hadde) hem met den Co-

ninck van Sweden te verboeghen / en eenen heyl-egher teghens hem in Polen te senden. Den Ambassadeur en kreech geene andere antwoorde / als dat men al te rigoreuselijck en te seer onwetent teghens Demetrium gehandelt hadde / met protestatie des Coninckx dat hem groot ongelijck geschiet waer in het ombreughen van zijne onversaten / en dat hy met gelegentheydt 't selve soude soecken te reuengeren.

Met dese antwoorde is den Ambassadeur wederomme gekeert / ende heeft den Keyser alle 't selve gerapporteert. Eenighen tijdt daer nae heeft den Coninck van Polen eenen grooten Leeger / soo van Perde-volck als Doetvolck naer Ruslandt gesonden de welke / nae dat sy veele plaetsen gedevastreert hadden/ zijn voorde stadt Moscovia gekomen / ende hebben de selve sterck beleghert. Den Keyser Basilius sich in desen staet bindende / heeft gesanten naer den Coninck van Sweden afgesonden / versoekende dat hy hem hier inne soude willen assisteren / met remonstrantie / dat den Pool doorden desen middel soude soecken eenen inval op Finlandt en Sweden te doen / door welke consideratie den Coninck van Sweden eenen legher van 6000. mannen soo Francoysen / Duytschen / Engelschen / Sweden als andere natien / derwaerts geschickt heeft / onder 't gebiedt van den Baron Jacob Pontus de la Gardie / noch tegenwoordigh daer te lande zijnde.

Desen de la Gardie heeft metten eersten de Polen eenen grooten schrick aengejaeght / hy heeft haer doen optrecken van Bobogardia / 't welck sy met eenige duyfsent mannen beset hadden. Sy hebben haer oock strax op den vlucht begeben / en de Sweden sijn haer gestadichlijck gevolght. De Polen van der Sweden verbolch beradbertteert sijnde / hebben alle de Steden/Doorpen en Pasbruggen daer sy passerden / in brandt

Mosco-
via wert
belegert.

gesteken / meynende hier dooz het aen-
komen der Sweden te retarderen / ge-
lyck sy oock eenichsints deden.

Maer ten lesten alsoo de Polen des
nachts in een doorp waren blyden lig-
gen / ontmoetende aldaer eenighe pro-

vianden / als van gebzanden wijn / mee-
de / bier en ander sints / die haer met goet
conbooy uut den grooten leger van Mos-
cou toegesonden was / hebben sy dien
nacht / vermoeyt sijnde dooz het gesta-
dich reysen / haer gerust en vrolijk ge-

maecht / en den boozmoerden dranch so
onmatelijck inne genomen / dat noch of-
ficiers noch yemant sozge en droech om
eenige wacht te stellen oft ronde te doen /
maer laghen alle sorgeloos en sliepen.
Waer op Godt voorszien hadde dat den
generael de la Gardie eenen trouw van
500. mannen / lichte peerden booz uut
hadde gesonden / om kantschap van den

vyandt te krijgen / en dese komende ont-
trent den abont op een half mijle nae by
het doorp daer de Polen lagen / en hebben
hare handelinghe en droncken drincken
gemerckt / waeromme Evert Hoozn
oberste Luytenant van 't leger / die ober-
den Sweetschen troep commandeerde /
sijn volck dede affsitten om een weynigh
te rusten / en daer-en-tusschen dede hy
een

een pegelijck Godt bidden / met intentie / als het soude doncker wesen / in des Polen leger te vallen. En ontrent de klokke half thien wederom te peerde sittende / sijn sy sonder eenich gerucht te maeken / tot in het doop gereden / alwaer geen Schilt-wacht vindende / hebben sy veel geheel sat sijnde / sommige by den viere slapende en de andere ober de straet sonder eenich getweer loopende / om 't leven gebzacht / eenige sijn noch op den vlucht gekomen / als onder andere den obersten Caroloffits ky genaemt / met zijne Hups-woutwe / eene Poolsehe Grabinne hem altyt gebolcht zijnde / der wetker peerden (gelijck de Polen van qualiteyt wesende / 't selve gemeynelijck doen) gesadelt en met eenen lichten toom om den hals staende / sijn in hare nacht-rocken daer op gekomen en ontreden. De boozneemste der Polen hebben haer in eene groote hupsinge / waer inne sy het gelt en den schat / die sy upt de Russche steden ontboert hadden / met haest ingebzacht hebben / tot defentie gestelt / schietende door de vensters met lange Croers die sy te peerde voeren. Maer ten lesten Evert Hoozn siende dat sy geensints haer in sijne genade wouden geven / en dat veel van sijn volck willende 't selve hups approscheren / geschoten wierden / heeft hy daer inne den bzant doen stecken / en de Polen sijn soo opiniatrich geweest / dat sy liever hebben gehad daer inne te verbzanden / als haer in de genade harer vbanden te begeben. De Sweden hebben daer eenen ongelooftijcken buyt gekreghen / als schoone peerden / kostelijcke zijde waren / en kleederen / en oock veele Jonckwoutwen die de Polen upt de Russche steden ontboert hadden / daer is oock eene groote quantiteyt gelts in geweest / maer 't selve is in den bzant gesmolten en in de aerde geloopen / vele Soldaten daer na in de aerde grabende / hebben groote klompen gesmolten silber gebonden / 't welck sommige niet kennende / om dat het swart verbzandt

was / hebbe ick gesien (also ick mede present was) dat sy 't selve om kleynen prijs vermaangelt / verspeelt en verkocht hebben. Den Generael de la Gardie / desen trouw wederomme in 't leggher gekomen wesende / is boozts opwaerts na de stadt Moscobia getrocken / alwaer hy tegghens den Pool eenighe veltlagen soo boozt Ciozock als boozt de stadt Tweer / heeft gehad / en in de selve altyt de victorie behouden. Maer den Pool continuierende altydt in sijne belegeringhe / hadde sich boozt de stadt alsoo gerempareert / dat den Heere de la Gardie hem niet en koste aentasten / waeromme hy langen tijt te velde liggende niet tegghens den Pool heeft kommen uptrechten. Hy schickte heymelijck binnen de stadt dyp personen / om den Keyser Basilius van al sijn gelegentheyt te adverteren. Den Keyser heeft deselve seer wel ontfangen / en met groote rijckdommen begifticht.

Hoe de Polen optrocken van de Stadt, en daer nae met meerder macht weder quamen.

In 't Jaer 1609. heeft den Coninck van Sweden weder eenich versch krijghsvolck den Heere de la Gardie toegesonden / waer van de Polen verwitticht sijnde / alsoo sy merckten dat de passagien / waer door sy haer victualien moesten krijghen / allenskens besloten wierden / hebben sy haren Leggher opgezoocken en haer naer de grensen van Polen begeben.

Den Heere de la Gardie is stracx met de sijne naer de stadt ghetrocken / alwaer hy van den Keyser Basilio met groote triumphe inne gehaelt is. Maer eenigen tijt daer na heeft den Coninck van Polen versterkinghe van krijghsvolck derwaerts ghesonden onder t' gebiedt van den obersten Gossins ky. Dese heeft met sijnen Leggher weder naer de stadt Moskou beginnen te trecken / doch den Heere de la Gardie is hem met bewillinge des Keyfers te gemoet getrocken / en ontrent

trent den vrant komende / meynende
sijn volck in batalie te stellen / hebben eenighe ghemintineerde haer ontwillich ghetoont / segghende dat sy eene maendt soets ten achteren waren / en dat sy haer (niet tegenstaende den vrant sich bereyde om te chocqueren) niet eer in defentie en souden stellen / eer sy daer af satisfactie hadden. En al hoe wel den Generael de la Gardie by alle middel en met belofte van haer volkomelijck te voldoen soo haest sy weder van den vrant souden getrocken wesen / sochte dese murmuratie te pzebenieren: Dit niet tegenstaende / hebben eenige den vrant teycken gedaen en tot hem beginnen over te lopen / waer naer gevolcht is dat sy met heele Compagnien tseffens / en onder vlieghende vaendelen / haer aen der Polen sijde begeben hebben. Hier heeft men gesien de onghetrouwicheyt der dienaren van den Heere de la Gardie / want sy in plaetse van sijne bagagie en schatten / die qualijk waren om te waerden / te salveren / de selve geplundert hebben / en zijn daer mede als mepneedighe aen des vrandts sijde ghereden. Den generael Rossinskij heeft alle die ober quamen / minnelijck ontfangen / en die niet van sinne en waren hem te dienen / goet addres en vrygelyc verleent om naer haren wille te mogen vertrecken. Den Heere de la Gardie is alleen met Colonel Mons de la Bille en eenige Pagien onttreden / en heeft sich begeben naer het slot Kerckholm / alwaer het oude regiment van den vooz. la Bille was leggende / met het welcke / en met noch eenige assistentie uyt Sweden komende / heeft den Heere de la Gardie weder eenen voet in Ruslant gekregen / eyschende van de Russen 't geene hy noch aen haer ten achteren was / en 't geene sijne Majesteit van Sweden vooz haer gedeboursteert hadde / het welcke hem geweygert zijnde / heeft hy allenkens dooz eenen toeval der Russen sich gefortifieert / en heeft ten lesten sich gestelt in de possessie van de

stadt en slot van Novogardia / waer inne sijnde / hebben de rontomme leggende / en contribuerende plaetsen / hem alle getrouwicheyt gesworen / 't welck sy doock / doch meest dooz vzeese / gehouden hebben / waer dooz hy sich aldaer heeft gemaintineert / niet teghenstaende men hem dickmaels soo met gewelt / als andersins daer uyt hadde willen stooten / maer te lesten sig gereconcilieert hebben de met vele van de principaelste Bojaren en bevel-hebberen / is hy absoluytelijck in het gebiet van Novogardia gebleven.

Hoe dat de Polen de stadt Moscou geoccupeert hebbende, sedert dien tijdt Ruslandt tot decadentie heeft beginnen te komen.

DE Polen dese victorie behouden hebbende / sijn met alle macht naer de stadt Moscou getrocken / en alsoo de Russen seer geswacht waren / en dooz het inconuenient van den Heere de la Gardie / waer op alle hare hoop gestelt hadden / also ontbloomt van couragie / dat hare vranden sulck eenen schrick in haer jaeghde / dat hy met weynigh rissistentie de vermaerde Stadt in hare handen leberden. Den Pool de stadt verobert hebbende / is daer eene groote massacre geschiet / want sy veele Bojaren en andere Heeren om het leven brachten. Den Keyser Bassilium hebben sy naer een klooster versonden / doch also men daer nae geene naerdere tijdinge van hem gekregen en heeft / meynen sommighe dat hy doock 't leven daer niet af en bracht. Hier nae hebben de Polen het landt rontomme niet alleen op veele plaetsen gedebasteert / maer hebben oock de seer vermaerde en stercke stadt Smolensk ingenomen. Den Coninck van Polen hier af veradverteert sijnde / is selfs derwaerts getrocken / en heeft vooz het gantsche Vostendom en gebiet van Smolensk gesubingeert / met intentie sijnen soone Ladislaum tot souverain gebiedder des Rijcx te promoteeren.

De Polen
men
Moscou
in.

Moscou
van de
Russen
weder be-
legert.

ren. Waer door de Russen grootelijck
geswacht zijnde / begoste haren staet
seer te deminieren / en dit te meer / om
dat sy sonder hooft / oft Keeser waren /
door dien sy noyt in het verkiefen van ee-
nighen Keeser kosten vergelijcken :
Maer tot haren velt-heer oft generael
obersten hebben sy gestelt eenen Knees
Demetrium Pafarsky / de welke naer
eenigen tijdt met veele dupsent mannen
de stadt Moscovia wederomme belegert
heeft / ende door het groot getal sijnes
volcks / de selve in 't eynde also omrin-
gelt / dat de passagien en alle secours
voorz die van binnen / beset en besloten
waren / en in deser voegen heeft dese be-
legeringe eenen langen tijt geduyert / son-
der dat daer yet te wege gebracht is / be-
halven eenige schermutselingen die sy te
samen hadden. Hier-en-tusschen heeft
oock eenen Russchen Knees / met namen
Sarrousky gerevolteert / en eenen grooten
hoop Casacken oft gemuytneerden
tot hem gekreghen / met de welke hy
veele plaetsen gedeftruceert heeft / en ten
lesten ingenomen eene sterckte Calou-
ga genaemt / waer inne hy sijne retraite
hadde.

Van den uytersten noot die de Polen
uytstonden eer sy de stadt opgegeven
hebben.

Geduyrende de belegeringe / hebben
de Polen binnen de stadt leggende /
altijt verhooyt dat sy van haren Conink
ghesekouereert souden werden / en al hoe-
wel 't selve niet en geschiede / door dien
den Conink mits andere inconvenien-
ten in Polen met meest sijn volck der-
waerts moeste trecken / soo hebben sy
nochtans haer tot het uyterste toe gede-
fendeert / en alsulck eene extremitet
honghers noot en miserie uytgestaen /
dat diergelijcken noot te voren gehoort
en is. Want nae dat het broot / vleesch
en andere provisien haer begosten te ont-
breken / behielpen sy haer met peerde
vleesch / en daer nae met beesten huyden

kleyne gesneden en diergelijcken. Maer
nae dat sy haer van alle 't selve berooft
bonden / en dat een kleyn stuckken broot
en een stuck sinckent peerde oft honde
vleesch / vooz een groote somme gelts
verkocht wierde / so hebben sy haren toe-
vlucht genomen tot het mensche vleesch
daer mede haren honger / sonder eenich
broot versadigende. Daer waren noch
eenige familien van lijf landtsche koop-
lynden binnen de stadt / dese hebben sy
alle uytgejaegt en sy moesten haer meest
in de genade van de Russen begheven /
eenighe sijn by nachte ontloopen en ge-
komen binnen de stadt Colmogral al-
waer ick te dier tijdt lach / en aldaer heb-
ben sy met eede verklaert het droevich
specktaeckel / dat sy binnen de belegerde
stadt gesien hadden. Soo haest daer ee-
nich mensche doot geschoten wierde ofte
van selfs quame te sterben / soo werden
dese strax in het gemeyne magazijn ge-
bracht en 't vleesch daer van in tonnen
gesouten en daghelijck met kleyne par-
tijen uytgedeylt / waer door eenighe ge-
dreeben door eenen rasenden hongher /
haer met de kleyne portie niet komende
versadighen / hebben de aerde opgegra-
ven en de lichamen / die over eenigen tijt
begraven hadden geweest / daer uytge-
nomen / en gegeten. En al hoe-wel
't selve van veele ongelooftich sal schij-
nen / soo is het nochtans waerachtich /
door dien veele gelofweerdige personen /
daer na uyt de belegerde stadt komende /
verklaerden 't selve met oogen dickwils
aenschout te hebben.

Maer ten lesten / alsoo die van buy-
ten / door de lange belegeringe mogelijk
oock gematteert waren / en die van bin-
nen in sulck eene extremitet / geen
uytvlucht oft secours en sagen (al hoe-
wel haer de wreetheit en trouwloosheit
der Russen seer wel bekend waer) heb-
ben nochtans voorgenomen haer in der
selver genade (soo sy daer inne mochten
aengenomen werden) te begheven / en
dien volgende hebben sy de Russen het
selve

De men-
sche e. en
mensche
door noot

selve voor gehouden / de welke dat geerne aengenomen hebben / sy eenige dagē hebben gearlementeert en korespondentie gehouden / belovende die van binsten de Polen het leven te laten behouden / en alle ghenade te bewijzen / waer door de Polen sonder eenich quaet vermoeden / met opene poorten met hare vanden handelden om eenige provisie te krijgen / het welke de Russen merckende / sijn eenighe duysenden Cosacken te peerde geseten / en eer die van himen t' selve ghe waer wierden / tot in de stadts poorten geraden / de welke sy overweldicht hebben / om brengende voor eerst de schilt-

wacht / en daer nae alle de ghene die haer besegenden / alsoo dat het meestendeel van de Polen (teghens 't ghene haer te vooren beloofst was) ghemassacreert wierde / het welke lichtelijck te doen was / aenghesien het kleyn ghetal der Polen / en de swachtheit daer de miserie en den hongher haer inne gheredigeert hadde. Alsoo is dese wijtvermaerde stadt weder in der Russen ghewelt ghekomen / int jaer 1612 in de maent van October. Men bont in de magazijne noch eenighe tonnen met menschen vleesch die haer gheresteert waren / en de selve hebben sy weder onder de aerde begraven.

Van

Van de groote schade, die eenighe Polen, gheduyrende de belegeringe, in Rußlant ghedaen hebben.

DEn Coninck van Polen / ghelijck te vooren gheseyt is / door andere inconvenienten geenen middel hebbende om de stadt te secoureren / heeft nochtans eenighe Polen en Casacken derwaerts geschickt / de welke in twee oft d'yp trouwen haer verdepelende / en elck eenen besonderen wech nemende / zijn te landewaerts inne geredē / waer door de Russen sulck eenen schyck kreegen / dat sy op veele plaetsen / daer de Polen noch wel 40 mylen af waren / verlieden / en met vrouwen en kinderen in de bosschen haer verbergden. Onder anderen is ook eenen trouw van ontrent 700 mannen / des s'nachts gekoomen voor Wollogda / zijnde eenen Hoofst-stadt van Moscovien / en uyt ghevende dat sy vrienden waren / hebben die van binne haer de poozte geopent en ingelaten. Sy hebben haren metten eersten begeben naer het hups van den Gouverneur / en den selven om 't leven gebracht. Daer na hebben sy gemassacreert alle de geene die sy vinden kosten / pillerende en op-packende alle de kostelijckste waren die sy bequamelijck mede kosten boeren / en den brandt soo int slot als in de geheele stadt gesteecken hebbende / zijn sy met haren buyt weder wech gereden. Maer so sy het proffijt hares Conincks soo seer ghesocht hadden / als het rooben en stelen / sy souden dese stadt inne gehouden hebben / en de Coninck van Polen soude hier door den besten voet gehad hebben / om tot de possessie des Rijcks te geraecken / door dien men uyt dese Stadt / leggende op de passagie / beletten kan / dat geen secours / nog gelt / victualie / amunitie van oorloch (het welk al van beneden moet gebragt werden) naer boven konen gevoert werden / doch d' eyghen baet soeckinge heeft haer belet het selve te aenmercken.

De Polen haeren eenlonge looflijcke roof.

De andere trouwen hebbne haer docht seer diep int landt begeben / en van gelijcken geplindert vele Steeden als onder andere Totoma / Oestega / Oustsaly / Jeminska / en veele andere / d' inwoonders der welker sy vermoort hebbende / namen mede 't gene haer goet docht / en staecten den brandt daer inne. Eenighe die sy op de doypen en platte landen vonden / en die sy meynden / eenich gelt onder de aerde begraven te hebben (ghelijck de

Russen 't selve ghemeynelijck doen) dese toymenteerden en pijnichden sy soo lange / tot dat sy 't selve te voorschijn brachten / en dit niet tegenstaende en mochten sy hiermede 't leven niet behouden. Daer was een Boer die seer machtich rijck was / waeromme hy ons bekent zijnde / wy hem noemden den rijcken Boer / den welcken dese Poolen mede onversients heb-

hebben overballeen / en ghevanghen / en alsoo sy dooz hare guiden van sijnen rijkdom wel verwitticht waren / soo hebben sy hem seer gepynicht / begeerende dat hy sijnen schadt haer ober leveren soude : Maer desen hadde sijn hert soo seer daer op ghestelt / dat niet tegenstaende / alle de toymenten des Werelts / die sy hem aen deden / hy noyt en woude bekennen / eenich gelt verbercht / ofte begraven te hebben / waeromme sy gheirriteert zijnde / eenen dicken pael in sijn fondament staken / en trocken hem de selve dwersch dooz het lichaem / maer tot den uytersten toe en kostmen hem van sijne resolutie niet doen veranderen / niet tegenstaende / sijn eygen broeder / de welke ontbloden zijnde / tot ons is gekomen / bekende sijns broeders schat en rijkdom / onder de aerde begraven te zijn. Dese Polen haer siende genoeg voorszien / van 't gene sy begeerden / sijn wederomme uyt het Landt ghetrocken / mede bringende sulck een quantiteyt van Geldt / Beerlen / alderhande Spde / Stoffen / Bondtwerck / ende andere kostelijcke Waren / dat alle hare Beerden daer mede geladen gingen.

Hoe de Ruffen wederom een Keyser gekosen hebben.

De Ruffen merckende dat dooz hare groote disordze het Landt gheruineert werde / ende geschapen was om geheel te niete gebzacht te worden / hebben vooz genomen wederom eenen Keyser te verkiezen / waer toe alle de Knesen / Boparen / ende Gecommitteerden van andere plaetsen / by malkanderen vergadert zijnde / hebben eenen tijdt langh qualijck daer inne kommen accorderen / dooz dien het gemeyne Volck / ende de Casacken / haer hier tegens waren owerpemde. Maer ten lesten is dit alles gemiddelt / ende met gemeyne suffragie vooz Keyser verkosen en geproclameert / eenen jongen Heere / oudt ontrent achtien jaren / met namen Michael Feo-

drowitz / dewelcke met groote magnificentie gekroont zijnde / hebben alle de Heeren ende Inwoonders des Landts / haren Eedt gedaen / hem getrouwichteit geswooren / ende daer op (volgens hare wijse) het Cruys gekust. Dit is geschiet in 't Jaer 1613. in de Maendt van Februarus.

Van de Moscoviten oft Ruffen
Religie Ceremonien, Wetten, Polijen ende Krijghs-handel.

Van de Religie der Ruffen.

NA den doot van Olka en Woldimer / gelijk in onse bozige beschijvinge verhaelt is / hebben de Ruffen altyt in de Griecksche religie gecontinueer / wat en hoedanich de selve sy / mach eenige wel bekend wesen / maer nochtans al hoewel men langhen tijt / daer te lande converseert / soo en kunnen nochtans 't rechte gebzuyck van de selve niet bekennen / als alleen 't gene men uytelijck in hare superstitien is siende en hoozende / dooz dien sy niet toe en laten dat ymant van ons / de welke sy onchzistenen / en ketters noemen / in hare kercken kome / 't sy geduyrende haren dienst / oft andersints / meynende dat de selve geheel super / en heplich sijnde / daer dooz besmet en ontheplicht soude worden / sae dat meer is / sy sijn op sommighe plaetsen so pertiael / dat soo sy ghemerckt hadden / dat eenigen uytlander (uytgenomen de geene die hare religie aengenomen hebben / gelijk daer eenighe sijn) in de kercke hadde geweest / sy souden heymelijck den selven om 't leven soeken te brengen. Wat aengaet haren dienst / die sy in de kercken plegen / als men daer voozby passeert / soo hoozt men / dat sy daer inne singhen / by na gelijk in de Roomsche misse / maer niet anders als in hare eyghen tale; maer wat sy voozts vooz Cerimonien daer inne gebzuycken / en kunnen niet sekerlijck weten : Maer alleen heb-

Opzant-
nisse der
Poolen.

De Ruffen
ken kiesen
een. Keyser.

Niemand
mach in
der Ruffen
kercken
kome
oft moe-
ten van
sijn Geli-
gie zijn.

be ick

be ick dickmaels int passeren/geduerende haren dienst/ gesien dat eenige/also de kercke te vol was/ ofte/ also ick gehoozt hebbe/ dien het om eenich onbehoorlijck werk niet toegelaten en werde daer inne te koomen/ gedwongen waren buyten aen de deuren te blijven staen/ de welke dickmaels haer hooft nederwaerts sloegen/maeckende veele kruysen/ en daer nae wederom opwaerts ten Hemel siende. Die geene die den selven dienst doen/ zijn verscheyden/ en hare qualiteyten veelderley: Maer eer wy tot de selve komen/ sullen wy eerst verhalen wyt wat oorsaecke sy haer beroemen alleen Christenen te wesen.

Hoe de Ruffen haer beroemen dat haer landt gesegent is, en dat den name van Christenen haer alleen toe komt.

De Ruffen beroemen haer/doch sonder eenich fondament/ dat voor den tijt van Wollodimer en Olka geheel Ruslant gebenedijt is geweest/ door S. Andream den Apostel Christi/ en dat hy eerst wyt Grieken-landt/ by den mondt van Boristenes gekomen is/ en voorts gebaren tot de geberchten/ daer nu Chiobia legt/ en dat hy daer alomme het landt gesegent/ gedoopt/ en al daer sijn kruys gestelt hebbende (het welck sy seggen als noch daer te wesen) gepropheeteert heeft/ dat Godt dat landt gebenedijen/ en daer alleen sijne Christelijcke Religie soude inneplanten/ dat daer oock ontalijcke Kercken en Cloosters ten dienste Gods souden gebout werden. Daer na seggen sy/ dat hy gekomē is in de Wolga/ en door de Ribiēre Lo wat in de Meyr oft staende Zee Jemer genaemt/ van daer door de Ribiēre Wolga/ die wyt den lande vloepet/ tot de Stad Novogardia/ en voorders de Stad Laddega gepasseert zijnde/ alsoo door de ribiēre Kena tot in de Zee welke sy de Wareshope noemen/ gekomen is/ en van daer gereyft naer Koomen/ en ten lesten in Polopone sy om Christi wille

van Algo Antipater gekruyst is. Dit alles wert van haer vastelijck geloof/ te meer also sy nu seggen dat de Prophecie S. Andrea waerachtich is geweest/ door dien daer sedert dien tijt/ so menich dyssent Kercken en Cloosters gebout zijn/ waeromme oock veele Jaren den meesten schat des Rijcks tot opbouwinge van Tempels Cloosters/ en Capellen geemployeert is geworden. Den gemeynen luyden werdt oock wijs gemaect/ dat sy Godt geenen meerderen dienst en koomen doen/ als van hare middelen etwes tot proffijte der Kercken te geven/ het welke veele met eenen grooten pver toebrenghen aen haer Priesteren.

Van den Metrapolyt, Eertl-bisshoppen, Bisshoppen, Abten en andere Geestelijckheyt.

Het hooft van alle de Geestelijckheyt is den Metrapolijt/ t welck is soo veel als een opper Bisshop; desen heeft sijn authoziteyt van den Patriarch van Constantinopolen.

Den Metrapolyt plach eertijts te wesen in Chiobien/daer nae in Wollodimerien/ ende nu in de Stadt Moscovia. Den Metrapolijt/ en oock de Aerts-Bisshoppen/ plachten eertijts gekosen te werden op dese maniere. Men riep te samen alle de Eers-Bisshoppen/ Abten en Priooren wyt allen Cloosters/ en de alderheplichste die men onder de selve konde vinden/ waer toe een peder sijne stemme gaf/werdt voor Metrapolijt geordonneert/ en so daer eenige plaetsen van Eerts-Bisshoppen vacant was/ wert de selve op gelijcker maniere verkoosen. Maer den lesten Keyser Basilius/ heeft dese ordeninge verandert/ en de bergaderinge/ als boozen gedaen zijnde/ heeft hy selfs eenen/naer sijn eygen goetduncken wyt gekosen. Desen Basilius hadde alsdoen eenen Metrapolijt geordonneert/ met namen Bartholomeus/ de welke den naem hadde/ dat hy een seer heplich/ en machtich leven leyde: Van alsoo den
Keysern

Keysers tegens sijnen danck / eene onbehoorlijcke saecke in de religie hadde gepermitteert / heeft hy 't selve niet konnen verdragen / maer komende by den Keysers / heeft hem gesept: Nademael ghy alle dinghen naer u eyghen goetduncken wilt toelaten en gebruycken / soo en kan ick geensints mijn officie bedienen: Daer met gaf hy den Keysers sijnen stock / oft kruys / dat hy altijt in de handt droech / tot teycken van sijne autoriteyt / het welck den Keysers aen genomen hebben / dede hem in de ketens sluyten / en versont hem armelijck als een slaef naer Beologerio. Maer eenigen tijt daer na is hy door intercessie van sijne vrienden noch los gekomen / en heeft sich in een Clooster begeven. In sijne plaetse wert verkosen eenen genaemt Daniel / een robus. Man ontrent van 30 Jaeren / de welke van veele Nederlantsche Cooplyuden wel bekend was. Dese was genegen / om heymelijcker wijse / met goede gesellen alle de banche te plegen / en om dat het niet en soude schijnen / dat hy het goede cier maecten en de luxurie meer subject was / als het vasten en bidden / so maecte hy sijn aengesichte bleek met roock van zolphor / en alhoewel veele 't selve merkten / en wel wisten / soo en dorsten sy om sijne autoriteyt het selve niet openbaren.

Van het leven der Geestelijcke personen

Alle Certs-Bisschoppen / Bisschoppen / Abten / Priozen / Priesters en Monnicken / die moeten den Metrapolijt subject zijn / 't sy in respect van haren Godts-dienst / oft in politijcke saecken / waer onder sy haer begeven. Den Metrapolijt / Certs-Bisschoppen en Bisschoppen hebben alleen opsicht op de andere / sy doen selden dienst / ten sy op Hoogtijden / oft extra-ordinarie interventionen. De Monnicken doen haren dienst in hare Cloosters / alwaer gemeynelijck niet als religieuse personen en frequenteren / en desen en is den Houwe-

lijcken staet niet toegelaten: Maer de Priesters doen hare missen en dienst dagelijcks in verscheden kercken / alwaer een pegelijck / van hare religie sijnde / mach inne komen / en anders niet.

Ende dese ist geoorloft een Vrouw te nemen / maer de Vrouw overleden sijnde / en mach hy geene misse meer doen / maer mach alleen wel met andere missediensers in de misse present zijn / het welke eertijts so stricktelyck niet geoorserbeert en werde. Maer nu en wert het geensints gepermitteert / ten sy dat den selven Priester sich in een Clooster begeve / en volgens desselvs ordze leve / als dan mach hy wederomme misse doen. De Priesters siet men gemeynelijck sat en droncken / door dien sy meest over al / daer sy aenkomen / beschoncken werden / en als dan loopen en vallen sy als beesten lanchs de straten / 't welck nochtans by haer niet gestraft en wordt / ten sy dat sy door hare dronckenschap eenige excessive onbehoorlijcke acten aen vanghen / en als dan werden sy met persen ofte sweepen gegheselt / niet om hare lendenen / maer met reberentie / op haer huiderste / gelijk men de kleyne kinderen doet. By des Keysers Basilijs tijde / wert eenen Priester droncken sijnde / op diverse gebonden / waeromme den Officier des Keysers / hem sonder eenighe genade dede op hangen / 't welck den Metrapolijt seer qualijck nemende / dede daer over sijne klachte aen den Keysers / als dat men eenen religieusen persoon / sonder eenich respect / soo schandelijcken doot hadde aen gedaen. Den Keysers dede hier over den Officier voor hem komen / hem vraghende / waeromme dat hy sonder den Metrapolijt 't adverteren / eenen Priester hadde doen sterben / waer op hy antwoorde / dat hy gheenen Priester / maer een openbaer dief (die dese straffe alleen toe staet) hadde doen op hangen / om welke antwoorde en oorzsaecke den Keysers hem het selve pardonneerden. Daer en wert ook by haer geen dinc

dinckt qualijcker genomen / oft eer ge-
strafft als dwerijje/maer van'tselve sulen
wy hier na wijder spreekken.

Van de habijten der Geestelijcker Per-
soonen.

De Certs-Bisschoppen / Bisschop-
pen / Abten / Piores / Priesters en-
de Monnicken / draghen alle langhe
swarte rocken / sonder eenighe differen-
tie in het satsoen / uptgenomen dat der
Priesters ende Monnicken van slechter
stoffe zijn / maer der anderen zijn van
damast / taffetaf ende anderen zijde stof-
fen. De Bisschoppen sijn hier in diffe-
rerende dat sy eenen langhen swarten
mantel ober den rock draghen / die aen
eicke syde van de borst drie witte zyde
quaesten heeft / gevlochten sijnde als een
bloepende water/waer mede sy tekenen
gebe / dat upt haer herte en mont rivier-
kens des geloofs bloepen : Maer verre
is 't van daer / want ick geloove dat dese
significatie haer beter soude betamen /
dat de selve rivieren van boven eerst in
komen / ende daer nae van onderen upt
bloepen. Den Bisschop van Novogar-
dia is hier in alleen different / want hy
draecht eenen witten mantel / oock beset
met de selve quaesten.

De Certs-Bisschoppen / Bisschop-
pen / Abten ende Piores draghen op
haer hooft ronde swarte mijters / upt-
genomen den Bisschop van Novogar-
dia alleen / die draecht eenen witten mij-
ter / hy nae op onse maniere met twee
hoornen. Maer de Priesters ende Mon-
nicken hebben op haer hooft een rondt
mutsken / boven gestijft in forma van
een rondt telhoor / ende daer komt eene
hulle ober : Of sy gebuycken oock wel
eenen swarten breezen hoet teghens
den reghen / ende sommighe graeuwe
ongeberwde hoeden van Beber-hanz.
Sy draghen alle eenen stock in de handt
boven wat om gekromt / daer sy stille
staende op leunen / ende dese noemen sy
possock. Daer zijn oock eenighe die upt

de Cloosters gaen in eene Heremitagie
oft woeste plaetse / aldaer maecten sy
huyfkens daer sy inne woonen / soeken-
de haren kost upt de aerde oft boomen /
als wortelen / kruiden ende eenighe be-
sien. Dese Heremiten werden by haer
genaemt Stolpinckp / want Stolp is te
seggen een Calomme/geappropriert om
dat sy haer klepne huyfkens op twee
Calommen bouwten. Dese hebben den
naem dat sy in groote armoede leven :
Maer nochtans wert haer dickmael
van den voozby reysenden Man eenighe
spijse / dranck ende gelt gegeven.

Van den Doop der Ruffen.

De Ruffen hebben eene particuliere
forme van Doopen / in manieren
als volcht : Als een kindeken gebooren
is / wert daer strax een Priester gehaelt
de welke vooz het huyf daer de kraem-
brouwe inne leght / eersf eenige gebeden
leest / het hooft dickmaels neder slaende /
ende daer na binnen gaende geeft hy het
kint eenen naem volgens den wille der
ouders. Den veertichstendach daer nae
wert het kint in de Kercke gebracht / en-
de tot drie mael met 't gantsche lichaem
onder 't water gesteecken / anders soo
daer eenighe partje upt het water bleef /
souden sy meynen dat het kint niet te
rechte gedoopt en waer : Daer na wert
het gesalft met heplighe salbe / de welke
in de weecke vooz Paesschen geconsa-
creert is. Het water des doops wert
vooz elck kindt besonder geconsacreert
ende strax nae den Doop buyten de
Kercke upt gegoten / sy en gebuycken
daer toe oock geen warm water / ten sy
vooz kraucke kinderen. Den Doop ge-
schiet in de Kercke / ten sy dat de Kercke
soo verre waer van de wooninghe des
kindkens / dat de koude hem op den
wech soude moghen schaedelijck wesen /
ende als dan werden sy binnens huyf
gedoopt. Sy gebuycken daer inne
oock eenighe ceremonien / want met het
kindken naer de Kerck gaende / sijn
daer

daer eenige Priesters die voor gaen/ende dese seggen ende besweren tot verschepden malen het kindeken voor den Driue/ende soo dickmaels spouwen sy met groote wederweerdicheit op der aerde; Welck spouwen by haer seer gemeyn is/want pmaant 't sy in presentie oft andersins/verachtende ende dreygende/ doen sy het selve oock met dese prononciation aen 't Phija/ende daer by doende haren gemeynen bloeck/ waer van hier naer sal gesproocken worden.

Van haer Nachtmael.

Tot haer Nachtmael wert een pe-
gelijck/ van hare religie zijnde/ toe-
gelaten/ niet aensiende in wat debauche
hy is levende; Daer toe werden oock ge-
laten de kinderkens van ses ende seven
jaren/ seggende dat sy als dan beginnen
te sondighen; ende soo eenich kindt
kranck is/ ende het Sacrament niet ne-
men en kan/ soo wert hem een droppel
uyt den heyligen kelck inne gegoten/ en-
de soo het daer nae komt te sterben/
meynen sy dat het niet anders wesen en
kan/ oft het moet daer door salich we-
sen.

Ende soo pemaent sonder 't Sacra-
ment inne te nemen quame te sterben/
sullen de bloet-vrienden het doode lic-
haem met roepen castijden/ meynende
dat door eenige vleske der zielen kan weg-
genomen werden/ welck geestelen noch
veel onder haer gebruyckt wort; 't selve
hebbe ick gesien aen het doode lichaem
van een Fransch Capiteyn/ het welck
(also hy in eene batalie van de Polen om
't leven was gebracht) wy sonder eenich
achterdencken op der Russen kerck-hof
begraven hadden. Maer des snachts
hebben sy 't selve wederom iytgegra-
ven/ seggende dat het onbehoorlijk
was/ dat het lichaem van een onchri-
sten/ op eene heylighe plaetse soude leg-
gen. Maer alsoo desen Capiteyn geble-
ven was voor hare vanden/ en in ha-
ren dienste/ so hebben sy 't selve lichaem

seer met roeden gecastijt/ meynende
daer mede eenich goet te doen aen sijne
ziele/ ende daer nae hebben sy 't selve
bruyten in 't velt begraven. De substan-
tie die sy iyt deplen in het Avontmael is
hartachtich groot/ het welke op den
witten donderdagh ceremonialijck ge-
consecreert wert/ ende eer sy 't gebruy-
ken wort het geweyckt in water ofte
wijn. Wat in den Driue beecker is/en
kan men niet seckerlijck weten/ maer
ick hebbe van sommige verstaen/ dat
het olpe soude wesen/ en andere seggen
wederom/ dat het wijn is. Mengaende
't geloobe dat sy daer inne hebben/ is
oock onbekent/ alleenlijck dat sy seg-
ghen/ dat daer inne bestaet hare salich-
heyt.

Van het biechten der Russen.

De Russen zijn in hare biechten die
van de Roomsche Religie eens deels
gelijck/ maer sy en biechten haer maer
eens jaers/ d'welck is op Paesschen/ in
dese forma: Den Biecht-vader staet
met den geenen die biecht in 't midden
van de kercke/ met het aensicht gewent
nae een Beelt/ 't welck daer toe geordi-
neert is/ ende de biechte volbrindt/ de pe-
nitentie nae de grootheyt ende veelheyt
der sonden gegeven zijnde/ soo slaen sy
beyde haer hooft tot verschepden mae-
len op ende neder/ aensiende altydt dat
Beeldt/ en maecten vele cruypen/ seg-
gen daer nae dese woorden; Jesus Chri-
stus sone Gods ontfermt u onser/ ende
daer met gaen sy iyt.

Enighe wert voor penitentie gege-
ven/ eenen seckeren tijt te vasten/ ande-
re enighe gebeden te leeren bidden/ also
daer weynige sijn die haren vader onse
komen: Sommige die swaerder sonde
gedaen hebben/ werden met water af-
gewasschen ende harder penitentie inge-
stelt. De alder grootste sonden werden
geacht die op den Sabaoth geschieden/
ende dese moeten met besonderen peni-
tentien geabsolueert werden. Hare con-
fessie

fessie gedaen / en hare sonden vergeven zijnde / meynen sy dat hare voorgaende misdaden / soo sy die gebiecht hebben / haer niet toegerekent en sullen worden. Waeromme sy weder sonder aensien de alder grouwelijckste sonden committeren / met vertroutwen / dat de selvighe op gelijcken voet als vooren / sullen gemitteert werden. Sy en sien oock niet aen wat sonden of oncuysheyt sy bedrijven / jae zijn daer inne soo seer excederende de limiten van de menschelijckheyt / dat die van Sodoma ende Gomorra de selve noyt gepleeght en hebben: Maer eer wy van de selve spreken / sullen eerst sien wat superstitie sy hebben in het bidden.

Van haer Bidden, ende wien sy aenbidden.

De Russen bidden Godt aen / en nefens hem *S. Nicolaes* / den welken sy houden als haren Patroon ende Middelaer: Sy prediken dagelijcx van hem ende van sijne miraculen. Sy vertellen van eene geschiedenisse over eenige jaren geleden. Als *Michaël Kysalorsky* een *Oberste* der Russen / eenen *Velt-slach* gewonnen hadde teghens de *Carter* / ende eenen grooten Heere van sijne vyanden was vervolghende / den welken hy niet en konde achterhalen / riep hy overlupde: *S. Nicolaei* / geef my desen hond in mijne handen / 't welken *Carter* hoorende / was verschrikt / ende riep wederom: *O S. Nicolae* / is 't dat dese met uwe hulpe my achterhaelt / soo en sal 't selve van u vooz geen miracul gehouden zijn: Maer indien ghy my bewaert / ende dat ick dooz uwe hulpe mijn leven behouden kan / soo sal uwen name dooz my groot gemaectt werden / waer op sy segghen / dat *Michaels* Peert bleef stille staen / ende dat den *Carter* alsoo ontquam / de welke daer nae in *S. Nicolaum* geloofde / en dede hem jaerlijcx eene offerhande van veele ponden honighs / en andere gewassen.

Sy bidden oock aen veele beelden der *Heylighen* / maer boven alle 't beeldt *S. Nicolai* / het welcke de *Monicken* boven hare deuren ofte poozten stellen / op dat alle de geene die daer vooz by passeren / daer vooz reberentie doen / met het bloote hooft dickmaels neder te slaen / en de haer te crupcen / 't welck sy aldus doen: Eerst met de handt vooz het voozhooft / van daer vooz de borst / dan aen de rechte schouder / daer nae aen de sincker schouder / en van daer eenen stijven slach vooz de borst / slaende het hooft altijt nederwaerts / en soo pemaendt 't selve op een ander maniere dede / dien souden sy vooz geen *Christen* achten. Het beeldt van *S. Nicolai* heeft oock een peder in sijne hupsinghe / en 't selve werdt in den hoeck van de kamer op een berdeken ghestelt / en alle die van 't hupsinghe moeten dat dagelijcx aenbidden / met het krupcen en hooft slaen als vooren.

Ten tijde als ick met den Heere de *la Gardie* eerst in *Ruslant* quam binnen de *Stadt Novogardia* / so werde ick alleen gelogiert in een kamer oft stobe daer dit beeldt in eenen hoeck was staende / het welke alsoo ick by geval des avondts niet en hadde gesien oft gemerckt / soo hadde ick mijne slaep-plaets gemaectt op de aerde / (also sy daer geene bedt-steden en hebben) dwerfch vooz de plaetse daer dit beeldt stondt: Des morgghens den dach aengekomen sijnde / en ick noch in 't bedde leggende / so quamen in de kamer eerst eenige *Mans* personen / daer nae *Vrouwen* / *Dochters* en *Kinderen* / de welke haer stelden recht vooz de plaetse daer ick lach / en begosten daer haer hooft neder te slaen / haer te krupcen en te bidden. En alsoo ick van het beelt niet en wiste / noch met haer niet spreken en kost / so was ick hier inde verwondert / meynende dat sy vooz my dese eere deden / om dat wy daer te lande tot haer der assistentie gekoomen waren: Maer als ick opgestaen was / soo werde ick het voozschreven beelt siende / waer

E aen

aen ik wel dagte't gene daer af was: En also sijn noch eenige dagen 't selve continueerden/en my dickwils 'smorgens wakker maecten/so bonde ick 'sabonds de deure vast toe dat sijn daer niet inne en konden komen / waeromme sijn groote misbaer maecten en haer seer belaaegden / waer door ick genootsaecht was haer het selve wederomme toe te laten. Ontrent het selve beeld en mogen sijn niet lijden datmen eenige wapenen oft geweer hangt/noch en mogen niet sien dat 't selve met handen van onchzistenen gelijk sijn ons noemen / aengetast werde. Ick hebbe gesien dat sommighe Soldaten door moetwillicheyt 't selve beeldt in de handt namen en ter neder wierpen/waer door dese Menschen soo wtsinnich en verbaest waren / dat sijn al weenende/huplende / en met groote reberentie het selve weder op namen. Wanneer pe-mant eenen anderen gaet besoecken / so sal sijn voor eerst inne koomende altyt de gewoonelijcke reberentie doen voor de beelde / ende daer nae voor de personen die daer present sijn/ ende wederom uptgaende van gelijcken. Hare Kercken sijn rontomme behanghen met dese beeldeken/iae in sulcke quantiteyt/ dat ick ghesien hebbe (als door de Crijch-lupden eenighe Kercken gerafeert werden /) de selve met duysenden ober mal kanderen legghen. Daer onder waren oock eenighe van silver / sommighe met silbere randekens / waer mede de Soldaten grooten buyt maecten.

Daer onder waren oock veel klepne cruyfskens / waer op d' eene sijde eenighe Moscovische letteren / ende op d' ander sijde eene figure ghegraveert stont/ sommighe waren van silver / eenige vergult / andere van metael / koper en andere substantien ghemaecht. Sulcke cruyfskens hebben sijn oock alle / jonck en oudt/ met een snoer om den blooten hals hanghen/ en dat soo lanck/ dat sijn 't selve in de handt koomen neimen ende kussen. De rijcke lupden draghen 't selve van

gout / andere van silver / ende die van wepnich middelen sijn / van flechter substantie. Sijn sijn seer gewoon haer dickmaels te kruyden / en sullen geen dinck van eten ofte dinccken in haren mont steken / oft sullen eerstmael daer een kruys ober maken / ghelovende dat 't selve als dan geseghent / en voor alle tooverpen bewaert is.

Van der Ruffen Vasten-dagen.

De Ruffen hebben veel vastenen die sijn strietelijck onderhouden met abstineren van spijs / maer niet van dranck. Haren eersten vasten is den gemeynen vasten seven weken voor Paeschen / in welcken tijdt sijn geen vleesch oft eperen en eten / ende generen haer meest met een soorte van melck-keefkens / die sijn Spena noemen / andere lijden haer wel met drooch broot ende knofoock / maer ick gheloobe wel dat d' abundantie van den heeten dranck / haer een goet deel van haren appetijt wech neemt.

Haren tweeden vasten hebben sijn acht dagen naer Pincxteren / geduerende tot den dag S. Petri en Pauli/ en desen wert van haer genoemt S. Pieters vasten / want desen Apostel by haer boven alle andere in groote weerdicheyt werdt gehouden / om (gelijck sijn segghen) dat hy als Poortier den sleutel des Hemels is dragende ; waeromme sijn eene supersitie hebben / dat als pemandt van qualiteyt / ofte die middelen heeft om 't selve te koopden / komt te sterben / soo werdt hem van den Metropolit ofte Certs-Bisschop eenen brief aen S. Pieter in de handt gesteken / en met hem begraven / dit is het formulier van den selven brief / van woorde te woorde getranslateert :

Wij by der gratie Gods Metropolit ofte Certs-Bisschop N. Aen onsen Heere ende vriendt S. Pieter / sleutel-bewaerder der Poozten van den Almogenden Godt.

Wij

Wp laten u weten / dat naedemael op droncken drincken en stempen / soo soec-
desen tijdt overleden is een oprecht Die-
naer Godts / *A.* en dat den selven van
ong van alle sonden geabsolbeert zijnde /
de benedictie daer op ontfanghen heeft :
So is ons seer ernstich begeeren / dat
ghy den selven sonder eenighe verhinde-
ringe in laet in het Rijcke Gods / neemt
hem aen / ende laet daer inne geen faute
zijn / want tot desen expressen eynde heb-
ben wy hem dese brieven van absolutie
mede gegeven. Gedaen op sulck een
plaetse *A.* ondertekent *A.*

Varen derden vasten hebben sy van
den eersten Augusti tot S. Marie Ve-
melbaert.

Den vierden vasten wert genaemt S.
Philippi vasten / om dat hy begint op
S. Philippi dach / en geduyrt ses weken /
maer dese werden soo naeu niet onder-
houden als den eersten / want geduyren-
de den selven en soumen haer / noch door
beloften / noch door dreygementen / geen
bleesch konnen doen eten / jae zijn daer
soo schou af / dat sy een mes / daer bleesch
mede gesneden is / niet en souden willen
aentasten / 't selve houdende voor de mee-
ste sonde die sy souden moghen doen. Al-
le dese vastens werden by haer onder-
houden niet anders als door abstinentie
van bleesch / en sommige van allen sup-
vel ; niet tegenstaende het den Priesters
en Moniken belast wert / soo lange den
vasten duyrt / scherp bier / by haer ge-
noemt quas / te drincken / soo siet men
haer nochtans / in plaetse van het selve
nae te komen / haer selven dagelijc met
gebzanden wijn ende anderen stercken
dranck alsoo opbollen / dat sy dickmaels
op de straten blijven leggen / en 't selve
en werdt by haer niet voor sonde gere-
kent / als sy haer niet en besmetten met
te eten 't gene dat haer verboden is.

Van eene grouwelijcke superstitie der
Priesters ende Moniken.

Alsoo daer niet en is daer dese natie
haer meer in delecteert als in het

ken sy oock allen middel om daer toe te
geraken : En onder anderen / isser eenen
sekeren tijdt in het jaer / dat de Priesters
en Moniken de gemeyne luyden wijs
maken / dat so op dien tijdt hare geesten
verheucht en verquickt werden / dat als-
dan oock de sielen van de afgestorbene
haer verheugen en grootelijc verblijden
ter wat plaetse die oock soude moghen
wesen. Alsdan de Moniken en Prie-
sters op eene plaetse te samen vergadert
zijnde / komen de luyden / elck nae sijnen
staet / die eenighe afgestorbene vrienden
hebben / en niet eenen grooten pber bren-
gen sy daer / den eenen wijn / den ande-
ren gebzanden wijn / den derden mende /
bier / alderhande goede spijssen / en wat
daer soude moghen wesen te krijghen /
't selve dese Geestelijcke personen voor-
settende / maeken sy daer af seer goeden
ciere / geduyrende thien ofte twaelf da-
gen en nachten lanck / dat sy binnen den
selven tijdt noyt nuchteren en zijn / ende
dat met singhen en mallkanderen voor
den mont te kussen / 't welck de Mans
daer voor een maniere hebben / daer door
bewijsende dat haer hert en gemoet van
herten vrolhick is / en slechte luyden ge-
looben vastelijck dat de sielen van hare
afgestorbene vrienden / hier door groote
verquickinge genieten. Onder alle an-
dere hebben de Priesters en Moniken
het beste leven / want op wat plaetsen
dat sy komen by luyden die eenige mid-
delen hebben / daer werden sy aenge-
haelt / ende alsoo getraceert / dat sy des
abonts onbequaem sijnde om naer huys
te gaen / gedwonghen zijn daer te ver-
nachten / en des morgghens (so men seyt)
het hant van den hondt daer sy afgebe-
ten zijn / wederomme op te leggen. Dit
zijn de geene daer men niet recht soude
moghen af seggen. Het is te verwonde-
ren / dat sy eenen soo heeten dranck soo
gestadelijck en niet soo groote abondan-
tie konnen innemen / sonder daer noch-
tans eenichsins door gekrenckt te wor-
den :

den: Maer ick geloove dat 't selve is door de getempertheit van de locht ende climaet daer sy onder woonen. Men sal haer ook niet veel krankc ofte impotent sien/maer sijn seer sterck en robust/soo mannen als Vrouwen/het welke eenige meynen meest te geschieden door den knoosloock/die sy met groote quantiteit gebruycken/waer door sy seggen dat het lichaem van alle quade humeuren gesuybert wort/en andere/door de badstoben/waer inne veele van onse natie doock grooten baet gebonden hebben: Maer naer apparenctie soude 't selve eer konnen geschieden door het sorgeloose leven dat sy leyden/want sy sonder eenige sorghe niet verder denckende als op 't gene sy teghenwoordelijck genieten/haren tijdt in alle debauchen door brengen.

Hoe de Heylige daghen van haer gheviert werden.

De Russen houden wel in grooter weerden de Hoochtijden/als Paesschen/Cozminis/Pincxteren en eenighe andere die sy noemen Pasuicken: Doch en celebzeren de selve niet met eenighen Godts dienst/maer alleen met haer beste kleederen aen te doen/en een misse te hooren/en van daer komende/nae de bier-banck te gaen. Het selve siet men meest op Paesschen/want als dan hebben sy eene maniere/soo mannen als vrouwen en dochters/van wat qualiteit die doock mogen wesen/dat sy over straten gaende/by haer steken eenige quantiteit van eperen/die har t gesoden sijn/en geberft met root/blaeuw/groen/fwart/en andere coleuren/sommighe bergult en versilbert/dese presenteren sy aen malkanderen/en aen de geene die 't haer goet dunckt. Als sy aen pemandt eenen ey geben/sprekken sy dese woorden: Christos va Chreoft, dat is/Christus is gekruyst/waer op den anderen antwoordt: Christos va Ital, d'welck is/Christus opgestaen/en hier mede kussen

sy malkanderen vooz den mont. Verscheyden Francosfen ende andere natie dat siende/leerden de vooznoemde woorden van buyten/en staken eene groote menichte met eperen by haer/alleenlijck om de Dochters (de welke al-hoe-wel sy een heel jaer meest gesloten sittende/op desen tijdt uytgaen) te kussen/want sy niemant in deser voegghen 't selve en moghen weggeren/jae al waer het een Bojarinne ofte van grooter geslachte. Sy doen 't selve drie daghen lanck/hier inne komen sy met ons over een/dat sy in alle haer Hoochtijden drie heplige daghen (doch niet behooslijck opserveren. Het is eene sake die by nae ongehooffelijck is/dat sy op dese daghen haer met gebzanden wijn/en andere dzanck alsoo opvullen/dat ick binnen de Stadt Nobogardia en andere plaetsen/op dese daghen eenighe mans persoonen des avondts op de straten doot hebbe sien legghen/in den dzanck versmoort zijnde/en veele Vrouwen van 't selve sop ingenomen hebbende/ginghen dwaalen achter de straten/sommighe blijvende legghen/met de welke veele van de uytseemsche natie 's nachts haer personagie speelden. Men soude meynen dat sy door desen heeten dzanck aldus ontskekt zijnde/haer des anderen daegs souden abstineren: Maer verre is 't van daer/want des morgghens vzoech weder by malkanderen komende/seggen sy dat sy ziju Pochmely/'t welck is soo veel als gealtereert ofte naedorstich/en om dit te remedieren/soo beginnen sy weer van boren aen/ende en houden niet op soo langhe sy soo veel verstant hebben van in te sekencken/en den kroes aenden mondt te setten. Maer daer van sal hier nae wat breeder gesproocken worden/wy sullen weder keeren tot hare heplige daghen/de welke sy meest alle onderhouden/gelijck men doet by de Roomsche Catholijcken: Maer boven al/de daghen van S. Nicolaez en S. Jans onthoofdinge/dese twee werden

boven

boben alle andere gecelebreert / doch in m. nieren als vooren. Op alle heplige daghen hoozt men sulck een geluyt van klokken / gelijk sy die in de Steden in groote quantiteyt hebben / en luyen en kleppen die al te samen op eenen tijt / also dat men nauwelijcks malkanderen kan hooren sprecken. 't Selbe doen sy oock / alser eenich onraet oft alarm is / en de Boeren dit hoorende (wel wetende dat het geen hepligen dach en is / komen met groote menichte naer de Stadt loopen / mede brengende sommighe bijlen / boghen / vlegghels / halve piecken / andere roers met snap-hanen die van ses mael niet eens aen en gaen / en meer andere diergelijke Wapenen.

Op wat maniere sy Sweeren oft vloeken

Het aldergeschickste dat de Russen hebben / dat is dat sy in 't sweeren ofte vloecken seldend den name Gods sullen gebruycken / ten sy dat het haer ter herten gaet / en als dan sullen sy met eerbiedinghe haer handen te samen bouwen / en seggen oppo Chriestomy , dat is by Chyristum. Maer wat aengaet alle andere scheld-woorden en lasteringen / daer hebben sy altyt den mont vol af / en bysonder dit horly mateir dat is / gebruyckt uwe moeder / en 't selve is onder haer so gemeyn / dat het (wanneer sy de minste oorsaecke hebben) by nae het ander woort is dat sy sprecken: Oock noemen sy malkandere Synna root dat is teven soon / ter oorsaecken / alsoo wy hier naer sullen seggen / sy met honden / en andere beesten conuersatie hebben. Maer boven alles hebben sy soo gereet in den mont / het woort Bludif ky 't welck is hoeren soon / dat waer men gaet ofte staet / 't sy by mannen / vrouwen ofte dochters / men t selve gestadich hoozt / jae de Moeder selfs vergrammende teghens hare kinders / geben haer desen name / waeromme ick dickmaels tegens haer geseyt hebben / is 't dat u kind een hoere kind is / so moet ghy consequente-

lijck een hoere sijn / maer sy vergramden haer daer ober ende gaben my geen antwoort. Wanneer sy d' een den anderen pets vastelijck willen belooven / so kussen sy 't cruytsken / dat sy om den hals hebbē hangen / en daer door werden sy eer gelooft / als door eenich vloecken oft sweeren. Als oock yemant aen de Magistraet eenen anderen beklaecht / oft eenigh nieuwe tijdinghe aen brengt / soo moet hy het cruyts kussen / tot verseeckeringe dat 't selve waer is. Ende al hoe wel sy seggen dat sy 't selve noyt te vergeefs en doen / en dat sy daerinne niet en souden willen faillieren : Soo hebbe ick / ende veelte andere / nochtans dickwils 't contrarie bevonden : Want het is eene natie de alderbedriechlijckste en valsche die men soude konnen vinden / en versieren dickmaels valsche lijck eenighe dingen / de welcke (al hoe wel sy onwaerachtich zijn) door 't kussen des cruyts / van haer gelooft werden. En hier door hebben sy dickmaels onse Coopluyden bedrogen en groote schade gedaen: Niet tegenstaende dat sommighe kopers de uptheemse natie altyt in haer recht hebben voorgestaen / en haer van alle iniurieuse obiectien bezyt / eenighe groote privilegien vergunt / de welcke de Engelsche Coopluyden als noch sijn genietende.

Van haer Houwelijck, ende hoe zy daer inne leven.

Sy hebben eene particuliere maniere Som haer ten houwelijcken staet te begeben / want een jongman en mach selfs by geene dochters gaen om te bypen / 't welck hem eene schande soude wesen / maer den vader van de dochter / moet den jonghman aen sprecken / en het houwelijck van hem versaecken / met soodanige woorden : Soo ick eene dochter hadde die u behaechde / soo woude ick wel dat ghy mijn swagher waert / waer op den jongman (soo hy daer toe genegen is) antwoort : In dien ghy my

tot een swager begeert / ende het u alsoo goet dunckt soo suldy mijn Ouders ofte vrienden daer van acuspreeken / ende wat by haer gedaen wort / daer ben ick niet te vreden. Het welcke geschiet / ende de vader van de dochter zijn versoek gedaen hebbende / soo het geackordeert wort / soo handelen zy strax van het ghene den vader met sijne dochter ten houwelijck geben sal / ende dit beslooten zijnde werdt den dach beseynt. Maer hier en tusschen en mach den Bruydegom zijne Bruyt noyt sien / wat moeyte hy daer toe doet: De kniesen / Boparen / en die van groote middelen zijn / senden malkanderen de conterseytinghe ober / maer 't selve geschiet selden / dooz dien daer ghene schilders en zijn / als weynige wytheemische die by gebal daer te lande komen. Alle Jonck-vrouwen die schoon en van qualiteyt zijn / werden meest binnens-huys besloten gehouden / behalven op eenighe hoochtijden / oft feest-daghen / dan gaen sy wel in de Kercke.

De ouders hebben oorsake genoeg om hare Dochters alsoo te houden / dooz dien sy seer genegen zijn tot de byslapen / en by sonder seer beminnen de byemde natie. Binnen de Stadt Nobogardia dedemen misse ontrent te drie ofte te vier uyzen des morgghens / en als dan sonden de ouders hare Dochters naer de Kercke / om dat sy des daegs niet gesien en souden werden / maer alsoo het ter selver tijdt noch doncker was / so wisten veele Francosjen en Engelschen / die met ons binnen de selve Stad lagen / daer op te passen / en deden de Dochters / in plaetse van in de misse te gaen / proeven het geene sy mogelijk lieber hadden: Maer alsoo wy veele weken aldaer bleven leggen / werde ('t selve gemerckt zijnde) ordze daer inne gestelt / ende de Dochters onthouden / soo van haren Kerck-ganck / als van 't geene haer apparentelijck veel aengenamer was. Als nu den tijdt des bryplosts gekomen is /

soo wert den Bruydegom ende Bruydt dooz hare ouders / en veele andere / naer de Kercke gelept / om aldaer getrouwt te worden: Maer 't selve en geschiet niet sonder by haer te nemen de alder expertste Coobeneresse die sy konnen vinden / alsoo de selve in groote quantiteyt daer te lande zijn / ende nae de mael sy dickwils malkanderen dooz haet en nijdt groot leet aen doen / ende dat meest dooz middel van tooverijen / so trachten sy 't selve aldermeest te doen ten tijde van hare bryplostten / om tusschen de nieu-gehoude en hare vrienden twee-dracht te maken. Als nu de Bruyt en Bruydegom selfs eene Coobeneresse met haer hebben / soo blijft dese altijd by haer present / en gebrypelt sulcke preserbativen dat eenighe andere haer qualijck hinder oft schade konnen doen / en oft sy schoon daer toe trachten / ofte hare tooverijen in 't werck stellen / so weten nochtans de andere / als de meeste experientie hebbende / de selve te diffiperen en krachteloos te maecken. In de Kercke zijnde / werden sy getrouwt dooz eenen Priester maer in wat forme 't selve geschiedt en kan men niet te weten komen. De houwelijckische giften zijn gemeynelijck gelt Peerden / Ossen / Koepen / Peerlen / Kleederen / en Landt-goederen. De gene die te bryplost komen / moeten oock eenige giften / ofte leen goederen mede bryngghen / 't welck oock somtijds is gelt / maer meest kleederen en andere meubelen / de welke den Bruydegom ontfangen en by memorie opgesteld hebbende / sluyt de selve in een koffer oft kiste / en nae de bryplost haelt hy die weder voor den dagh / ende so der pets onder is dat hem behaeght ofte te nut soude moghen wesen / dat sent hy op de Merckt / en laet 't estimeren hoe veel het weerdich is / de reste sent hy wederom / doende bedancken de gene die hem dat gebrocht hadden; 't geene hy behoudt betaelt hy binnen 's jaers met gelt oft andere waren: En indien penant sijne giften

giften hoogher estimeerde / als die op de Merckt gewaerdeert waren / soo gaet den Bypdegom wederomme by de ghene die de estimatie gedaen hadden / en vzaecht haer noch eenmael oft 't selve goet meer waerdich is / ende soo sy antwoorde neen / soo en is hy niet gehouden meer daer vooz te gheben / niet teghenstaende den anderen 't selve veel hoogher estimeerde : En soo verre den Bypdegom binnen het jaer niet en betaelt / ofte de giften onbeschadicht wederomme sent / soo is hy gehouden de selve dobbel te betalen : En om dese oorzake siet men dickwils onder haer eene groote diffentie / want veele (ghelijck dat wel apparent is) geene liefde tot hare Vrouwen draghende / dooz dien sy die onbekent / en meest te voozen ongesien / trouwen / stellen haer leven alsoo aen / dat sy in debauche konsumeren de goederen / daer sy mede begifticht waren / ende en weten daer nae gheenen raedt om vooz de selve satisfactie te doen. Sy troutwen daer seer jonck : en dickwils noch kinderen zijnde / waer dooz / alsoo altemet eene houbare Dochter eenen jonghen neemt die noch onbequaem is / soo sal der jongens Vader (by de welke sy gemeynelijck vooz eerste in huys wonen /) soo lange met sijns Soons Vrouwe converseren / tot dat den jongen wat beter tot sijne jaren ghekomen zijnde / begint jalousie te krijgen / en als dan gaet hy met sijne vrouwe alleen wonen / en moet dickwils sijn Broeder vooz sijnen Sone aennememen.

Van het onbehoorlijk leven dat de Mans met haer Vrouwen leyden , ende in wat subjectie ende miserie sy de selve houden.

Het is onmogelijck / daer geene liefde oft eendracht en is / dat daer een ordentlijck oft behoorlijck leven kan gelept worden. Onder de Russen en salmen van thienen niet een binden / van wat conditie oft qualitept hy sy / die

sijn vrouwe recht bemindt / ende dat (gelijck wy te vooz gesept hebben) om dat sy vooz haer houwelijck malkanderen niet kennen / oft sien en mogen. Dit geschiet oock meest onder de Kinesen en Bosjaren / dooz dien dese meest van hare Vrouwen absent zijn om dat sy in dienste des Keisers zijnde / hem moeten volgen / alwaer sy met andere onmenscheelijcke wellusten haer besmetten : alsoo dat de Vrouwen daer en tusschen een arm en miserabel leven leyden / ende en werden niet eerlijck gheacht / ten sy dat sy haer / in absentie harer Mannen / in huys houden / als alleenlijck dat sy somtijt inde Kercke gaen : Sy sitten gemeenelijck en naeyen / oft bozduren op lijnen doeck / met gout / silver oft syde / waer inne sommighe seer expert zijn / soo dat haer werck in Enghelant / Italien en andere plaetsen gebracht werdt. Int huys-houden hebben de Vrouwen weynich authozitepts / maer werden gehouden als haer mans slaven / sy werden veel / en om weynich oorzaecke geslagen / en gesoffletteert / sy hebben opinie dat de gene die haer vrouwen meest slaen / dat die de selve liever en weerdigher hebben. Daer is binnen de stadt Moscou een duptsche smit geweest Jordanus genaemt / de welke van veele neder-landtsche Coop-luyden wel bekent was : Dese hadde ober veel jaren een Russche vrouwe getrouwt / ende als hy haer een wijse tijts gehad hadde / sprack sy hem op dese maniere seer vriendelijck aen / mijn liebe man waerom en hebt ghy my niet oprecht lief ? waer op Jordanus seyde / vrouwe ick hebbe u van herten lief ende beminne u seer / sy seyde dat noch niet bevonden / ende noch geen recht teecken der liefde gemerckt te hebben / doen vzaechden hy wat teycken sy dan hebben wilde / daer op sy vooz antwoorde gaf / ghy en hebt my noch noyt geslaghen : Hy seyde / maer nae mijn duncken en sijn de slaghen geen teycken der liefde / maer dit niet tegenstaende /

en sal het daer aen niet ontbrecken: En eenighen tijdt daer nae eene klepne oorzacck vindende / heeft hy haer recht schaeffen af gesmeert / en hy heeft selfs tot veele dwytsche Coopluyden geseyt / en bekent / dat sy hem daer nae veekliever gehad / en meer der vrientchap bewesen heeft. Men siet daer oock in alle klepne menagie / dat de vrouwen moeten slaven als beesten: Als by de Boeren moete sy de hand slaen aen het lantwerck en arbeiden dat sy sweeten/by de Borghers en inwoonders der Steden moeten sy hout/water / koren halen en uyt en inne brenghen alle 't geene sy tot de huys-houdinghe van doen hebben / haer huyswerck selfs doen / en dickwils alle upren van haere mans geslaghen worden / de welke bytens huys so een abominabel leven leyden / dat het wonder is dat Godt 't selve verdraghen kan.

Van de groote Jaloufije der Russen ende ongeregeltheyt.

Niet teghenstaende de Russen soo klepne affectie tot hare Vrouwen draghen / soo sijn sy nochtans van de selve soo jalouws datse niet en mogen lijden dat men de selve aensiet oft toe spreekt / en soo 't selve by gebal geschiet / so moeten de vrouwen strax daeromme geslaghen en gesoffletteert werden / niet in 't secreet (gelijck dat noch eenichsints soude betamen) maer in de presentie van veele personen: En dit is de eenige oorzacck dat de vrouwen (wanneer sy eenige gelegentheit der werelt kunnen krijgen) sich oock met andere vergeten / en bysonder met d' uytlandtsche natie / tot de welke sy seer geneghen sijn / want sy sijn so verhardt in het lijden en slaen / 't welck sy dagelijks ontfangen / dat sy 't selve kleyn achten / en met patientie verdraghen.

Maer mans respecteren wel de uytlandtsche vrouwen / doch alleenlijck met genegentheid om deselve onkuyse te gebruycken / gelijck wij 't selve by

exempel bekent is: Ten tijde ick met den Heere de la Gardie binnen Dobogardie was / geschiede het dat ick by gebal my vondt in seekere herberge / by eene Engelsche Vrouw: die met ons uyt Sweden aldaer te lande gekomen was / en also ick met haer eenen dronck was doende / quamen daer vele Russen in loopen / die my met geweld ten huysse uyt dreven / en de vrouwe daer binnen houdende / deden daer met haren wille / tegens haren danck / niet tegenstaende de selve seer om hulpe was roepende / en dat met sodanighen beestighent dat sy wesende ontrent seventhien oft achtien in getalle / de een voor / d' ander naer / de vrouwe in malanders presentie verachterden: Waeromme ick genootsaecht was / om volck tot assistentie te roepen / soo dat wy met geweld de poorten op liepen en dese kannille in hoeken en winckels deden bluchten / verlossende also de vrouwe uyt hare handen / uyt wiens mondt wy als doen den beestelijcken handel der Russen verstonden. Waer uyt men mercken kan / dat dese natie de alder Barbarischsie ter werelt niet recht genaemt mogen werden / dat haer noch de climatie des lochts / noch de natuyr selfs / noch de liefde tot haren naesten / noch ('twelck haer boven al behoorde te moveren) de vreesse van dien Godt / die sy met eene upterlijcke superstitie schijnen te eeren / van sulcke afgrijselijcke daden kan doen een afgrijsen hebben.

Van het overdadigh Drincken der Russen en van hare Cabacken.

Onder alle natien / diemen ter werelt soude mogen vinden / sijn de Russen / na veler opinie / die gene die in den dranck het meeste excess doen / en dat met sulcke excessieve abundantie / dat veele daer door subijtelijck het leven laten. Onder andere isser ober eenighe jaeren ten tijde van den Coninck Carel Iest-Ieden in Sweden eenen Russchen Ambassadeur geweest van den Kaysar / tot ver-

rich-

Beschrijvinge van Moscovien ofte Rußlandt.

41

richtinge van eenige affaeren aldaer gesonden / de welke binnen de stadt Stockholm gearriveert sijnde / werde in de voornaemste herberge gelogiert en alsoo hem des avonts alderhande dranck als van Spaenschen / Rinschen en anderen Wijn vooz gestelt werde / soo en heeft hy volgens sijne gewooneheyt / niet anders willen dzincken / als gebzanden wijn / de welke hem aldaer seer goet dochte / en heeft de selve soo onmatelijck inne genomen (niet denckende dat den selven van wijn / en den haren alleen van water en koren gedistileert wert) dat hy des sinozghens / als hy by sijne Majestejt audientie soude gehadt hebben / doot is gebonden. 't Selve siet men oock dickwils gebeuren onder het gemeyne gepeupel / welke dagelijcx loopen naer een plaetse die sy noemen Caback / daer verkooptmen gebzande wijn / meude / bier / de helst van de profyten daer van komt aen den Keyser / ende het wert de betwaerders oft tappers van de selve alleen toegelaten / openbaerlijck eenigen dranck te verkopen. In dese Cabacken siet men alsulcken oberdaet van suppen en dzincken / dat het ongelooflijck is: Wanneer yemant al sijn gelt dat hy by hem hadde daer inne verdzoncken heeft / soo set hy sijnen rock te pande / en dzinckt daer soo veel op / als de Caback-meesters hem daer op tappen willen / sommige versetten niet alleen haren rock / maer oock mutse / leersfen / hemde en al wat sy by haer hebben / loopende alsoo naecht naer huys toe. Men passeert selden vooz by dese Caback / oft men siet een groot deel van dese Caback-broeders (gelijck sy die noemen) uptloopen / d' een moedernaecht d' ander in sijn hemde / sommige noch half gekleet / en dickmaels so dzoncken / dat sy niet t' huys en kunnen komen. Ick hebbe diversche gesien / de welke al verdzoncken hebbende dat sy by haer hadden / werden buyten gestootte / en bleven in de sneeuw liggen / also versmoort / dat sy een half upre daer nae doot wa-

ren / sonder dat yemant passerende / eenighe compassie daer over hadden. Dit geschiet seer dickwils / en bysonder als sy kunnen krijgen gebzanden wijn / die ynt dese Landen derwaerts wert geboert / want alsoo wy gesept hebben / desen wel niet soo sterck in den mont is / als den haren / maer nochtans / om dat hy van wijn gedistileert is / soo heeft hy kracht (boven maten ingenomen zijnde) om te verbranden het menschen hart / gelijck 't selve by ons oock wel gesien is. Ick hebber oock veele gesien / die in de somer naecht vooz de Caback leggende / so buyten haer sinnen waren / dat haer lichaem van vliegen en muggen (die daer te lande veel zijn en seer scherp stecken) geheel bedeckt was / sonder dat sy haer eenichsints roerden / om de selve te verjaghen. Het is haer onmogelijck in dese Caback komende / dat sy daer ynt gaen kommen / sonder als beesten / dzoncken te zijn: En dit geschiet niet alleen onder de slechte luyden / maer oock onder veele die van qualiteyt en groote middelen zijn.

Daer is in voozleden jaere 1613. eenen Gouverneur te Archangel geweest / de welke dagelijcx oock so onmatelijck den dranck in nam / en als hy op eenen naermiddagh / meer als naer gewoonte met gebzande-wijn en eenighen Spaenschen wijn / sich opgebult hadde / is hy stracy daer van gestorven / in de presentie van veele Duytsche kooplieden die dagelijcx met hem omme gingen.

Van het grouwelijck ende abominabel leven dat de Russen leyden in het confereren met beesten ende andersints.

Gelijck onder de Russen alle wetten ende Policien dissolupt zijn / en dat meest alle sonden / hoe grouwelijck die oock souden mogen wesen / niet streckende tot naedeel oft prejuditie des Keyfers / toeghelaeten werden: soo leyden sy hier dooz een leven soo onghebonden en ongodlijck / dat een mensche affgrijpen moet in 't selve t' aenhooren / confereren

¶

seren

leren sy met jongens en de mannen met malkanderen / en dat niet int secreet / maer dickwils in presentie van veele personen / meynende dat het haer eene eere is 't selve bequamelijck te doen / en sy draghen dickwils tot eenen jonghen meer der affectie / als tot haer eygen huys-vrouwe. Waeromme de groote Heeren en Boiaren gemeynelijck / nefsens haere vrouwen / eenen jongen ofte Mignon onderhouden / de welke int huys sulcke autoriteyt heeft / dat de vrouwen daer van alle vilenijpe moeten verdragen / sonder dat sy haer tegens de selve derben opposeren / door vreesse harer mannen / die 't selve soude rebengeren : En dit geschiet niet alleen by luyden van tamelijcken ouderdom : Maer oock dikmaels (gelijck ick 't selve geweten hebbe) by mannen van sestig of seventig jaere : Waeromme eenige vreedden daer te lande komende / ende eenige jongens by haer hebbende / moeten sy goede achttinge nemen / dat de selve van dese beestelijke natie / niet gedebaucheert en werde / want sy / soo door gelt beloften / als andere middelen / daer toe trachten te komen. En al hoe wel dit een fait is / strijdende tegens Godt / de Wet der natueren ende alle menschelijckheyt ? Soo is nochtans boven allen : afgeijfelijck / 't gene sy bedrijven met alderley beesten / want sy sonder eenighe differentie / haer ongodlijcke conversatie daer mede hebben / ende en schamen haer niet te beroemen 't selve dickwils gepleecht te hebben. Ick hebbe gekendt eenen Russchen Capiteyn met namen Gregozio / de welke met zijne Compaignie met ons opwaerts trock naer de stadt Jemuiska om resistentie te doen tegens den in val der Polen int jaer 1613. Desen was soo onbeschaemt ende beestachtich dat hy dickwils in presentie van veele personen herocent en en bebestichde 't selve met eede / dat hy met seunderley soorten van beesten conversatie hadde gehad / de selve alle speceficerende /

waeromme wy met hem niet en woudden eten oft drincken. Desen Gregorio was een frap kloeck man van aensien / maer als hy voor den byandt quam / soo seer versaecht / dat men hem niet een woort en konde doen sprecken / maer als wy wederomme van den byandt afgetrocken waren / ende binnen de stadt Colmogra gekomen / soo pleechden hy niet anders als alle debauche en onmenschelijcke daeden. Het is te verwonderen dat den Almoghenden Godt soo lanckmoedigh is / sonder foodanighe afgrijpselijckheden opstaende voets te straffen / maer hier inne siet men / quod vindicta divina tarde incedit gressu. Men merckt daghelijck dat de roede haer bovenst hoofst hanght / want men daer niet anders en siet als destructie van steden / moorden / rooven en branden / alsoo ick selfs wel ober de dertigh Steden / ende twee hondert dozzen tot den grondt toe hebbe sien afbranden / en sal naer apparence / het gantsche landt in potestatem alterius imperii geredigeert worden : Maer alsoo 't selve staet in de dispositie van God almachtigh / willen wy / sonder verder mentie daer af / in onse vorige materie voortgaen.

Hoe alderley misdaden, uytgenomen het stelen, aldaer ongestraft blijven.

Der en is geene misdaet onder de Russen / hoedanich die oock soude moghen wesen (ten sy dat die geschiet tot prejuditie des Keysers) die niet door den vinger en wert gesien / uytgenomen alleen de Dieverpe / waer uyt volgt alsoo dit by haer geene plaetse en heeft / ordenu peccare mali formidine nonne dat sy sonder eenige vreesse oft achterdencken / alderley sonden op malkanderen accumuleren. Sy en maecten geen meer swaricheydt van d' een den anderen om het leven te brengen / als oft sy maer onredelijcke dieren en waren. Soo den genen die eenen anderen / 't sy op wat maniere het sy / omgebracht heeft / beklaegt woort /

wordt / so kan hy met wepnich gelts sich daer van ontlasten : Maer hy wozt geheel bevizdt / so hy stract / de daet gedaen hebbende / het doode lichaem laet voeren / op des Gouberneurs oft bevelhebbers hof / sich beklagende dat hem van den nedergeslaghen persoon groot ongelijck geschiet was. 't Selve heeft oock plaets in veele andere saecken / dat wanneer twee personen in tweedzacht ofte dissentie zijn / den genen die aldermeer sijne klachten doet / desen al-hoe-wel hy het meeste ongelijck des werelts hadde / wert gelijck gegeven : Hieromme is 't dat het haer niet geoorlooft en is / noch selfs oock den Soldaten / door de steden / sabels / oft ander zijdt geweer te dragen / ten sy dat het Boiaren oft andere Heere. Maer gemeynelijck als sy krackeel krijgen en bechten / so gebzupcken sy bylen / sweepen / stocken / en somtijts steenen en diergelijcken. De dieberepe alleen werdt van haer gestraft / en dat naer advenant : Want den geenen die niet veel gesiolen en heeft / werdt alleen met sweepen gegeesselt op zijn bloote hinderdeel / steeckende zijn hooft tusschen de beenen van den geenen die hy bestoolen heeft. Maer soo de dieberpe seer groot is / oft eenichsints streckt tot naerdeel van den Keiser / so werdt sy wel met de doot gestraft / en dat meesendeel niet verdrucken in de Sibiere / en des winters in eenen bijt onder het ijs te steecken / somtijts oock / maer seer selden / aen eenen boom te hangen. Dit niet tegenstaende / sijn sy so tot de dieberepe genegen / dat sy 't selve qualijck naerlaten komen / en dat niet alleen slechte luyden / en van klepne middelen / maer die oock van staet en aensien zijn. Ten tijde den Heere van Luyt eerst tot Archangel aenquam / isser des avonts een Rusch Capiteyn by hem te gast gekomen / de welke siende dat de schoteis en tellioren al van silber waren / heeft behendichlijck een paer tellioren van de tafel genomen en die in zijn broeck gesteecken : Maer also

de selve stracks gemasi werden / en datmen wel wist dat daer niemant vzer ins als desen Capitijn en sijnen dienaer binnen geweest waer / hebben wy naer den eten / sluytende de poozten des boorz / oft hem openbaerlijck daer mede beschuldicht ; den Capitijn geenen anderen uyt vluicht siende / seide dat zijn dienaer moegelijck de tellioren wel mogt genomē hebben / en dat hy hem die stracks wel soude doen te voozschijn bzingen / waer over hy den dienaer int duyster alleen trectkende / heeft hy de tellioren haestelijck uyt zijn eppen broeck gehaelt en die boozde voeten des dienaers neder geworpen / hem voozts by den haire gebadt en sammerlijck geslagen / gelijck oft hy de tellioren hadde gesiolen gehadt / het welke wy alle wel merckende / lieten nochtang 't selve sonder eenige aenklachte / passeren. Sy sullen oock altijts meer de uytlanders als haeren engen natie so ken te besieelen meynde dat 't selve geen sonde en is / om dat het (soo sy seggen) onchristenen zijn. Maer sy zijn so verblindt door de groote begeerlijckheydt om te hebben / dat sy daer meesendeel soo onbedachtelijck en onbehendichlijck mede te werck gaen / datmen het dickwils merckt / en haer (gelijck voozschyben is) doet castigereu. En wanner yemant iets behendelijck onstoolen hadde / en men suspitie op hem heeft / soo en kan men hem niet beschuldigen / soo hy het crups wil kussen / en daer mede 't selve / loochenen / ten sy dat de gestoolen goederen daer nae gebonden werden / ende als dan wert den dief noch veel swaerlijcker gestraft.

Van het praven der Ruffen, en Wat het selve sy.

Het en is by haer niet alleen boozdijverijge geacht datmen yemant yet onsteelt / maer oock datmen een ander onthoudt 'tgeene men hem deuchdelijck schuldelijck is. Als yemant nu eenighe pretensie / 't sy van geleenden gelde / oft

anderfints / op eenen anderen heeft / soo gaet hyijnen schuldnaer beklaghen / met versoek om hem op de prabe te mogen setten / 't welck geconsenteert zijnde / werdt den schuldnaer geset en vast gebonden in een stoel / daer toe gemaect zijnde / en met houte cleppels vooz sijne bloote schenen gewreven / en geslagen so langhe tot dat hy belooft datelijck te betalen / en of hy schoon sept en sweert daer toe geenen middel te weten / soo wert hy nochtans soo lange alsoo getracteert (jae al souden sy alle het vleesch van de schenen in stukken slaen / tot dat niemant van zijne vrienden dooz compassie beweecht zijnde / belooft vooz hem te betalen / hetwelck soo 't niet en geschiet / en soo den crediteur selfs geene commiseratie en krijght / soo soude den patient den anderen dagh / en veele daghen daer nae / alsoo gehandelt worden / tot dat hy daer van soude sterben. Daer sijn der veele die dickmaels veel gelts onder de aerde begrabe hebben / en stellen haer herte daer alsoo op / dat sy om eenighe schult op de prabe geset sijnde / lijden sulck een extremitiept van torment / dat het ongelooft is / aleer sy haven verborzen schat willen melden / hetwelck te meer staet te verwonderen / dooz dien sy daer geene Chirurgijns en hebben (als eenige wylanders die den Keyser volghen) om haere wonden te doen cureren / alsoo dat hare beenen dickmaels gangrenieren / ende sy daer van komen te sterben.

Van de groote experientie die de Ruffen hebben, om te cureren Morbum Gallicum.

Men moet niet twijfelen / oft alwaer sulcke onnatuerlijcke / ende overtollighe luxurieuse saken / soo veel gepleecht werden / dat daer niet teghenstaende de getemperthept des climaets / groote corrupten moeten gerauseert worden / ende namentlijck 't gene wy noemen Morbum Gallicum, oft de Spaensche pocken: En niet tegenstaen-

de sy in alle andere medicinale curen gheheel rouw ende onwetent zijn: Soo hebben sy nochtans tegens dese infectie sulck een helpent en heylsaem remedie / dat het grootelijcks is te verwonderen: Maer wat simplicien oft substantien sy daer toe gebruycken / en kan men van haer niet vernemen / dooz dien sy 't selve heel seeret houden. Ick hebbe eenighe van onse nederlandtsche personen aldaer gekent / de welke (om haer te doen cureren) hier te lande allen middel en kosten aengelweert hadde / en nachtans (dooz het in wortelen der corruptien) van hare gesonthept de spereerden. En alsoo sy daer te lande komende / haer stelden in handen der Ruffen / sijn sy in den tijdt van thien oft twaelf dagen / van haer alsoo gecureert geworden / altijt leggende in eene heete batstoobe / dat alhoe wel sy in den selven tijt alsoo gematteert en af gegaen waren / dat sy hy na eenen mensche ongelijck schenen / allenskiens wederomme tot haer selven komende / daer nae haer soo dispoost en gesont bonden / als sy opt van te voozen geweeft waren. Een dinck hebbe ick gesien in hare curen: Wanneer niemant gecorumpert is binnen het hooft / ofte in de hersenen / en daer dooz eenichfints sijn gehoor verlozen heeft / soo leggen sy den patient op sijn zijde / en in 't oppenste ooz setten sy eene keerse boben brandende / maer van wat substantie die gemaect is / en cost ick niet vernemen: En de selve heeft sulck een kracht van trecken / dat den patient qualijck 't selve kan lijden / ende naer ontrent een halve uyze sietmen uyt de ooze komen eene harde gele materie / eenen doper van een ey geheel gelijck zijnde. Dit continueren sy drie ofte vier dagen / ende den patient gevoelende altijt meer en meer verlichtinghe / bevindt sich in 't eynde verlicht van alle corruptien / en geheelijck gesen. Sommighe meppen dat sy daer inne gebruycken eenighe tooverijen / maer 't selve en is niet apparent / dooz dien sy

Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

45

sy daer toe geene woorden oft characteren (gelijck sy wel in andere dinghen doen) maer alleenlijck seeckere substantie in 't werck stellen. De patienten moeten oock geduerende den tijt van hare curatie/goede diete houden / maer sy zijn soo swack en mat dat sy niet veel lust en hebben tot eten ofte dinccken / waeromme sy somtijds klynhertigh worden / haer

eenighe confortatijben / die sy daer toe houden / inne gegeven wert. Sy hebben oock daer toe eenighe vuguenten oft salben die sy strijcken op de joncturen des lichaems / en in somma / al wat sy daer toe gebruycken / is seer heylsaem / gelijck het esseckt by veele en verscheide personen daer af getuychenisse heeft gegeven.

Van de Toverijen der Russen.

Het is boozeker dat onder de Russen hontallijcke veel Toobenaers ende Toobereffen zijn / die hare konsten oock dickwils in 't werck stellen / gelijck veele van d'uytlandtsche natie dickwils daer van d' experientie hebben gehadt / so dat sy als noch / niet sonder groote vrees / de Russen eenich leet derben aen doen / ten sy dat sy die selve met eenen om het leven bzenghen. Ick hebbe met mijn eyghen ooghen binnen de Stadt Colmogra gesien / dat alsoo daer by ongebal een kindt in de Sibiere was gevallen en verdroncken / in presentie van andere kinderen : soo is de Moeder des kindts met eenige Vrouwen ter plaetse komen loopen / en deden haer bzenghen een kleyn Schipken ontrent twee voeten lanck / daer inne deden sy sekere substantien / als onder andere Wierooch en Mirrhe / de

selve in vrandt stekende / setten sy het Schipken in 't water / ter plaetse daer het kindt verdroncken was / en alsoo sy alle te samen begosten te krijten ende te huylen / sprekende eenighe woorden oft characteren / die ick niet en konde verstaen / soo begoste 't selve Schipken (de substantien altyt vrandende en rokende) opwaerts en nederwaerts te drijven / gelijck of het naer 't kindeken gesocht hadde / somtijds verre van 't landt / en strax weder naer by komende: Het welcke ick met groote verwonderinghe was aensien / en merckte wel / dat 't selve sonder tooverije niet en konde geschieden / dooz dien de Sibiere aldaer gestadichlijck soo sterck asloopt / als eenich getije hier te lande soude moghen doen / en dit niet tegenstaende en werde dit Schipken niet afgedreven / maer hiel altydts sijn ordi-

F 3

naris

naris gints en wederbaren: Maer also dese Vrouwen my seer heftelijck toeriepen en wenchten dat ick soude wech gaen / en doyste ick (vreesende voor hare tooverijen) daer niet langher blijven / en hier door en koste ick de upkomst van 't selve niet weten. Het is oock waer (gelijk veele personen hier te lande sijn) de 't selve konnen getuygen) dat binnen de selve Stadt Colmogra / in ons logement was eenen genaemt Chein / zijnde een Samoiter oft Lappe / den selven hadden wy des avonts gehouden om ons des anderen daeghs eenen sekeren wech te wijzen; Maer gegeten hebbende / wilde hy wederom uptgaen / en also wy hem 't selve niet en wouden toelaten / vreesende dat hy ons soude ontloopen / toesluptende alle deuren en poorten / die seer hooghe waren / bevonden wy dit niet tegenstaende / in eenen oogeblick / dat hy bukten het huys was: En alsoo hy des anderen daeghs wederom tot ons quam / vraechden wy hem hoe hy des avonts soo upt was gekomen / waer op hy antwoorde dat hy alleenlijck sijnen Godt hadde aengesproken / en in onse presentie eens opspringende / seide dat hy niet soo eenen sprong upt het huys was gekomen / het welke te gelooven stont / door dien het niet mogelijk en was door eenigen middel ter weerelt anders daer upt te komen.

Van de Galoppen, dat is, Dienaers ofte Slaven.

Het meestendeel des Gemeene volcx sijn des Kepsers galoppen oft slaven / en het staet in sijne magt met haer / en hare goederen / so sy eenighe hebben / te doen 'tgeene hem gelieft. Daer sijn oock eenige die verkocht worden / gelijck ober eenige jaren / een groot deel mannen en vrouwen / upt Tjplant onder de eygenschap en slavernije des Kepsers sijn gekomen / van de welke als noch een groot deel daer te lande sijn woonende / eenighe sijn wel geemancipeert / dog

eventwel en mogen sy upt het landt niet trecken / andere werden noch hier ende daer verkocht en de gene die de selve kooppen / mogen daer niet doen wat haer gelieft / het sy (soo het dochters) sijn de selve te schoffieren / ofte hoedanich die souden moghen wesen / om 't leven te bzingen. De Russen selfs konnen veel beter supporteren de slavernije als de vrijheyt / want daerinne zijnde / verlooppen sy haer in alle de bauche / en in de slavernije bzingen zy den tijt over met arbeiden en draben. Als eenige Heeren sterben soo maecten zy somtijts hare slaven vry / de welke dan lichtelijck wederom haer in een andere slavernije begeben / genietende daer voor eene kleyne somme gelts die sy in korten tijt seer onnutelijck door bzingen. Een vader verkoopt dickmael sijnen sone / en soo hy weder vry gegeven werdt / verkoopt hem wederom / maer als hy hem tot drijmael toe verkocht heeft / soo en mach hy hem niet meer verkoopen / noch den sone en is niet meer in zijne subjectie. Daer sijn veele jonghe menskens / soo Tjflandtsche als andere / de welke oock alsoo verkocht werden / ende na datse schoon sijn gelden sy dickwils veel gelts / maer sy en behouden die gemeenlijck niet lange / want haren lust daer met geboet hebbende / verkoopen sy die wederom. Soo lange daer eenen Kepsers is / soo moeten alle ondersaten en landt slieden jaerlijcx seckere contributien geben / welke gecollecteert werden / en gebracht in den gemeenen schat: Maer den Kepsers doodt zijnde / opposeren sy haer / en willen niemant / ten sy men haer met geweld dwinght / gehooftaem sijn. De Magistraet / die sy noemen den Rusvaede / en kan als dan geen gehooft hebben: maer soo daer eenige saecke is te decideren / soo moet het gemeene peupel / sae den minsten bedelaer / het sy dat sy slaven sijn oft niet alsoo wel haer stemme daer inne voeren / als peimant van de voozneemste Heeren ofte Boiaeren:

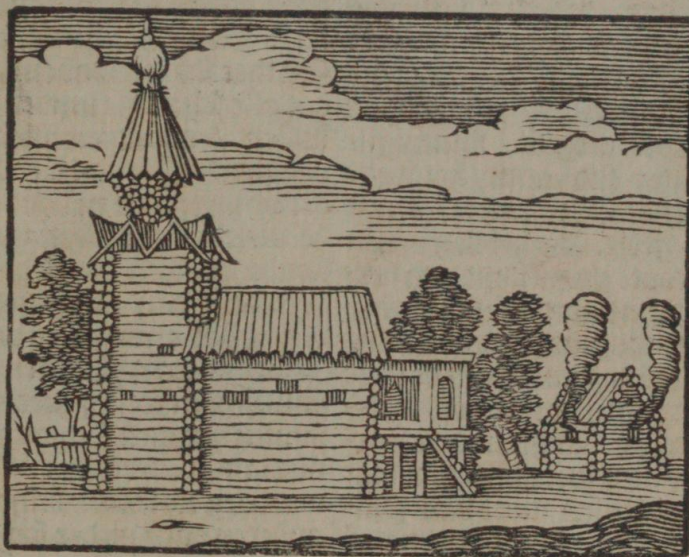
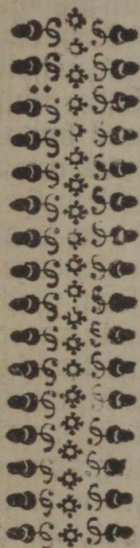
Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

47

ren: Als dan vergaderen sy met dupsen-
den te samen op eene plaetse / en aldaer
roepen zy met huyder stemmen uyt haer
goetduncken / wat de meeste stemmen
begeeren / dat moet geschieden: En soo
pemandt van den raet ofte de Bojaeren
haer daer tegen wouden opposeren / sou-
den sy te samen spannen / hem aengrijpen
en in 't waeter smijten: Maer soohaest
daer weder eenen Keyser gekosen is / soo

seyndt hy ober al Gouverneurs en be-
velhebers uyt / en als dan komit dese ra-
paille van allen kanten 't hooft in den
schoot leggen / haer submitterende onder
alle 't gene haer opgeleght wort: Ende
hoe haere Obericheyt haer als dan met
meerder rigeur zijn tracterende / hoe sy
de selve meer sullen respecteren eeren en
gehoorzsaemheyt bewijzen / dat verwon-
derens waerdigh is.

Gedaente van de Gebouwen der Ruffen, soo van Kercken als Huyfen.

Shoutwen haere huyfen geheel van
hout / en dat van rechte denne boo-
men / daer men de masten af maectt:
Dese weten sy soo bequamelijck en inge-
nieuselijck op malkanderen te legghen /
sonder aen het geheele huyf eenen nae-
gel t' employeren / dat den windt tot ge-
ne plaetsen daer en kan innekomen: sy
decken de selve huyfen met plancken /
maer meest met schoyfen van bercke
boomen / die daer te lande seer groot en
in quantiteyt wasschen Dooz de dich-
ticheydt des gebouws / hebben sy seer
warme stoben / daer sy haer des Win-
ters inne onthouden. Sy zijn de koude
seer gewoon / t welck niet te verwonde-
ren en is / dooz dien sy die van joncx aen
keeren lijden / in de winter / die aldaer

uyter-maten koudt is / siet men dick-
wils de kleyne kinderen / van een half
jaer oft weynich meer / de welke alree-
de loopen / doch meest op handen en voe-
ten / naectt in 't hemde (alsoo sy somers
en swinters meest niet anders aen en
hebben) op de straeten dooz den sneeuwo
loopen en cruppen: so dat men soude seg-
ghen dat het niet mogelijck en soude zijn
dat de selve niet van koude en soude ster-
vẽ / so haest sy weder in de stoben komen /
en hebben sy gantsch geen letsel / aldaer
kruppen sy meest boben op de stobens /
om de wermtte te hebben / en daer vallen
sy dickwils van boben neder / alsoo dat
men met verwonderinghe moet aensien
dat sy niet hals en beenen breecken / son-
der dat sy nochtans eenige schade lijden.

De

De huysen werden door het gantsche Rijk meest op eene maniere gebouwt/ uytgenomen dat binnen de stadt Moscovie/ Novogardia/ en eenige andere/ sommige (doch seer weynige) van steen getimmerd zijn/ by na op de duytsche maniere: Maer hare Kercken en kloosters/ al hoewel de selve oock niet anders gemaect worden/ als van enckelhout so sijn de selve seer schoon. Het is wonder te aensien het gebouwt dat sy maecten alle de plancken/ sonder eenighe sagen oft schaben/ als alleenlijck met hare bylen/ waer mede sy seer behendig zijn/ en effen maecten. Sy timmeren de Kercken tamelijck hoogh/ en de toorens gemeynelijck met appelen/ meestendeel gedeckt met koper vergult/ sommighe van blick en ander substantie/ het welke van verre als de sonne schijnt/ eenen grooten glans geeft. Sy hebben eenen uptnemende groote quantiteyt van kercken en kloosters/ en dat meest in sommighe steden/ als Novograet/ Smolensky/ Plescou en eenige andere: En in de selve doet men meest dagelijcx misse oft Godsdienst (soo het also genaemt mach werden.) Waer uyt men wel gissen kan wat groot getal daer wesen moet van Priesters en Monnicken. In 't verby passeren van de Kercken oft kloosters/ moet men sich wel wachten/ dat men sijn water daer niet teghen en maecte/ want dit van haer voor een groote schandael gehouden wert/ en sy souden 't selve door eenighen middel soeken te revingeren.

Van de overgrootte koude des Winters, en wederomme van de subyte hette des somers, waer door gecauseert werden groote donderslaghen.

DE Noort zyde van Moscovien/ Deggende ontrent op drie en tsestich graden/ is de alderkoutste: Want voor half September begint het te vriesen/ en

den vorst duyrt gemeynelijck tot Mey toe/ niet soo grooten fellicheyt/ dat het by ons soude ongelooftich zijn. Ick hebbe de Sibiere/ loopende voor by Colmogra/ de welke met een groot gewelt altijt afloopt/ op eenen dach geheel open en sonder eenich ys gesien/ en sander daechs alsoo gebozen/ dat men sonder perijckel daer ober kost loopen/ en den anderen dach daer nae/ sach men peerden en sieden daer ober rijden. Maer gelijck Godt alle dinghen voorziet/ en in alle extremiteyten wederomme middel geeft omme de selve te kommen supporteren: Soo heeft hy oock dit landt voorzien met sulck een abundantie van hout/ dat alle schamele luyden/ sonder eenige kosten/ abundantelijck haer konnen voorzien. Oock is dit landt vol van alderley pelterpen en bont wercken/ met de welke sy bekleet zijnde/ en kan de koude qualijck het lichaem penetreren de maent van Mey gepasseert zijnde/ begint het eenichsints warm te worden: Maer ontrent Julio en Augusto/ is het somtijts so excessijf heet/ dat de hette der sonnen qualijck supportabel is/ maer dit niet langh duerende: Want het den eenen dach wel onmatelijck heet is/ en den anderen dach weder soo koudt/ als oft het hier in Februario ofte Meert was. Het welke naer apparentie/ d' oorfaecke is gelijcke de Physici seggen dat den donder ontstaet uyt hitte en koude/ dat daer des somers/ bykans daegelijcx/ gehoort werden alsulcke donder slaghen/ dat een mensche daer van vertsaecht wort. Daer door geschiet dickwils groote schade/ soo in Coorens/ Kercken/ Huysen/ als menschen/ beesten en boomen die daer door geslagen worden. Sy hebben daer te lande veele steenen/ lanck woypigh en op beyde de syden spits zijnde/ de welke sy verklaren donder steenen te wesen/ maer 't selve en is de waerheyt niet gelijck/ niet teghenstaende veele uptlanders haer geloof daer in stelle.

Van

Van de Vruuchtbaerheyt des Landts.

MEn soude meynen dat de extreme koude/ treckende tot in den gront/ het lant sterijl ofte onvruchtbaer soude maecten / en dat om de korticheydt des Somers de vruchten niet en souden konnen rijpen. Maer dit niet tegenstaende is het landt daer so vruchtbaer / dat het wonder is met ooghen te aensien / want in den tijt van ontrent neghen weecken wert het koren gesapt / gemapt / en rijp in de schueren geboert : En so Godt dat alsoo niet voorsien en hadde / so souden de vruchten / dooz de subijte overkomende koude en vorst geheel verdorven worden. Het helpt / sonder twijffel / grootelijcx daer toe / dat ontrent de maenden Julij en Augusti / het daer meest altydt dach is / en dat de Sonne ontrent middernacht maer anderhalf upre onder en blijft ? En ter contrarie en heeft men des Winters niet meer als drij upren dach / en de Sonne eenen korten tijdt schijnende / heeft soo weynich kracht / dat men de selve niet geboelen en kan. In de Sommer is daer dooz de hette / soo eene groote quantiteyt van muggen / dat de menschen dooz de selven nacht noch dagh en kunnen rusten / alsoo dat het schijnt dat het selve haer voor eene straffe (gelijck die van Egypten hadden) opgelept is. Daer komt oock somtijts des Somers onder het vee / sulck eene contagiense sieckte / oft buyz (gelijck men het hier noemt) dat de beesten in groote menich- te daer van sterben.

't Selve heeft men oock gesien in 't jaer 1613. Want als doen dese contagie daer soo groot was / dat men de velden op veele plaetsen / met doode beesten bedeckt sach / het welke veroorzaekte eenen on- verdraechelijcken stanck / om dat sy dooz traecheyt de moeyte niet en wouden nemen om de selve bande velden / de welke dicht aen de hupsen lagen / wech te voeren ofte te begraven / maer soo haest die gestorven waeren / vilden sy die ende

lietense leggen : En als de selve op stal sterben / gelijck 't selve oock veel gebeurde / soo sleeten sy die maer by de andere. Het is grootelijcx te verwonderen dat dese infectie ofte peste den menschen on- beschaedicht liet / dooz dien de verckens met groote hoopen daeghelijcx te velde liepen / en voeghden haer met dese stinckende carozien : En dit niet tegenstaende / werden dese verckens by haer geslacht en genutticht : Maer wy 't selve gesien hebbende en kostien naer dien tijt geen verckens- vleesch meer eten.

Van de schoone Rivieren ende Visschen, daer dit Landt mede voorsien is.

In alle de lande des Werelts / en denck ick niet dat daer een is / 't welck den Almogenden meer gezegent heeft met schoone rivieren en water- stroomen / als dit landt : En dat met sulcke quantiteyt / dat niet tegenstaende de spacieusheyt des landts / eenen veele hondert mijlen reys / en altydt rivieren bindt / bequaem om op en af te vaeren : Ande selve is sulck een menichbuldicheydt van alderley vischen / dat soo de inwoonders ingeniux genoegh waeren om de selve bequame- lijck te vangen / veele andere landen genoeghsamelijck daer dooz gespijst souden komen werden. Het beste dat zy vangen komen / dat is Salm en Steur / de welke ontrent 't noorder quartier met sulck een quantiteyt gevangen worden / dat de selve in dese / en veele andere landen / geboert werden / en veele yntlandische Coopluyden doen daer mede grooten handel.

De kuyt van de Steur wert in tonnen in gesouten / en genoemt Caviaer / 't welck oock in veele andere landen / maer voornementelijck in Italien / daer het in grooter weerden gehouden is / geboert wert. Daer komen gememelijck jaerlijcx twee schepen ynt Italien derwaerts / die met desen caviaer hare meeste koopmanschap doen. Maer wat aen- gaet de andere Rivier- visschen / als

G Snoeck /

Snoeck/ bzaeffens/ maencarpen/ quabael/ die daer seet abundant is/ met noch vele andere/ die hier te lande onbekent zijn/ die packen sy in tonnen/ met wepnich sout en water/ en laten die alsoo staen verderben/ als sy nu beginnen te stincken/ dan sijn die vooz haer op het beste/ en als dan eten sy die/ want alsoo sy van verschen visch geen werck en maecten/ so soude die andere haer niet goet schijnen te wesen. Men siet op de merckten/ daer desen visch in tonnen te koop staet/ alwaer een mensche/ die 't selve ongewoon is voozby passerende/ qualijck van stanch en kan geduyren/ dat de Russen daer komende om te kooppen/ nemien sy den visch eerst uyt de tonnen/ rupckende daer aen oft hy genoech stinckt: soo niet/ soo werpen sy dien weder in/ seggende/ den visch en is niet goet oft krachtich/ want hy en stinckt niet. Wat d' oozsaecke daer af wesen mach/ is onbekent/ maer naer apparentie moet 't selve wesen/ om dat den menichvuldighen knosfloock die sy daer toe/ en tot alle andere spijse gebuycken/ haer dooz sijne kracht belet/ dat sy den rechten smaeck daer van niet en genieten. Wat aengaet haren cabbelsau/ de welke veer in de witte Zee/ en lanx de kanten van Laplandt gebanghen wert/ die souter sy bequamelijck in/ om den selven in andere landen over te seynden: Maer den genen die sy vooz haer selfs houden/ die maecten sy stinckende/ gelijk haren anderen visch/ seggende dat den stanch des visch/ de eenige deucht en kracht is.

Van den Sneeuw.

Geduerende den tijdt van seben oft acht maenden/ leydt den Sneeuw daer continuelijck de hooghte van een groot mans lenghde/ en dit niet teghstaende/ kan men bequamelijck dooz het landt reysen: want als het eerst begint te sneeuwten/ 't selve veele dagen en nachten continueert/ soo zyn de Boeren gehouden/ met hare sleden en paerden in

de weere te zyn/ en gestadichlijck den grooten landt-wech te banen/ van het eene doop tot het ander/ also dat de passanten op en af reysende/ altijt den wech gebaent binden.

En soo penant uyt den selven wech woude gaen oft rijden/ en kan hy dooz de diepte des sneeuws niet voozt komien. Waeromme de Polen oft andere/ die eenige inbasie in 't landt doen/ desen wech oock moeten houden: Maer hier tegens hebben de Russen eene inventie/ de welke so sy recht/ en sonder faute van couragie/ in 't werck gestelt werde/ sy souden hare byanden des winters niet alleene beletten den inbal/ maer souden oock de selve/ daer inne zijnde/ intrinqueren/ en naer haren wille tot ruine brengen: 't selve is/ dat sy hebben houten schijven/ ontrent seben voeten langh/ en een span hreet/ en onder plat zijnde. Dese binden sy onder hare voeten/ ende glijen daer mede ober den sneeuw/ sonder eenichsints daer inne te sincken/ (by na gheelijck men hier op schaetsen rijdt) met sulck een rassicheydt dat het wonder is. En oft al eenige byanden met duyfenden op den gebaenden wech waren/ het sy te voet oft te rarde/ so konnen sy nogtans/ met soo kleyn getal als sy willen/ daer by en rontomme glijen en soo sy eenige lange roers oft musquetten hadden/ deselve grootelijcks beschadighen. Maer dooz gebreck van dese wapenen/ en meest van couragie/ soo stellen sy het selve wepnich in 't werck. Het is te verwonderen/ dat noch d' experientie/ nochtijt/ noch goede gelegentheyt/ noch den noot (diemen seyt) dat alles oberwint/ dese menschen niet en inciteert tot het rechte gebuyck/ van 't gene sy so wel geinventeert hebben. Men siet haer ghemeynelijck op dese schijven naer den byant rijden met boogen en pijlen/ sonder te considereren/ dat de roers en pistolen des byandts veel wijder konnen toe draggen. Sy zyn boven allen nut om kondtschap van den byant te krijgen/ en beslegerde

legerde plaetsen te assisteren. Ick ben in 't overleden jaer 1613. geweest ter plaetsen alwaer de Polen met ontrent 2000. by een stadt genaemt Jeminska/ ons niet meer als tachtentich mannen sterck zijnde / met wepnich Russen / sijnblytelijck hebben overvallen / en alsoo wy genen anderen middel en sagen / hebben / wy / op eenen berch zijnde / metter haest onse steden / daer wy met quamen geyensfen / in 't ront gestelt / in forma van een retrenchement / de selve (soo veel den tijt toe liet) met sneeuw bewerpende : Ende alsoo den vbandt apposeerden / en koste hy om den sneeuw / niet anders als op den gebaenden wech / die seer nau was / cargeren : doch dooz de goede musquetten / die wy by ons hadden / verbooden hem haest nader apposehe : En alsoo hy eenige dagen ons daer was houdende / bindende eenen binnen-wech / om ons de andere zijde mede te besetten / waer dooz ons de victualie begoste te manqueren / ende wy dooz het kleyn getal onses volcx / niet uytballen en mochten / souden wy genootsaecht geweest zijn ons in de genade des vbandts te begeven / soo de landt lupden / loopende op dese schijven over den sneeuw / ons met groot / en andere victualie / niet ontfet en hadden. Het welke den vbandt merckende / heeft hy de voorsz stadt Jeminska en eenighe dorpen aen vrant gesteecken / en is voorts uyt het landt gereden. Eenigen tijt daer nae sijn eenige daer van gebangen / voozden kepsen gebzacht / en gepijnicht sijnde / bekenden dat sonder de resistentie die wy gedaen / ende 't ontfet dat de boeren over den sneeuw loopende / sonder dat sy 't selve hadden konnen beletten bewesen hadden / haer intentie was geweest / de stad Colmogra en Archangel te vermesteren / en d' inwoonders van dien (gelijck sy oock binnen Jeminska gedaen hadden) alle om 't leven te brengen. Als nu ontrent Mep het sneeuw begint te smelten / en het Is te ontdoosjen / soo brengt het selve soo een quantiteyt van water in

het landt / dat de Rivieren overloopen / de / de steden en dorpen alomme onder 't water staen : maer 't selve en duyt niet lange / dooz dien de Rivieren daer dooz te stercker afloopende / senden alle het water en Is nae de Zee toe / alwaer het Is dickmaels noch tot de maent Junij blijft leggen drijven / alsoo dat de schepen / daer meynende in te komen / daer dooz grooten noot lijden / en moeten somtijts wederomme keeren / om naer het Is te verwachten.

Van de Peerden der Russen, en hoe sy die ghebruycken.

DE Russen hebben kleyne lichte peerden / meest Kupnen / en veel onbeslagen / daer toe hebben sy kleyne toomen / sonder eenige stangen aen het montstuck. Hare sadels sijn seer hooch binnen uyt geholt / alsoo dat het schijnt daer inne sittende / dat men by nae overeynde staet : Hier omme ist dat sy niet vast en sitten / maer dat men met een swacke lancie haer kan ter aerden stooten. En al-hoe wel de peerden kleyn sijn / so konnen sy nochtans grooten en continuellen arbeit verdragen : zy sijn snel in 't loopen / 't welck haer meestendeel dient in 't vluchten / dat daer seer gemeyn is / sy sijn in eenige dingen de Poolische peerden niet ongelijck / dat is / dat sy gewoon sijn / om de sincker-handt gewent oft gekeert te werden / en men soude haer qualijck met alle geweld de rechtehandt konnen doen omme keeren / eenighe sijn schoon van hals / kleynhoof dich / sommighe hebben seer groote maenen / bykans tot op der aerden toe hanghende. De Russen en gebzuycken geene sporen / maer alleen eene peese oft sweepe / daer de peerden toe gewent sijn / dese hangen sy met een kleyn koordeken aen de pinck oft kleynsten vinger des rechte handts / op dat sy / die willende gebzuycken / de selve grijpen mogen / en gebzuyckt hebende / laeten sy die weder vallen en hangen / om de handt altijt vry te houden /

en daer neffens eenige wapenen in de selve te komen voeren. Hare teugels sijn met een ront gaetken / daer sy den vinger door stecken / om oock met de selve hant den booch te moghen houden / en te schieten. De Dorsten / knesen en Boparen hebben vooz op hare sadels staen / en kleyn ketel-tromken / in de ronde wat klepnder als een telliooz / hier op klop-

pen sy met haren sweep-stock / wanneer daer eenigen noot oft alarm is. Als sy oock eenighen aenflach oft berraet op handen hebben / het sy by nachte oft andersints / soo sal men de selve trommekens seer hooren kloppen / door dien die ouder van kooper sijn / ende derhalven een seer groot / ende aengenaem geluyt geben.

Van de Wapenen der Ruffen, ende hoe sy die gebruycken.

Hare meest-gemeenste wapenen sijn eenen Boge en pylkoocker met pylen / die achter op haren rugge hanght. Met dese bogen schieten sy seer recht en sterck / want sy daer van joncks aen in geoeffent werden / want meest alle de Sabels / Marters / en andere gedierten / daer 't bontwerck af komt / werden met dese bogen geschoten / maer dat met stompe pylen / om dat die sose eenigsints scherp waren / souden doorgaen / en de vellen quetsen. Sy hebben kromme sweerden die sy Sable noemen / by na gemaeckt op de Poolse manieren / dog niet so wel snijdende. Sommige hebben pistolen / en andere roers met snaphaenen / doch seer onbequaem sijnde / en de selve af-schietende / setten sy die recht vooz op haer bozst. Ter sijden den sadel

hebben sy een bysl hangen / eenige voeren tusschen de beenen en den sadel / eenen lange stockade / sonder schee / op de Poolse maniere. Op haer lichaem en dragen zy geene wapenen / uyt ghenomen sommighe Heeren en Boparen / die hebben kasacken van malien : Hare sabels en boogen gebruycken sy al t' seffens / want in de handt daer mede sy den toom aen den vinger hebben / houden sy den boge / in de mont een pyl / in de rechte handt den sabel / en de hangende sweepe / wissende nu schieten / soo laten sy den sabel die met een snoer om den arm vast is / neder vallen / en hangen. In den eersten aenbal schieten sy alle gelyck / doch meest van verre / want sy niet geerne den vpant soo naer by en laten komen / dat hy op haer met de lancia / oft andersints / soude

Beschryvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

53

soude chargeren / en dit gedaē hebbende / tot verschepden malen gesien / dat sy op so sy niet en merken / dat hare pijlen sulck de vlicht / en den vbrandt achter haer eene schade onder den vpant gedaen heb- siende / den boge en pyle op den rugge ben / dat hy daer door grootelijc ver- hielen / en al loopende schoten sy van swacht is / soo stellen sy haer selfs op den achteren naer de vpant / sonder te sien loop / en werden dickwils loopende d' een oft sy pement raecten oft niet / en door ober den anderen ver slagen. Ach hebbe sien van verbaestheit / niet om sien.

Van hare Ordonnantie in den Oorlogh, als fy in Batallie sijn.

De Russen hebben gantsch geen Ordonnantie in den Oorloch / en als sy in eenen velt slach tegens den vpant komen / soo en maecten sy geene vlegels / noch batalie / noch abant / noch arriere garde / maer rijden al ober hoop / alleenlyk hebben sy Compagnien van ontrent twee hondert man ofte meer / die rijden te hoop / doch oock sonder enige ordze oft geleden: sy hebben eenen Cornet in 't midden rydende / dragende een vendel by nae so groot / als onse Infanterie heeft. Sy plegen oock doet-volck te hebben met lange haeck Musquetten

G 3

die

die sy seer onozdentlijck gebruyckten / maer dat en hebben sy nu niet meer / als alleenlijck eenighe die niet boghen schieten / en op de schijven over den sneeuw loopen / dese noemen sy Strillitsky / want Strilly dat is schieten. Wanneer sy te veldwaerts trecken / en den vyant noch verre van haer is / so schijnen sy te hebben eene groote resolutie : maer den vyant haer beginnende te genaecken / so vergaet haer de couragie / ten sy dat hare menichte soo excessijf groot is / dat sy voorzeker houden de victorie te sullen hebben / en dan vallen sy aen met sulcken furie dat se schijnen wtsinnich te wesen. Als sy eenige batalie verloren hebben / so siet men de ober-geblevene hier en daer rijden / krijtende gelijck klepne kinderen. En so sy by gebal eenighe wpt-landers by haer hebben / door de welke sy den vyant op den vlucht krijghen / en victorieus blijven / so beroemen sy haer seer / yotesterende dat sy alleen daer af de oorfaecke zijn / gelijck oft de andere niet daer toe gedaen en hadden. Sy hebben geen quartier met hare vyanden / maer die gevangen krijgende / soo houden sy haer eenen tijt langh in groote miserie te water en te broode / somnige moghen twee en twee met eene ijfere kettingh ende een sterck slot / om den hals te samen ghespannen / door de stadt om Godts wille loopen / maer als het haer in den sinne komt / so bedrijven sy haer playster daer mede / de selve een steen om den hals bindende / en van eene hooghe brugge in 't water stootende / en sien haer sonder eenighe compassie verdincken. 't Selve hebbe ick binnen de stadt Novogardia geweten geschiet te zijn aen veel Poolische Edelluyden / die ick in de gevangenisse somtijts hadde geweest versoecken. Dit doen sy meest als sy tijdinge krijgen dathaer eenighe schade van den vyant geschiet is. Sy zijn soo verbittert op hare vyanden / dat sy die by nae met tanden wel souden van een scheuren. Ick ben selfs daer present geweest / dat wy

met eenighe peerden wpt reden om contschap van den vyant te krijgen : En alsoo wy ter plaetse quamen / daer kortz te vooren eenen trouw van den vyant geweest was / soo hebben wy den selven eenigen tijt vervolcht / doch niet konnen attrapperen / als alleen een out grijs man / goeden aensien hebbende / eenen schoonen peerlen bant om sijnen hals / den welcken wy niet wetende om wat oorfaeck hy achter gebleven was / gevanghen namen : en alsoo wy wel verhoopten van hem genoegsamelijck den staet des vyants te verstaen / soo stelden wy hem in handen van eenighe van onse Russen / die ons gevolcht waren / met intentie den troep als noch te vervolgen. Maer kortz daer na / siende dat wy geen verder contschap en kosten krijghen / sijn wy wederomme gekeert / en bevonden / dat de Russen desen gevanghen moeder-naeckit ontkleet / vele wonden gegeven / en van het leven berooft hadden / en waren / t' onser wederkomst daer op noch soo verhitst / dat sy hem by nae wel souden gegeten hebben / niet tegenstaende / sy wel wisten hoe grootelijcx wy de contschap noodich hadden.

In wat manieren de Russen te Velde trecken.

De Russen te velde treckende / nemen seer weynig bagagie mede / op dat sy vluchtende / de selve niet en souden achter laten en bequamelijck haer tot rooven / en steelen begeven. Den Heere de la Gardia hadde eenen slach teghens de Polen / voor de stadt Tweer / de welke sy in genomen en aldaer hare retraite hadden. Sy waren sterck ontrent ses duysent mannen / en den Heer de la Gardia by na van gelijcken getale wptlanders / met veele duysenden Russen / over de welke commandeerde eenen knecht Michael / Gouverneur van Novogardia / en also daer subptelijck eenen grootten regen is gevallen / soo hebben de Polen meynende groote advantagie te hebben

hen/door dien sy meest voerende lancien/
die zy Copien noemen / de musquetten/
en pistolen souden komen te failleren/
haestelijck met een furie uyt de Stad ge-
ballen / het welcke de Russen mercken-
de / hebben haer op de vlucht gestelt / en
meynende dat de Heer de la Gardie en
de zijne verstrooyt souden werden / heb-
ben haer begeven nae de bagagie / die ont-
rent een half mijle van daer was / de
selve geplunderd / en al dat van tweerden
was / mede genomen / daer mede voort-
rijdende dach en nacht / en ober al de tij-
dingh brenghende / dat den Heere de la
Gardie en de zijne ver slagen waren / niet
tegenstaende hy de victorie behouden / en
de Polen tot in de stadt Tweer / gedre-
ven hadde / verbolcht / en een groot deel
der selver ver slagen hadde. Hieromme
was tusschen den Heere de la Gardie en
de Russen een langen tijdt groote dissen-
tie / ende en koste noyt veel / van 't gene sy
gepillieert hadden / wederomme krijgen.
De Russen brenghen selden eenich ge-
schut te vrede / ten eersten door vrees dat
sy vluchtende 't selve souden moeten ver-
laten / en ten anderen / om dat men wep-
nighe onder haer vint die 't selve bequa-
melijck konnen gebuycken. Doen den
Keiser Basilus de stadt Smolensky be-
legert hadde / plante hy eenich geschut
daer voor / 't welck hy eens deels uyt de
Stadt Moscou mede geboert / en oock
geduerende de belegeringhe / hadde laten
gieten: Maer also hy te dier tijdt geenen
Constapel en hadde / noch pemaent die 't
rechte gebuyck daer af wiste / en kost hy
daer mede niet uytgerichten. Eenigen
tijdt daer nae belegerde hy de stadt Ca-
saen / met een groote quantiteyt van
Metale stucken? Maer al 't gene hy
daer mede te wege bracht / was dat hy
't slot ('t welck geheel van hout gemacht
was) aen brandt schoot / en hy moeste
't selve daer na selfs wederom laeten op-
bouwen. Nu ter tijt hebben de Russen
een wepnich meer experientie / door 't
gene sy van de vzeemde natie gesien ende

geleert hebben: Maer het staet te duch-
ten dat 't selve te laet sal komen / en dat
het met haer sal wesen: Sero sapiunt
Phryges gelijck den staet / daer inne sy
geredigeert zijn / 't selve genoegh getuy-
gen kan.

Hoe de Russen in eene plaetse belegert
zijnde, niet lichtelijck haer op geven,
maer tot den uystersten toe, haer defen-
deren.

Niet teghenstaende de klepne expe-
rientie die de Russen in den Krijgs-
handel hebben / soo is 't nochtans dat sy
in eenige belegerde plaetse zijnde / alle ex-
tremiteyt liever verwachten als haer in
de genade harer vbanden te begeven: sy
verweren haer daer inne met lange hae-
ken / met pylen / steenen / en alle 't gene
haer moghelijck is te inventeren. De
Wallen / boben 't gene dat sy met aerde
tamelijck hooch opgeworpen zijn / heb-
ben daer-en-boven noch een rampart
van dicke balcken / vast inde aerde staen-
de / daer op leggen rontom een groote
menichte van groote masten / die men
met wepnich macht van boben neder-
waerts kan stooten / en den vpant aen-
komende en de selve sterckten beklim-
mende / laten sy die masten af rollen / en
door de groote swaerte doen sy dichtwilts
groote schade / en brenghen veel volck om
het leven. Den Heere de la Gardie dede
een assaut op een slot genaemt Caporeca
met ontrent 6000. mannen / waer inne
niet anders als Russen en waeren:
Maer de selve deden sulck eene resisten-
tie met eenige Metalen stuckens / Pae-
ken / steenen en andersints / dat de gene
die de petarde meynden aen de poorte te
brenghen / meest ver slagen wierden / en
den Heere de la Gardie was genootsaekt
met groot verlies en schade daer weder-
omme af te trecken / also hy om de groo-
te koude en de diepte des sneentwos / geene
belegeringe en konde doen. Daer en te-
gen sijn de Russen geheel onbequaem om
eenige sterckten selfs te belegeren / want
sy

sy soo vertsaecht zijn in eenige appoche te doen / dat een pegelijck soecht de eerste te wesen. Maer alle 't gene sy gemeynlijck wytrichten / is dat sy door de groote quantiteit haeres volcx / vooz de belegerde alle passagien besetten / also dat sy door noot gedwongen werden haer op te geven. Maer die haere conditie kennen / wetende / dat niet teghenstaende veele schoone beloften / haer geene genade en sal geschieden / hebben liever den alderuitersten noot te verwachten / oft al bechtende te sterben / als onder haer jock haer te begeben.

Hoe de Ruffen te velde zijnde, haer behelpen.

Als de Ruffen te velde zijn / en haer Aergens willen ter neder stellen / so verkiezen sy eene groote rupine plaetse / in de welke de Generael / Oversten en voornaemste Officieren hare tenten setten / sonder eenich retrenchement daeromme te maecken. De gemeyne soldaten voorszien haer meest ontrent de boschen / daer inne maecken sy klepne hutten / niet soo seer vooz haer selven / als om hare sadels en bogen te bewaren / dat sy niet nat en werden. Haer peerden laten sy veel in 't velt loopen / waer ober / als daer eenigen alarm komt / eene groote confusie komt / om de selve wederom te vangen. Sy houdē eenige peerden expresselijck / die haer victualie naer voeren / sy moeten oock alle voorszien zijn van bzoot / door dien de hupslupden ober al verloopē / en hare provisien in de boschen verbergen. Het bzoot dat sy mede voeren is gesneden in klepne vierkante stucckens gelijk teerlingen / waeromme de Francopsen 't selve noemden pain de bez, het is twee maels gebacken / ende men kan 't selve in tijde van noot langē tijt goet houden. Varen dranck is gemeynelijck water met een lutsken

azijn gemen gelt. En oft daer al somtijts eenighe gebzande Wijnen oft andere drancken gebzacht werden / soo gebzuycken sy die overdadichlijck / dat sy daer nae weder niet en hebben. Sommighe hebben aen de sadels hangen ledere fleschen met gebzanden wijn op de Poolse maniere / en 't selve verwaeren sy om in 't appocheren des byandts in te nemen / en daer door betere houragie te krijgen : Maer my dunckt / dat sy / 't selve ingenomen hebbende / veel eer wptsinnige / als couragieuse / mogen genoemt werden. Het is wel waer dat de Polen 't selve oock gebzuyckende / daer na met eene groote furie op haeren byant chargeren : maer denersten chocq gedaen / en sy gedwongen zijnde haere lancien te verlaeten / meyne ick dat haer veel meer eene voorszichtigheyt / als soo eene ongebondene furie / soude noodich wesen / waer van sy de vruchten / so tegens de Francopsen / Engelschen / als Nederlanders nu dickwils gesmaecht hebben : Maer wat de Polen belanght / daer en zijn wy niet van meyninge wyders mentie af te maecken / door dien haeren handel / so in krijchs als Politijcke saecken / eenen pegelijck door dien het landt van veele versocht is geweest / wel bekend is. Moscovia heeft tegen het Noorden de Zee van Petzorke, tegen het Oosten de Tartaren, teghen het Zuiden de Caspische Zee / Turckpen en Perocopsche Tartaren, en teghen het Westen de Littauwers, het is boschachtigh Lant / plat en sonder Bergen / overbloedich in Pelterpen / en Vellen van grooter estimen / de welke van hier in geheel Europa werden geboert : in Religie komen sy met de Grieken by naer ober een / sy gaen met langhe schocken sonder ploypen / met lange en nauwe moutwen / gelijk die van Hungarien / hare schoenen sijn met ysere platen beseyt. 't Landt is abundant van alle wilde Dieren / Vogels / Visschen versien / &c.

Een

Een Beschrijvingh van de Weghen en Rivieren, uyt Moscovia Oost-waerts, en Oost ten Noorden, aen te Lande-waerts, soo het nu alreede dagelijks bereyft wort van den Moscoviten; Oock de namen der Steden aldaer van den Moscoviten gebouwt, met des selven Gouverneur oock beset, die dat Landt daer al omme bewoont, opsoecken en innen laet; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten besoecken.

Uyt Witfogda, van daer de Aniconij woonen / reysen sy de Sibiere opwaerts / tot datse komen by een steden van de Moscoviten bewoont / dat men Javinisco noemt / en is 17. dagh-reysens van de stadt Soil, de Sibiere opwaert / door Sibieren ende Boffchen reysende / en valt dese Sibiere Witfogda uyt het geberghthe Joegoria genaemt / de welcke strecken uyt Tartarien van 't Zuiden / tot by nae de Zee na 't Noorden: Uyt de selve geberghthen valt oock de Sibiere Petfiorca, die in de Zee valt / op dese zijde Weygats.

Van Javinisco, drie weecken reysens /

58 Beschrijvinge van de Wegen en Rivieren uyt Moscovia,

komense in een Riviere diese Ne-em noemen / of Stom op Duytsch / om haren stillen loops wille tusschen den Boscshē. So ontrent vijf dagen met Schuyten of te Blotten gereysf hebbende in dese Riviere Ne-em so moet ense't goet een mijle over Lant voeren / want desen Ne-em loopt eenen anderen cours als sy reysen moeten / soo datse om der kortheyt wille over Landt een mijle weeghs reysen / en komen soo in een Riviere diese Wijssera noemen / en dese Riviere valt uyt Steenklippen / die de Moscoviren Comena noemen / en leggen oock in 't geberghte Joegoria, en reysen so met de Riviere nederwaerts negen daghen langh / en komen dan by een Stedeken datse noemen Soil Camscoy, en is van den Moscoviten gebouwt tot een rust-plaetse vooz de reysende Lieden / want sy van hier moeten voozder te Lande reysen / en de vooznoemde Rivier loopt voozts haren cours en valt ten lesten in de Riviere Cam. welke Cam loopt onder de Stad Viatca Moscovia, en eyndicht haer in de groote Riviere Rha of Volga die in Mare Caspium vloeyt met 70. ingangen.

Te Soil Camscoy gerust hebbende / soo zijnder vele Peerden metter tijdt al op gebrocht / en is oock alreede wel bewoont en 't Lant rontom met Dorpen en Dee wel versien / al meest Russen en Tarters zijnde / so nemense haer bagagie op Peerden / en reysen van daer meest over geberghte vol Dennen / Vijnboomen / oock andere seltsame Boomen / ende reysen dwers over een Riviere in het geberghte Soyba genaemt / daer nae noch over eene diese Coofna noemen / loopende beyde na het Noorden. Dit geberghte wort by haer in drien gedeelt / en is een heel ander Lant als daer sy uyt-komen / schoonder Boscshen / vaster van hout / en oock veel verscheyden Krupden daer wassende / ende wort twee dagh-reysens langh genaemt Coovinscoy Camen; noch andere twee dagh-reysens wort genaemt Cirginscoy Camen; daer nae vier dagh-reysens

langh is Podvinscoy Camen, en komen dan tot een Stadt genaemt Vergateria: Dese drie vooznoemde Woestijnen worden meest besocht van wilde Tartars en Samoyeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen vooz den Moscoviter: Dat geberghte Podvinscoy Camen is 't hooghste / en op veel plaetsen met sneeu en wolcken bedeckt / en 't selve is seer moepelijck om reysen / maer 't valt so allengskens seer leege.

Komende tot Vergateria vooznoemt / moeten se hier wachten tot in 't Voozjaer / want daer is een Riviere Toera die het heele Jaer aldaer ondiep is / om datse daer eerst haeren oorspronck heeft / maer in 't Voozjaer wortse gantsch diep van den sneeu des gebergte aldaer / en reysen dan also met booten en schuyten voozder.

Dese Stadt Vergateria is d' eerste Stadt in 't Lant Syberia, en wiert eerst gebouwt over 21. Jaren / met meer andere Steden aldaer ontrent / en is oock wel bewoont / oock bouwense 't Landt gelijk men in Moscovia doet.

Oock isser eenen Gouverneur aldaer / die alle Voozjaren menichte van Provianden en Cooren sent al omme dooz die Rivieren in den gantschen Siberischen Landen in alle Casteelen en plaetsen daer Soldaten en krijghs volck is: oock over de Oly in allen Forten ende plaetsen aen Miscovisch Volck / want sy aldaer niet en bouwten noch ter tijt / ende Samoyeden leven van het Wildt als verhaelt is.

By dese voozschreven Riviere Toera af-drijvende / komense naer vijf dagen in een stad Saphanium genaemt / oock vooz twee Jaren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Saphanim komende / reysense voozder in de selve Toera en twee dagen gereysf hebbende / begint haer dese Riviere seer kromme te drayen / soo datse haer dickmaels moeten overfetten in de selve Riviere over Lant / om de rechte wegh

wegh te hebben / ende om der kortheydt wille.

En nu woonen hier altydt Tartaren en Samoyeden, die daer ontrent Bee houden/ daer sy van leven: oock houtwense Booten.

En ten lesten van dese Sibiere Toera komense in een groote Sibiere Tabab, zijnde by naer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy reysen tot Tinnen toe/ een Stadt vol Volcks/ oock van de selvighe voor-verhaelde geboutwt: dan vele reysen oock wel van Japhanim met sleeden in den Winter tot Tinnen in twaelf daghen tijds/ en hier geschiet nu grooten handel van Pelterijen met den Moscoviten, teghen de Tartaren en Samoyeden, en dese plaetse is goet voor de gene die maer een half Jaer upt wil sijn. Maer vele soecken 't wijder/ jae tot verre die Sibiere Oby, so nae 't Oosten als nae 't Zuiden.

Van Tinnen komt men tot Tobolsca, het Hoofd der Syberische steden/ ende aldaer is den stoel Syberia, en den oppersten Dicerop van de Moscoviten, en daer moeten alle steden haere schattinghen Jaerlijcks brengen/ so wel van d' ander zijde de Oby, als op dese zijde/ ende wort daer oock versamelt/ en so met geleide Jaerlijcks met Casacken en Krijghs-volck nae Mosco gesonden/ en hier wort oock strenge recht gehouden. En moeten oock alle Gouverneurs in Somoyeda en Syberia desen obedieren. Oock geschiet daer grooten handel in alle dingen upt Moscovia daer gebzacht: Oock komender Tartaren upt het Zuiden/ heel wijt upt Tarrarien, en veel verscheyden Volcken/ die daer allenskens meer ende meer komen/ nae dat de fame van dit Lant wijder en wijder sterckt/ en is al vast profijt voor de Moscoviren, die 't met vreden soo geincorporeert heeft/ dat hy niet en hoeft te vresen/ soo seer zijnsden Moscoviten toegedaen/ en oock zijnder alomme Kercken/ wilde Godt dat den wreedden Spangiaert America in

plaetse van zijne onmenschelijke tyrannye / met sulcken vrede ingekreghen hadde / so mocht men hem noch eenichsints 't selve gunnen / want men veel meer van sulks met vrientschay sal konnen verkrijghen / gelijk ick 't selve gemerckt heb/ en noch dagelijcks van den Moscoviten hoore/ende aenmercke/ dan met wreedde tyrannye oft geweld/ &c.

Dese vooznoemde stadt Tobolsca leyt op de groote Sibiere Yrtis genaemt / die seer sterck valt upt den zuiden / en loopt wel so snel als de Donouw doet / en valt in de Sibiere Oby, en sy schijnt met Oby upt een geweste te komen; aen d' ander zijde der stadt loopt de Sibiere Tobol vooz-noemt / daer de stadt de naem af heeft.

In de Sibiere Tobol komt een vallende Sibiere / die recht upt het noorden upt het gebergte by der zee-kant schijnt te vallen / en wort van den Wilden geheeten Taffa, en op de selve Sibiere hebben de Moscoviten nu onlanx een stadt geboutwt / Pohem genaemt / en hebben de selve beset met allerley volck upt de Sibierische steden / en dat om oorzaecke datter so schoone Landouwe ontrent is / oock schoone Bosschagien / zijnde vol Wildt / van Luypaerden / Dossen/ Swerte/ oock Sabels en Waters: En dese stadt leyt twee weken reysens van Tobolsca, noortwaerts de Sibiere Yrtis, daer van verhaelt is/ loopt oock in de Oby, twee weken reysens van Tobolsca: En op de mont was eertijds oock een stadt geboutwt / die genaemt was Olfcoy-gorot, maer is naemaels door 't bevel des Gouverneurs in Siberien gerupmt / niet seggende waerom: Ick dencke 't is geweest om de koude / oft om datse nae haer meyninge/ te nae den zee-kant stont / vreesende datter eenigh overbal ofte veranderinghe mocht geschieden: En also upt de groote Sibiere Oby een groot water loopt/ ombangende een groot deel Landts / gelijk eenen arm/ en valt 't selve so weder in de Oby, maecht

60 Beschrijvinge van de Wegen en Rivieren in Moscovien,

maectt so een groot Eplandt weder een ander stadt gebouwt / in plaetse van de gerupneerde / en hebbense Zergol: gezeten / zijnde ontrent 50. mijlen op waerder / als d' ander gestaen hadde.

En als sy van daer door de Riviëre opwaerts reysen / gebuyckense weynich zepl op hare Booten / 't sy om datter weynich Wint is / of om 't hooge lants wille / hoe wel de Oby alsints groot en breet is / maer trecken de Booten op / gelijckse meest in alle plaetsen door de Riviëren in Moscovien reysen / en reysen van Zergol: ontrent 200. mijlen opwaerts / en komen dan tot een Casteel / genaemt Noxinscoy, dat over 13. Jaren gebouwt wiert / als den grooten Gouverneur Volck upt Seberien sant / om Landen op te soecken / bequaem zijnde voor menschen / en om steden te bouwen / en hebben doen also daer een Casteel gebouwt / daer eenigh Krijghs-volck op is / een playsante / gesonde en warme plaetse / en seer vruchtbaer / daer oock veel fray gedierte en Gebogelte is: Het lept in 't Zuydt-oosten / en is naemaels oock een Gemeynte geworden / en haer wiert bevolen noch wijder en wijder / na de warmte opwaert / 't Lant te bespieden; maer daer is altydt bevolen met Vrientschap te handelen / en den Volcke vrientschijck te tracteren / diese souden ontmoeten oft vinden / om soo wijder en wijder Volck te hebben. Alse nu met troepen te Lande-waert in reysden / tot over de 400. mijlen / saghense alomme schoone Landoutwen / maer geen menschen / maer al woest lant.

Dan alsoose by de 200 mijlen quamen door de Riviëre Oby op-reysende / hebben (nu geleden 10 jaren) eenen schoone playsante Landoutwe gebonden / oock seer warm / sonder datter eenige onbequaemheyt was / en oock weynich Winter / of by na geen; en sy daerom weder in Siberia gekomen zijnde / hebben veroorzaecht geweest 't selve in der Mosco te ontbieden / en regeerde aldaer den Boris

Goddenoof, dewelcke de saecke seer beherthighde / en beval oock terstont dat den Gouverneur upt Siberia daer volck henen soude senden / om daer een Stadt te laten bouwen / het welck geschiede / en daer is een schoon Casteel gemacckt / met noch eenige huysen / so dattet nu een schoone Stadt is / en wort loom genaemt / om datse namaels gehoozt hebben / datter menichte Tartaren op deselve plaetse gewoont hebben / en soo soude die Stadt van den Tartaren / soo den naem ontfangen hebben / om haer playsantij wille / en dese Tartaren hadden eenen Koninck onder haer / die Altijt genaemt was / en soo wort dese Stadt die maels noch besprongen van diversche volckeren die haer derwaerts in 't velt onthouden / dan nu isse so machtigh / dattet metter tijdt oock wel een kleyn Koninckrijck mocht worden.

Nu tusschen dit Casteel Noxinscoy, en dese Stadt loom Siberien vindense nog dagelicks te Lande-waert veel diversche Volckeren / die haer Oltachij noemen / die nu oock al metten Moscoviten, Tartaren, ende Samoyeden in Siberia haer vereenigen / en met vrientschappe handelen / brenghende sommige oock Goudt en andere dingen / en hebben onder haer veel Koningen / zijnde die gelijck de Indianen / te weten / de kleyne die in Oost-Indien woonen / en niet de groote: In somma de Moscoviten komen so wijdt dat Quartier upt / dattet te verwonderen is.

Oock zijnder veel Casteelen en Steden tusschen de Riviëre Oby en Yrtis, de welcke in de selve tijdt / oft weynich daer na gebouwt wierden / als Tobolca gebouwt wiert / en zijn nu oock gantsch rijck / zijnde gemenght met Moscoviten, Tartaren ende Samoyeden, die tamme zijn / en worden deselve Steden genaemt Tara, ontrent welcke plaetse / de Riviëren Oby en Yrtis. thien dagh reysen van malkanderen zijn: oock een Stadt die Jorgoet genaemt is / en die is getimmeret over

oer beerthien ofte vijftien jaren / oock Beson en Mangansoucoygorad, ende leggen dese voornoemde Steden op waert naer het Suiden/maer op de West-zijde der Ribiëre Oby, soecken de Inwoonders noch dagelijcx wijder en wijder te komen. Verwaert op dese zijde de Oby, liggen de Steden Tobolsca, Siberi Bercsa, en meer andere op verscheyden Ribiëren liggende / ende wort noch dagelijcx meer gebouwt.

Maer de steden Narim en Toom legghen op d' ander zijde der Ribiëre Oby. Hier gebuycken de lieden veel kien in haer sleden / oock snelle honden / die sy veel met visch spijzen / daerse nae haer oordeel seer sterck van worden/zijnde gedrooghden Hoeh: Maer Jorgoet voozberhaelt licht in de Oby op een Eplant.

Nu van Narim optwaert na het Oosten/ de Ribiëre genaemt Telt, daer hebben se oock een Casteel gebouwt en noemen 't selve Comgoffchoy, en besetten oock met volck: Van dit Casteelken en Narim, zijns dooz 't bevel des Siberischen Gouverneurs / oer seben jaren geleden / gesonden met sleden en Peerden recht nae het Oosten / om aldaer te soecken oter eenighe onbekende Volkken haer onthielden / en reysden wel ontrent thien weecken lanck / recht Oostwaert dooz groote woestijnen / bindende alomme schoone Landouwe / oock schoone boomen / en veel diverscheyde Ribiëren: maer ontrent de tijt vooz. gereyft hebbende / hebben se op den velden eenigge hutten gesien / bindende oock veel vergaderinge van Menschen / dan alsoo sy Samoyeden en Tarters tot Lepts-lieden hadden / die oock mogelijck de weggen wel dooz-loopen hadden / ende waren se niet beschroomt.

Maer komende ontrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinge / en kregen de Samoyeden en Tarters so veel van haer te verstaen / dat se haer selven met de name Tingoesa noemden / en wonden al langhs de groote Ribiëre diese le-

niscea noemden / en wesen haer de spruyten uyt het Zuyt-oost / dan wisten haer begin niet / en was de Ribiëre grooter dan de Oby, oock hadden dese lieden groote kroppen onder de kinne / klokkende met haer spraecke als de Kalcoenen / 't scheen dat de Somoyeden haer sprake in veel veruonden / ende sy de Samoyetse sprake niet heel ongelyck en was / maer daer nae seer helde.

Dese Ribiëre leniscea, veel grooter zijnde dan de Oby, heeft aen de Oostzijde groote gebergten / daer onder oock Oer-berghen zijn / die Swavel ofte Solpher uytwerpen: Maer op dese zijde naer het Westen daer is 't leeghe schoone Landouwe / seer playsant van alderley krupden / Boomen / heffelijcke bloemen / ende diversche vromde vruchten: Oock heel seltsaem Gebogelte / het welke leeghe Landt wort wel by de 70. mijlen weeghs oer-loopen in de Lenten van de Ribiëre leniscea, eben (nae wy verstaen) gelyck de Nijl in Egypten doet / en dese Tingoesly dit wetende / onthouden haer oer d' ander zijde soo langhe op de geberghten / tot dat de Ribiëre valt / en komen dan weder in dese schoone leeghe Landen met al haer Bee.

Dese Tingoesly was minnelijck Volck en onderworpen haer oock den Gouverneurs die de Samo j eden regeerden / en dit al dooz de Samo j eden haer daer toe bewegende / en noemden die by nae Goden te zijn. Men konde niet mercken wat Godts-diensten dese Lieden hadden / noch men heeft het noyt konnen vernemen / also dooz onachtsaemheyt van de Moscoviten alle dingen ten nauften niet bespiet en wort.

't En verwondert my oock gantsch niet / dat jaerlijcks Weygats so verstoppt is met Is in 't Noorden / aengesien de groote Ribiëre Oby en leniscea so schrekelijck veel Is uytspoutwen / ende noch meer ontallijcke andere Ribiëren / diens namen men niet en weet / de welke soo ontallijcke dicke van Is uytwerpen /

62 Beschrijvinge van de Wegen en Rivieren in Moscovien,

dattet ongelooflijk is/ want in 't Dooz-jaer dybet **N**s ontrent den Zee-kant somtijts hele Boschen met hem wegh/ van wegen sijn dichte en menichte/waer dooz komt dat men aen de stranden van Weygats so veel Hout allesins siet aengedreven liggen: Oock zijnde in de enghde by Nova Sembla de uiterste kouden/ soo en is 't niet wonder dattet daer op-hoopt dooz de engde/ en oock noch vriest/ en so dicht in malkanderen sich settet/ tot dat het de dichte van 60. of ten minsten 50. bademen krijght/ gelijk dit Jaer hebben af-gemeten die met een kleyn schipken daer wederom waren van Isaac le Maire uytgesonden/ die my daer oock geerne heen hadde gehad/ maer sloegh het af/ want ick bewijsen wil dat men daer niet dooz en kan/en altijts vergeefs sal wesen wat sy doen/ oft moesten't anders aenleggen.

Sy hebben oock ober dese Riviere wijder reyse aengenomen/ maer hielent recht in 't Oosten/ weynigh dozbende nae 't Zuiden wenden/ en hadden eenige van dese Tingoesy met haer/ van de welke sy verstonde/ datter zuyd-waert veel volckeren die haer vzeemt waren/ woonden en oock Koningen nae dat sy verstaen konden/ onder haer hadden die dickmaels tegen malkanderen oorlogte.

Dan niemant vernomen hebbende/ zijns weder gekomen na eenige dagen reysens/ maer hebben de Tingoesy bevolen topder te soecken/ die 't haer beloofden/ en oock vrientschap en allantie met haer maechten/ latende eenige Moscoviten, geallieerde Samoyeden en Tartaren by haer/ en gaben haer oock eenige geschencken: Dan het volgende jaer sonden de Tingoesy volck van haer zijde/ Oost-waert op/ noch verder dan te booren geweest waren/ en trocken met grote menichte daer heenen/ en hebben ten lesten noch een groote Riviere vernomen/ dan die niet wel so vzeedt als Jenicea haer Rivieren/ maer wel so snel loopende/ en daer eenige langhs geloopten

hebbende/ ten lesten noch eenige lieden gesien/die sy achterhaelden/ en sommige gebangen kregen/ maer kondē haer niet verstaen/ dan dooz wijfen en bedien hebben so veel van haer gehoozt/ dat aen d' ander zijde dickmaels gedonder was/ seggende: Om-om. oock datter menigte van getier en gerupsch was van Menschenen/ en wesen op die Riviere/ en sepden Pefida daer uyt de Tingoesy en Tartars bestoten dat sy de Rivieren soo noemden/ en uyt de woorden/ Om-om, bestoten de Moscoviten namaels/ dat het geluyt van kloeken moeste wesen/en weder vertreckende/ namense eenige van dese lieden mede/ dan sturben al onder wege/ 't zy van hangighept oft vzeese/ oft veranderinge des Lochts/ daer de Tingoesy, Samoyeden, en die met hare waeren/ seer dzoebig om waeren/ want wederom komende/ sepden datter kloecke lieden waren/ wel gestelt/ kleyne oogen hebbende/ en platte aensichten/ bzuyn zijnde uyt den geelen.

De Moscoviten in Siberia dit alles gehoozt hebbende van de Samoyeden; die uyt Tingoesen-land in Siberia quamen/ waren seer begeerig om noch wijder te soecken/ begeerende volck van den Gouverneur/die haer het selve vergunde/ oock selfs veel Krijghs-lieden met sendende/ met bevel alles wel te dooz-sien/ oock Tingoesen met te nemen/en Samoyeden, oock Tartars: en zijn soo ontrent 700. mannen heenen getrocken/ ober de Rivier/ Oby, dooz der Samoyeden en Tingoesen land/ ober de groote Riviere leniscea, en zijn so booz der en booz der gereyft hebbende tot voorgangers Tingoesen, die haer den wegh booz vzaefden/ haere spijs veerdigh onder-wegen vangende/ soo Voghels als Rheen/ Gepten en andere vzeemde Dieren/ en bongen oock visschen/ als 't land dooz-regen zijnde met veel schoone Riviere/en zijn oock tot de booznoemde Riviere Pefida gekomen/ en hebben by de selve hutten op-geset/ en daer eenen tijdt lant gelegen/tot het booz-jaer toe dat se de

de Sibiere open sien wouden / en 't was
 by naer in 't vooz-jaer alffe daer quam:
 maer over die Sibiere en dozsten sy niet
 komen/ als hooeude dat haer te vooren
 geseyt was/ en verston den/ datter geluyt
 van kloeken was: als den Wint van ober
 de Sibiere quam / hoozdenfe oock dick-
 maels gedzeun van volck en Peerden/ en
 sagen oock eenige zeplen somtijts / doch
 wepnig/ die af-liepen/ nae haer meyni-
 ge/ de Sibiere onderwaert/ en seyden nae-
 maels dat de zeplen vierkant waren/ ge-
 lijk ick dencke de zeplen in Indien zijn;
 maer geen Menschen vernomen heb-
 bende aen die sijde daerse waeren/ bleben
 daer eenigen tijt / en bevonden oock dat
 de Sibiere heel hooge wert in 't vooz-jaer
 dan wepnigh te achten / naedemael het
 Lant aen beyde zijde hooge was: Haer
 herte verheugde in 't aensien van de seer
 schoone Landoutwe / zijnde in May en
 April. Oock sagens veel rariteyt van
 Kruiden/ Bloemen/ Vruchten/ en selts-
 same Boomen / Dieren en vromde Vo-
 gelen: Maer also de Moscoviters daer
 niet curieus en zijn / achtent selve niet /
 soeckende maer profijt aen allen zijden;
 want het sijn een deel plompe heele
 Menschen. En soo in de Sommer zijne
 wederom gekomen/ reysende langsaem:
 Want het was in den Herfst als sy in Si-
 beria quamen / en verkondighden alles
 watse daer gesien en gehoort hadden / en
 confirmeerden 't selve met haeren Ede

Alle dese vooznoemde dingen te Hobe
 in der Mosco beradvverteert zijnde/ heb-
 ben den Keyser Boris ende alle andere
 groote Heeren haer daer ober seer ver-
 wondert/ met pberige begeerte ontsteec-
 ken zijnde / omme dit alles ten nausten
 te doen soecken/ meynde 't volgende jaer
 daer Ambassadeurs henen gesonden te
 hebben met vele geschencken / de welke
 mede genomien souden hebben Tarteren,
 Samoyeden en Tingoesen, om te trecken
 ober de Sibiere Peyfida. en te vernemen
 wat daer was / en oock alliantie te ma-
 ken met den Koningen en Volckeren al-

daer/ so sy daer pemanden vonden: Haer
 oock bevel gevende/ alles sijn ordentelick
 te verspieren en doozsien/ en op te tekenen;
 want sy konden niet vergeten van datse
 der kloeken geluyt gehoort hadden:
 Maer dit is alles nae gebleben/ als doen
 beginnende in Moscovia dese troubel en
 Inlantsehe Oozlogen/ als in de beschrij-
 vinge des selven daer van te verstaen is.
 Ick geloobe dat het begin van 't Ko-
 ninckrijck Cathaya is / 't welke paelt
 aen China en Indien, dan sozge dat den
 Moscoviter daer metten hoofde teghen
 den muur loopen sal / doch den tijt alles
 sal leeren / so sy het noch naemaels ver-
 soeken. Dan niet te min hebben de Gou-
 verneur / gedurende de Moscovische
 Oozloghe / noch derwaerts eenen tocht
 laten doen / daer onder veel Burghers
 bytwilligh iyt Siberia mede trocken / en
 komende in der Tingoesen Lant/ ober de
 Sibiere leniscea, zijne meest al te voet
 gelooopen / so datter dooz ongemaek veel
 sturben van de gene die gemackelijck ge-
 leeft hadden / en vonden ten lesten eben
 het selve 't gene de vorige geconfirmeert
 hadden: Boven dat so hoozdenfe al-
 met geluyt van Volck en kloeken / dan
 haer van de Tingoesen ontraden zijnde
 dozsten haer niet begeben ober dese Si-
 biere/ dan hebben in sommige Bergen /
 aldaer gelegen / eenige vlamme iyt sien
 springhen / daer van sy eenigh Solpher
 vrochten/ en oock Gout-steen/ so dattet
 schijnt/ daer veel kostelijcke Mijnen sijn
 mochten. Den Gouverneur in Siberia
 liet oock eenige schuyten toe-maken die
 verdeckt waren / en beval haer met het
 vooz-jaer te varen tot Zee/ iyt de Sibie-
 re Oby, en geboot datse langhs de Zee-
 kant neffens lant souden varen/ tot dat-
 se komen tot de Sibiere leniscea, want
 sy seyde datse oock moest epndigen in de
 Zee/ en beval haer daer in te reysen eeni-
 ge dach reysen: daer tegens sant sy oock
 volck te lande/ bebelende haer soo lange
 daer te blijben op de kant van de Sibiere
 tot dat sy dese schuyten vernemen sou-
 den/

64 Beschrijving van de Wegen en Rivieren in Moscovien, &c.

den / en geboot haer so sy die niet en vernamen / na een jaer wederom te keeren: Hebbende die ter Zee voeren bevolen / datse alles souden besichtigen watter te sien ware / en gaf haer doek eenen Oversten met / die Luca genaemt was / den welcken hy beval / alles op te tekenen / en heeftse so heenen gesonden / en sy zijn ook gekomē in de mont van de Sibiere voorsz en hebben malkanderen daer ontmoet / also die te Lande waren getrocken / met den af-loop der Sibiere / op vloten en schuyten eenige af-gesonden hadden / die op den Zee-kant de schuyten ontmoeten / en vonden alles gelijk den Gouverneur haer te voren verhaelt hadde / te weten na sijn meyninge: Dan also haren oversten Luca voorsz gestorven was / met noch eenige andere van de voornaemste / hebbense geraden gebonden van malkanderen te scheidē / en elk weder zijns weeghs te trecken en zijn in 't wederom komen / weder t' hups gearriveert: in Siberia komende / en alles op-geteekent / hebbense seer goet rapport daer van aen den Gouverneur gedaen / die 't selve aen den Keeser in Mosco font / en is 't selve gestoten in de schat-kamer in Mosco, so lange tot dat dese Oorlogen geendicht souden zijn / als dan soudet oversien worden / maer denck het al verloren is / 't welck jammer is / want sy veel selsaems daer vonden van Eplanden ende Sibieren / Vogels en Dieren / tot voorsz by de leniscea heel wjt.

En soo eenen goeden vriendt in Moscovia daer eenen broeder heenen gehadt hadde / gaf ny een blinde Caerte daer van / gelijk hy 't upt zijn broeders mont verstaen hadde / die doot is / dan selver is hy dooz Waygats geweest / en kent alle plaetsen tot Oby, dan wat daer voorsz by is / heeft hy maer gehoozt / soe en is 't selve Caertgen maer een betwerp daer van neffens den Zee-kant / 't welck ick met groote moepte verkreeg / want dat het upt-quame het soude dien Moscoviter sijnen hals kosten.

In de groote Sibiere Oby komt doek een Sibiere vallen diese Taas noemen / en schijnt te komen van omtrent leniscea, upt een groot Bosch / daer upt doek een Sibiere valt / niet wjt van de voorsz / die in leniscea valt / soo datse upt de Oby te water komen reysen dooz de Samoyeders Landouwe / en setten haer maer 2. mijlen ober Lant / so komense in een Sibiere diese Torgal noemen / en vallen so met vallende water in leniscea, en 't selve is seer bequaem om reysen / en is gebonden nu onlanghs van de Samoyeden en Tingoesen. Maer 't is jammer dat het den Hollanders niet en geluckt dooz Weygats te komen / doch en weten niet hoe sy het selve souden te werck stellen / want met scheepen / daer in hondert mael niet dooz te komen en is: Maer alse immers die Landen alle wilden doorszpieden / moestense daer twee oft drie jaer blijven / omtrent Weygats oft Pechora, daerse wel goede Haven en lijf-tocht souden krijgen / en van daer moeten sy volck senden met Booten / gelijk de Russen doen / en oock eenige vrientschap met den Russen maken / die haer dan geerne den wegh souden wijzen / en alsoo sonder ontdeckt te werden / veele schoone Plaetsen souden ontdecken / soo van Eplanden als vast lant / dan is aen te twijffelen of America omtrent China niet aen dese drie deelen des Werelts vast is met een engde gelijk Africa aen Asia hangt / by de roode Zee / en 't selve is voorzwaer wel mogelijk / want wie weet te seggen oft open is / anders danse upt de sommige schriften der Heydenen gebonden hebben / die schryben dattet van een gescheidē is / en veel betwijs redenen by brengen. Oft soo het open is / soo moet de Straet seer enge zijn / want ick by na gesept hadde / dat het onmogelijck soude zijn / dat den menschen in America souden komen / daer Adam in Asia geschapen is / en daer men nergens in de heplige Schriften leest / dat voorz de Dilubie eenige Scheepen of Schuyten waren.

E Y N D E.

